

3 1966

planinski vestnik

VSEBINA :

SRECANJA	
France Avčin	97
NOČ V MRZLI GORI	
Boris Režek	99
VARILO NA MALI OZEBNIK	
Tone Wraber	105
NAD LEDENIKOM LESCHAUX	
Branko Komac	109
OD STORZICA, DO STOLA	
Jože Humer	112
K USPEHOM ČESKIH IN SLOVASKIH PLE-	
ZALCEV PRI NAS	
Uroš Zupančič	116
PORTRETI IZ JULIJSKIH ALP	
Miroslav Machovič	117
NAGELJ, VIJOLICE	
Tone Kuntner	121
DVAKRAT V JULIJSKIH ALPAH	
Josef Čihula	124
Z AVSTRIJSKIM ZVEZNIM KANCLERJEM NA	
TRIGLAVU	
France Zupan	127
DOŽIVETJA	
Ciril Praček	129
STEZE Z GORA	
	131
DRUŠTVENE NOVICE	
	123
IZ PLANINSKE LITERATURE	
	135
RAZGLED PO SVETU	
	139

NASLOVNA STRAN

SONČNA LUČ NA KAŠKEM GREBENU,
V SENCI KALCI Z BISTRICO
Foto Vlado Koman, Kamnik

IZVOZNO PODJETJE

SLOVENIJA VINO

LJUBLJANA
FRANKOPANSKA 11

PRIFOROČA
SVOJE
RENOMIRANE
PROIZVODE
ZNAMKE

SLOVIN

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvoržakova 9, p. p. 214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 1500.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih (naročnina za inozemstvo din 2500.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 503-8-10 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

poštšina plačana v gotovini

planinski vestnik

marcc • letnik 66.

EN STARČEK
LAŠKI RIZLING
CABERNET

planinski vestnik

glasilo planinske zveze slovenije

Srečanja

Francè Avčín

Nič posebnega ni, če danes pri nas srečaš medveda. Srečanje z medvedom mi je bilo vselej v poseben užitek, tudi če ni bilo najprijaznejše. Mar ni čudovito, če v tem atomskem veku, ki ga ves svet slepo malikuje, lahko naletiš na medveda komaj 15 kilometrov od bele Ljubljane!

Prvič sva se srečala pri Bloški polici. Na Jožefovo je bilo, leta 1947, prelesten spomladanski dan, pa sem zajahal motor in se peljal gledat Cerknjsko jezero. Ob njem mi vselej ostaja globok vtis silovitosti kraške narave in nisem srečen, če ne grem nekajkrat na leto pogledat tja v skrivnostni Zadnji kraj pod temačni Javornik. V še golem drevju je vršala burja in ko sem se vračal, sem za cestnim ovinkom blizu odcepa h Križni jami sredi ceste v jarkem soncu zagledal čudno gmoto. Kup sena, komu je padel z voza, sem pomislil. Prav blizu sem že bil, ko moj kup sena na lepem dobi debelo bučo in se nekam čudno sedé zravna: medved ti gre dremat sredi ceste na toplem soncu! Zavrl sem, da je zacvililo in ustavil. Tako sta se na par metrov gledali dve zverji. Ena je opletala z debelo glavo, se nedoločno dvigala s sprednjima tacama od tal in godrnjala nad ropotajočo živaljo, ki jo je zdramila; druga pa je v roki že držala težko rusko pištolo in ni vedela, kaj bi.

Položaj je razvzročila prva, kajti bliskovito se je obrnila in jo ubrala po cesti, kar so jo nesle orjaške šape. Ni pa se mogla odločiti, ali naj odskoči v levo ali v desno. Motovili pa je po cesti sem in tja. Vozil sem za medvedom in

se smejal na ves glas, tako imenitno smešni so bili njegovi ogromni copatasti podplati, ko je ves zbežan tekel pred motorjem. Končno se je odločil za levico in zagrnil ga je gozd. Lepše mi je bilo, kot da sem na cesti pobral cekin. Naslednje srečanje pa ni bilo tako prijetno. S prijateljem Riccardom Cassinom, ustanoviteljem modernega alpinizma velikega stila, zmagovalcem Walkerjevega stebra Grandes Jorasses, ki je še danes najvišje merilo za kakovost alpinistov, sva šla na jelena v Snežnik. Na Strletovi senožeti nad Mašunom bi ga Riccardu priklicali, je menil tamošnji lovec. Pa se tistega večera kralj gozdov ni oglasil in brž smo spoznali zakaj: izza Snežnika se je od morja pripodila taka vihra, in tako iznenada, da smo z visoke preže kar pobegnili. V temnem mraku se niti lovec ni upal po stezi, izgubili bi se lahko, pa smo jo ubrali naokrog po kolovozu, lovec spredaj, Riccardo v sredi, jaz pa za zadnjo stražo. In res bi bil malodane moral nastopiti v tej vlogi. Kajti, ko smo komaj nekaj stotin korakov od laza prišli v šumečem dežju do debele bukve, se je izza debela dvignila orjaška postava in zarjula, da mi je kri zaledenela v žilah: Medved! »Ajzenhauer« — tako je bil Frenk z Golega krstil mojo ameriško imenitno polavtomatsko risanico 7,62 × 63 (.30-06 Springfield) Remington »Woodsmaster« — je bil po partizansko v hipu kar sam od sebe pri licu, lovca pred menoj pa sta obstala kot okamenela. Toda ni bilo treba, zverina se je zasukala in se vrgla v goščavo. Rohne je oddivjala, da je v gozdu vse pokalo za njo. Nekam majhni smo se pobrali proti koči. V meni pa je vse prekipelo od sreče. Najimenitnejše pa je bilo srečanje v Iški. Lovili smo gamse. Mene, ki teh super-alpinistov ne streljam, so postavili na velik skalnat stolp. S Kozlovimi stenami ga veže travnat greben, na njem pa je »firštov štant«. Tam je imel svojčas stojišče sam knez (= Fürst = »firšt«) Auersperg. Je že vedel, zakaj! To sem brž spoznal. No, jaz naj bi s svojo navzočnostjo na stolpu odganjal gamse v pravo smer, pa še kak prašič bi mi lahko prišel na muho, so

Ali ne pozirajo imenitno?

Foto Meglič
Lom nad Tržičem

menili. Splezal sem na ozki del tistega rilca in se udobno utaboril v novembrskem soncu, s previsi pod nogami, za hrbtom pa s strmo travo nad navpično steno. Tako sem nemoteno užival divji svet prelestne Iške. Naenkrat se nekaj zgane, prav blizu. Poškilim izpod klobuka vstran in kaj ti stoji tik mene: Mlad majcen gamsek! Radovedno me ogleduje, z glavico pošev enkrat od te pa zopet od druge strani. Ko ni moglo pogruntati, kakšna je ta čudna nova žival, je otroče odskakljalo po grebenu. Toplo mi je leglo okrog srca. Spoznavaj ljudi, pa boš ljubil živali.

V tem zaropota po stenah. Vidim, Frenk leze po nevarno strmih gredah, gamse potiska, pa se mu sproži kamen, v velikih skokih jo ubira po strmini. Nenadoma pa iz enega kamna nastaneta dva. Drugi je kar ogromen, a giblje se nekam počasi. Zdajci spremenil smer in jo ubere proti mojemu grebenu. Daljnogled pove: Medved! Medved gre, v pepelnato rjav kožuh je oblečen, široka temna proga mu teče vzdolž hrbta. Že je dosegel greben. Pa ne da kani splezati po njem, le kako se bova srečala na ozki razli med dvema stenama? Nazaj najbrž ne bo hotel, mrcina kosmata, saj bo greben še navzgor komaj zmogel. Brž sem vstal, v trocevko za vsak primer poleg krogle vtaknil še

dve idealki (svinčenka za gladko cev) in takoj pričel s strateškim umikom.

No, pa se je k sreči premislil, prestrmo mu je bilo menda, ni čuda. Mahnil jo je kar po strmem jarku pod previsi navzgor. Tako ga nekaj časa nisem videl. Ko se je zopet pokazal, je bil že tik pod menoj, kakih 15 metrov niže. Kot se je medved sopé kopal v strmino, tako sem mu jaz sledil po grebenu. Višina med nama se je sproti manjšala. Ko je izginila, sem obstal za skalo, zver pa je stopila še naprej in obstala na travnatem sedelcu, nekaj korakov od človeka stisnjenega ob skalo. Ni me opazil. Iz odprtega žrela je valovila meglena sopara v modri mrzli dan, orjaško telo se je sršeče dlake ostro risalo na ozadju sneženih Grintovcev na severnem obzorju. Prizor za olimpske bogove!

To bi bil strel na medveda, ne pa streljanje na tarčo izbiza z visoke preže, na žival, ki so jo mesece dolgo z obilno vabo navajali prihajati na mrhovišče. Pred očmi mi vstane podoba davnih dni. Prihuljena dvonoga postava se plazi k medvedu, kosmati roki dvigala kameno sekirō, orjaške mišice poženejo rezilo živali v zatilnik. Z druge plati zasadi vihrajočih las pračlovekova gola samica koščeno sulico plenu pod rebra, prav v srce. Rešena sta, rešen njun lačni zarod za dolge lunine mene. In nato truma polgolih ljudi v kožuhih ga obsuje, bije, zabada, mlati in tolče, vse dokler se ne umiri. To bo gostija na barjanskem mostišču! Pa zopet: tolpa razcapanih dvonožcev kriči in se žene za medvedom, psi lajajo in cvilijo, medved rolni in bije. Nekaj tlačanov več ali manj, nič zato, da le pride medved pred viteza, le psov je škoda. Z varnega mesta zleti strela s samostrela. Hlapci opravijo kar manjka. In še: sam samcat kleči ratar pred zverjo, ki mu pobija živino, prekriža ponvico s prahom, preden pritisne. Kre-men ukreše, dim skrije, kdo je preživel. Pa dandanes: na štirih visokih deblih hišica, udobna in varna, na Kočevskem, v Snežniku, za Krimom. Tenkonogo bitje z naočniki, vse v zelenem sedi poleg lovca. Odlični znaki na klobuku, puška z vložki iz suhega zlata, najimenitnejša, najhujša, najdražja. Spodaj trga medved konja, kar pač so poginulega prinesli na mrhovišče. Kosmatinec, tak kot od pamti-veka, se trudi, vleče, a žica je jeklena, veriga kovana, ne gre, ne odtrga. Ves besen sede in dvigne taci v zrak. Takrat šine iz hišice nekaj kot blisk, a namesto širokih prsi zadene v mehko, v črevesje. Niti vsemogočna krogla

Weatherby Magnum ne pomaga, medved noče pasti. Dva dni rabita kočevski lovec Grajš in njegov nenadkriljivi Kastor, da dohitita medveda in mu v dvoboju iz oči v oči slečeta devizni kožuh. Ta potem visi na steni v Münchenu, Bruxellesu, Londonu, Milanu, pod njim pa si kilavi hiravi dvonožci ob cigari in whiskiju pripovedujejo grozljive lovske štorijske, da njihove zlikane družice obliva zona. Da, res junaštvo je tak lov na medveda!

Zdajci mi šine skozi možgane: Kje imaš fotoografski aparat? In tu je moja nesreča! Prav vselej ga nosim s seboj, vprav to pot pa sem ga bil pozabil. Vprav sedajle ga nimam, ko bi lahko napravil najčudovitejšo živalsko sliko mojega življenja! Ne le eno, celo vrsto, cel film, kajti ogromni medved je stal pred menoj kar naprej, kimal z glavo in dolge minute mirno opazoval sivo Iško pod seboj. Naposled se je počasi odmajal proti spodmolu, kjer je v partizanih krimski lovec zdravnik dr. Igor Tavčar skrival svoje varovance, ranjene partizane. Tam menda bo »prevzvišeni« prednjohal zimo. Tako je tega našega velikega medveda krstil Frenk, ki za vsakogar najde pravo besedo.

Bedasto trocevko toliko da nisem treščil v globino, ko sem se ovedel, kaj sem zamudil, najraje bi se bil zgrizel od jeze nad samim seboj. Tisto sedelce pa odsihdob imenujemo »medvedov štani«. Često posedam na njem, kar tako, a fotografski aparat je sedaj vselej z menoj. Marsikaj pride, tri prašiče sva tamkaj pobrala z »ajzenhauerjem« v nekaj sekundah, le medveda ni in ni in ga menda nikdar več ne bo.

Noč v Mrzli gori

Boris Režek

Grebene nad Okrešljem je ovešala belkasta megla in veter je tiho vel. Prosojne sence so se zgostile v gorskih vznožjih in po dolini je bilo mračno kakor pred neurjem.

Ob Planjavi so se cefrali ogoni. Polegali so po stenah, postajali črnikasti in vzvihravali ob vršanju na robe.

Za Kopicami ni zganila veja; sparina je ležala nad tratami in v zduh je vonjal po smoli. Macetni so bili strnjeni v senco in za njimi se je svetlikal s sesutinami pokriti sneg pod Tursko goro. Stene so bile prazne, povsod sama tišina; dokler se ni kje odkrnil kamen in se stakljal čez plati.

V somračni Mrzli gori ni bilo videti nikogar. Vendar je vedno znova nekje v njej zapresketalo kamenje in vmes so se oglašale raztrgane besede.

Pot se je vendarle prevesila navzdol. V Frischaufovem domu je bilo mnogo ljudi in hrupni pozdravi so se oglašali, ko je zaječala klop pod mano. Zadihan in zbit nisem utegnil odgovarjati. Na vsej poti iz Bistrice sem bil komaj dvakrat malo postal, ker sem hotel biti pred nočjo na Okrešlju. Gnal me je obetajoči dež, in nisem se hotel potikati v temi s Sedla dol, ker sem si bil takšno nočno pot za vselej zapomnil.

Plaz je takrat segal izpod stene Brane prav v dno. Seveda sem bil brez cepina in na strmini me je odneslo iz zledenelih stopinj dol v grapo pod Tursko goro, da sem se pobral ves potolčen in raztrgan. Od takrat me je počasi začela srečevati pamet, da ponoči nisem več hodil po takšnih poteh.

Zdaj je bilo vse za mano; toda pot sem dobro čutil, ker sem si bil preveč naprtil in prisodil. Zato mi ni bilo, da bi se podajal v nastajajoče veselje, čeprav so z vseh strani silili vame in se je že oglašala potihnjena pesem.

Mračilo se je in šum v obednici je vedno bolj naraščal, ko je Jaka prinesel luč in jo obesil pod strop. Prostor se je razmaknil do pobeljenih sten in znana okrešelska domačnost se je razlila v prostor.

Počasi me je minevala utrujenost. Svetilka je nihala v prepihu, ko so se odpirala vrata. Svetli kolobar je šinil po stenah više in stari Frischauf je s svoje slike prijazno pogledoval podse na neko družino, ki se je zaskrbljeno pomenkovala med sabo.

Obednica se je počasi zagatila, da bi komaj še kdo dobil prostor za mizo. Veseli štajerci so velevali pit in imelo je biti kakor vselej ob takšnih priložnostih, da se je oglašala pesem za pesmijo, dokler Jaka ob desetih ni vseh skupaj poslal spat.

Od mize pod Frischaufovo sliko se je venomer kdo zril ven pred dom in se zmajevalo z glavo spet vrnil, da smo le postali radovedni, kaj neki imajo ti ljudje med seboj.

Zunaj je bila že gosta noč in nobena zvezda se ni pokazala na pomračnem nebu.

»Nikogar ni...« smo slišali od mize, ko se je neki fant spet vrnil izpred doma. »Zdavnaj bi že morala priti dol; saj luč menda imata in bi se videla na snežiščih. Kje neki sta ostala?«

Še hujša skrb se je razlezla po obrazih. Pritisnili smo bliže in naglo zvedeli, da sta dva od njih šla plezat v Mrzlo goro. Pred mrakom so ju poslednjič videli že visoko pod vrhom grebena.

»Star človek, pa ti gre v steno z nekim fantičem. Povrh pa ima še hudo srčno napako,« se je nejevoljno oglasila ženska. Toda ni mogla skriti svoje vznemirjenosti in si je vstran obrnjena otrla solzo.

»Počasi sta plezala in kar zdelo se mi je, da bo kaj narobe,« se je vtaknil njen sosed. »Saj, ko bi bil že tod, ko sta odšla, bi jima gotovo ubranil. Ves dan sta se potikala po nekem robu. Klical sem jima, naj obrneta, pa še odgovorila nista.«

»Najbrž nista mogla več nazaj. Videl sem ju, ko se je udrlo kamenje,« je povedal Jaka. »Rinila sta prav v najhujšo steno. Tam je vse rjavo in previsno...«

Že sem vedel, kje sta morala vstopiti. Iz Hudega praska sta zavila na levo na rebro in kaj lahko ju je tamkaj dajalo. Nad rebrom pa sta potem obtičala pod previsnim zatrepom. Če nista našla prehoda po laštah na Veliko zelenico pod viškom grebena, morata biti še vedno tam ali pa ležita v dnu.

»Nihče ni videl, da bi padla; tudi nobenega klica ni bilo. In, kaj naj bi mogli zdaj ponoči?«

»Tema ju je ujela in zdaj čepita pod kakšnim previsom,« sem malomarno spregovoril, da bi pomiril zaskrbljeno družino. Zjutraj ju bomo videli na grebenu; saj morata biti komaj dober lučaj pod njim in hodila bosta lahko po sami travi.«

»Moj mož je hudo bolan,« je zatarnala ženska. »Še doma ima pogosto srčne napade.«

»Fanta bi za uhlje,« se je zjezil njen sosed. »Speljal ga je gor, zdaj pa imata...«

Beseda se mu je utrgala, ker je med vrati nastal nekakšen ropot in vznemirjeni glasovi so zadoneli izpred doma, da so preglasili veselo pesem v hiši.

Jaka je stal med vrati in nam nekaj migal, da smo planili izza mize. V hrupu nihče ni vedel, kaj je. Pevci so se zmedli in utihnili sredi pesmi.

»Gori...« je nekdo zavpil. »Ogenj je, vidiš. Gori...«

Na mah smo bili pred Domom in splašeno pogledovali okrog. Menda ne gori dom?

Pastir je s škafof vode priletel okrog ogla in ženske so že vrečale po dvorišču, toda Jaka je kazal v Mrzlo goro.

»Aaaa...« je olajšano šlo med ljudmi. »Na dobrem sta, če lahko kurita; ne bo ju zeblo.« V gosti temi je tik pod vrhom grebena prasketavo rasla drobna iskra in se širila, da se je okrog nje pokazovalo skalovje. Razločil se je celo plamen, ki pa je počasi spet lezel vase in se naposled povsem utrlil.

Potem je pritaval iz višave razvlečen, nerazločen glas, ki se je zgubljal v hlastnem pogovoru ljudi, da jih je bilo treba miriti.

»Tiho... Poslušajmo!« je zavpil Jaka in zaprežal v gosto temo. Vsi smo prisluhnili; toda hrum iz Doma je še vedno vrvel vmes in veter je šumel med macesni. »Tiho...«

»...moooč!« je spet pritaval klic iz višave in v Turski gori so ga ponavljali odmevi.

Nič več nam ni bilo treba ugibati, kaj neki je. Onadva v Mrzli gori sta klicala na pomoč. Tod, petsto metrov niže se niso razložile še druge besede, ker jih je pačil odmev in raznašal po vsem Okrošlju.

V zboru smo odgovorili, da sta nas gotovo slišala in še z haterijami dali znak, da smo ju razumeli. Nato ni bilo nobenega glasu več.

»Čemu ne kurita, ko sta že začela?« je šlo vprašanje med nami. »Rušje mora biti blizu in lahko bi žgala kar dober ogenj, da bi ju gotovo ne zeblo,« smo se spomnili, ker nas je v samih srajcah že pošteno mrazilo.

Stena je poslej ostala temna in tiha. V gosti temi se je dalo le približno ugotoviti, kje je bil zagorel ogenj. Vendar je bilo gotovo, da sta plezalca le dober raztežaj pod viškom grebena nad Hudim praskom. Zjutraj se bosta zlahka povzpela na rob in po njem dol v Hudi prask, ker se premrlima najbrž ne bo zdelo, da bi rinila še prav na Mrzlo goro.

»Toda klicala sta na pomoč. Zdaj ponoči pa je komaj mogoče, da bi šli gor. In nevihta se obeta.«

Poklical sem Kozino in Šmigovca in stopili smo v kraj. Preudarjali smo, kaj nam kaže. Za Rinkami se je neprestano utrinjala bliskavica. Morali bi v temi po Hudem prasku. Če se bo znesla nevihta, bo po grapi drl hudournik in z vseh strani se bo vanjo uletavalo padajoče kamenje.

»Samo strah ju je bilo, pa sta klicala,« je porgljivo menil Kozina. Stari ni za plezanje, pa je ves navdušen nad skalovjem, čeprav je že nekajkrat obličal. Fant pa pleza kakor gams. Če bi bilo kaj resnega, bi se gotovo že prej oglasila.«

»Če se dvignemo ob svitu, smo v dveh urah pri njima,« se je oglasil Miro Gregorin. »Ponoči bi ju komaj našli in pred dnem tudi ne moremo z njima dol. Sicer pa sploh ne vemo, kaj jima manjka.«

Vse to je držalo in po vsej pameti tudi drugače ni kazalo. Komaj pa smo spet posedli, da bi pospravili začeto večerjo, se odrekli veselim uram in se spravili spat, da bi bili pred svitom spočiti na nogah, so nas pričeli izdelavati z vseh strani.

»Moj mož je hudo bolan,« je tarnala ona ženska. »Gotovo ima napad; vzeti bi moral kapljice, pa jih je pustil tu,« je kazala stekleničko. »Oh, umrl bo...«

»Ne boste šli?« je potem po tihem vprašal Jaka, ko sem momljaj omrzlo jed, ki mi nikakor ni šla. »Lekarno sem pripravil, odeje, vodo pa hrano...«

Spustil sem žlico, da je zažvenketala. Vedel sem bil že prej, da bomo kljub svojim pametnim preudarkom le morali iti. Nisem se hotel spomniti na svoje razbolele kosti, ne na hudo noč, ki nas je čakala zgoraj v robah. »Gremo!« sem rekel. Štirje bomo dovolj. Zjutraj bomo potem z grebena sporočili, kaj bo še treba,« sem povedal Jaki. Trikrat dvignjena razprostrta odeja bo pomenila, da naj pridejo še drugi reševalci s stensko nosilnico. Pojdimo...«

Porazdelili smo si opremo in se sveté z baterijami utrnili v noč.

Težka je bila pot po grapi pod Hudim praskom. Tavalii smo po skalovju, se motali med macesni in zatikali v rušju. Vsakdo od nas si je svetil zase, s tem pa motil ostale, ki so hodili spredaj ali zadaj. Od doma se je najbrž lepo videlo, kako so se štiri lučke počasi premikale po strmali; postajale, obračale spet v drugo smer in naposled obstale vse skupaj.

V pol ure smo namreč že bili ob vstopu v Hudi prask. Pred domom ni bilo nikogar več, le okna so še svetila v temno noč.

Prenaglo smo hodili, da bi ne bili zadihani in preznajeni. Vendar smo le toliko postali, da smo slekli vetrovke. Po grapi više zgoraj pa se nismo hoteli več tako gnati, niti se motiti z lučmi. Samo prvi naj bi svetil predse

in po tem od zgoraj nazaj, ko mu bodo ostali sledili.

Tema je bila tako gosta, da se je svetlobni snop lovil le na najbližjih skalah, ki niso kazale nobene znane podobe. Nad vstopom čez plati smo drug za drugim lepo hodili po grušču v grapi.

»Ali sploh gremo prav?« se je oglasil Kozina. »Vse se mi zdi drugače.«

»Natanko prav,« mu je vrnil Gregorin. »Saj nimamo kam zaiti,« se je potem začemeril, ko si je popravljal rezoči naravnici oprtnika. »Še kakšno uro bo do škrbine.«

Skoraj preveč smo bili obloženi za to hudo pot in polagoma smo se raztegnili daleč narazen, da si je vsakdo spet svetil zase.

Kozina in Šmigovec sta se šele pozno popoldne vsa izdelana vrnila s Križa in ju je dajalo, da sta bolj in bolj zaostajala. Nase sem kar pozabil; bil pa sem ves nataknen, ker sem vedel, da z Gregorinom ne bova mogla v Tursko goro, kakor sva bila namenjena.

Lazil sem po grapi, ki je ni hotelo biti konec. Vse mi je bilo tuje in skoraj bi zgrešil prehod na greben nad Hudim praskom. Čudno se mi je zdelo, da je toliko težavnih mest, ki se jih nikakor nisem mogel spomniti. Šele mrzli piš, ki je udarjal čez greben, me je opomnil, da sem že pod škrbino vrh grape. Zavil sem vstran in počenil pod skalo v zavetje.

Gregorin je bil kmalu za mano in ko sva čakala še na onadva, sva imela čas za kajo in pogovor.

»Tole pot si bom zapomnil,« je začel Gregorin. »Hudiča!« se je potem začudil, ko je pogledal na uro. »Samo poldrugo uro, da smo rabili? Menda mi ni obstala...«

Ura je kazala docela prav. Res smo zelo naglo plezali ali, bolj rečeno, lazili. Vmes smo neprestano drug nad drugim vpili, naj pazi. Večkrat se je namreč pod tem ali onim udrlo kamenje, ki je potem treskalo okoli glav tistih, ki so bili pod njim. Le zadnjemu ni bilo treba paziti, zato pa je največ okruškov dobil nase.

Najprej se je iz teme pokazal Šmigovec, za njim pa ves raztrgan Kozina. Svetilka mu je bila ušla iz roke, pa je še sam zdrsnil za njo po nekem žlebu, ko jo je hotel ujeti. Zdaj je mlo svetila spodaj v temi kakor kakšna večna luč, ko smo se vsi skupaj stisnili pod skalo. Nad Rinkami je še vedno utripala bliskavica

in oddaljeno grmenje se je trgalo v vetru, ki je udarjalo čez greben.

»Iz te grape spodaj smo jo poceni odnesli,« sem povedal. »Zdaj naj se kar zlije, če se že mora. Nas vsaj ne bo treba pobirati in nam potem odkrivati spominsko ploščo, ki smo si jo zaradi svoje neumnosti itak zaslužili.«

»Kako, neumnosti? Če gremo reševat,« se je zavzel Šmigovec. »Tega ne razumem.«

Gregorin in Kozina sta se porogljivo muzala. Jazen sam nase pa sem nalašč postajal strupen:

»Če sta poniglavca, ki ju gremo reševat, le količkaj gledala okrog sebe, sta morala videti naše luči, ko smo odšli z Okrešlja. Videti sta jih morala tudi skoraj do polovice grape tod pod nami. Če bi jima bila kakšna sila, bi se od časa do časa gotovo zadrila, naj pohitimo ali kaj podobnega. Ves čas pa že ni glasu, čeprav si zdaj nismo niti dvesto metrov narazen.«

»Dovolj bi bilo, če bi šli zjutraj,« je menil Gregorin. »Rekel sem tako, pa kaj hočemo,« je vzdihnil. »Do kosti bi nas obrali, če bi se ne odpravili.«

»Možaku, saj ga poznam, je najbrž hudo slabo,« je menil Šmigovec. »Tri otroke ima...«

»Pa ženo, ki se zna zavzeti zanj,« ga je dopolnil Kozina. »Če je njemu ali pokovcu, ki je z njim, res kaj, mi nikoli ne bo žal za te nove hlače, ki sem si jih uničil, ne za vse praske in modrice. Če pa...«

Ni mogel dokončati misli, ker smo že govorili drug čez drugega, saj smo se s tem kar dobro gredli.

»Še zbudili ju bomo,« sem se porogal. »Ne lažim zdaj prvič zaman na reševanje,« sem nato omenil. »Kolikokrat je že kdo dvignil preplah, pa smo šli z vso ropotijo. In neki letoviščar se je malo popraskal po zadnji plati. Drugič si je nerodna babnica menda iz same hudobije zvila nogo. Potem pa je spet žena pogrešila moža, da smo pretaknili ves Grinovec. Dedec pa se je na Krvavcu tiščal njene začasne namestnice. Kaj bi še pravil! Le malo kdaj je bilo kaj resnega.«

»Stari mi bo plačal hlače; pokovcu pa jih bom nametal, da bo pomnil,« se je oglasil Kozina.

»Kaj hlače! Saj boš prišel v časopise in vsa dekleta bodo kar norela za tabo,« se mu je posmehoval Gregorin. »Samo z vrvjo čez prsi boš stopil po tisti edini ulici, ki jo imate v Celju.«

Modrikast blisk je prešinil nebo, da je bil za hip ves Okrešelj s stenami okrog pred nami in se spet utrnil v gosto temo. Nato se je zdaleč privabil grom.

»Spravimo se že kam,« je začel Šmigovec. »Prav tako bomo lahko čepeli vrh grebena; samo, da bomo tam imeli več prostora.«

Čez čas smo res zatipali po stezi, ki drži iz škrbine na greben. Précej na robu pa nas je ujel silen piš. Sever se je gnal čez rob in bliski so se kar vrstili, da nismo rabili luči. Šli smo tako na slepo, samo da smo se premikali, potem pa spet občepeli v zavetju pod neko skalo, ko je nevihta divjala okrog Skute. Bliski in treski so se kar podajali. Zajel nas je mlačen veter, nato pa je vse utihnilo in med raztrganimi oblaki so se pokazale zvezde. Dospeli smo na višek grebena. Ponesrečenca, ki sta si privoščila našo nočno odpravo, sta morala biti nekje v steni pod nami. Toda zaman smo svetili in s snopi luči pretikali skalovje. Oglašali smo se v zboru, dokler nismo docela ohripeli. Toda nobenega odziva ni bilo iz temne globeli pod grebenom.

Več nismo mogli storiti. Pričela nas je tretji skrb, kaj se je ponesrečencema moglo pripetiti, da se nista odzvala. Vsekakor bi nas morala slišati in videti snope luči. Saj v nočni zmrzali, ki je stresala celo nas, ki smo bili razgreti, nista mogla tako trdno spati.

Mogoče je bilo mnogokaj. Lahko sta zdrsnila, ko sta iskala varnejši prostor; lahko... lahko... V temi ju po steni nismo mogli iskati. Če pa bi se nam odzvala, bi vsekakor skušali priti do njiju. Do jutra bosta pač morala še prebiti, potem pa bomo že videli. Z grebena smo se spustili na severno stran, da smo prišli do rušja, ker nas je že pošteno mrazilo. Z noži smo se spravili nad žilave veje in kmalu je zagorel velik ogenj. Če je kdo tedaj, okrog polnoči, v Matkovem kotu še bedel, se je lahko čudil, kdo neki ga žge tod v višavi.

Čepeli smo okrog plamena in se vrstili pri kurjenju. Vsega siti in res do kraja izdelani, nismo več govorili. Samo to se nam je še sililo v misel, kaj bo zjutraj.

Spuščati se bo treba v steno. Potem bo čakanje na stensko nosilnico... Spuščanje ves dan, do noči in spet bivakiranje, ker ne bo zamene, dokler ne pridejo še drugi reševalci. Trzali smo iz kratkih snov, ko se je prignal veter in odrinil plamene, da je koga od nas zapeklo, drugega pa zamrazilo. Sever se je

Veter – arhitekt na vrhovih okrog Komne

Foto Ciril Praček

kar naprej gnal čez greben in piši so nas sproti zajemali, ko so se poganjali po steni pod nami navzgor.

Prebudili smo se spet, ko je ogenj že docela pojenjal in je ostala le oprhnjena žerjavica. Iz kalne sivine se je motalo jutro, z njim pa je nastajal mraz, da smo vsi okoreli poskakovali in opletali z rokami, dokler se nismo vsaj malo ogreli.

V naglici smo še nekaj pojedli in se vrnili na greben. Veter je bil z dnem povsem pojenjal. Po vsej gori in sinjkasti senci v globeli Okročšlja je bila negibna tišina. V Rinkah je že žarelo sonce in poslednji odsevi zarje so gasnili po snegu na temenih.

V jutranji tišini so se naši glasovi mogočno razlegali od robov. Tudi izpred doma, ki je ležal v globini pod nami, so se oglašali ljudje. Videli so nas na grebenu in z daljnogledom lahko razločili, da razmotavamo vrvi. Iz stene pa ni bilo nobenega glasu.

»Saj bomo kmalu videli, kaj je,« je rekel Gregorin in pomenljivo pogledal Kozino, ki mu pa zdaj ni bilo do kakšnih šal. »Va-

rujem!« je nato kriknil meni, ko sem se po vrvi pričel spuščati v steno.

Še hitreje, kot lahko povem, smo res videli. Najprej seveda jaz. Vrv je sprožila kamen, ki sem ga dobil na glavo, da se mi je kar zaiskrilo, potem pa je odletel po steni navzdol in izza roba sta se pokazali dve glavi, ki sta radovedno gledali navzgor, ko sem se spuščal nadnju.

Menda od jeze nisem zmogel besede, ko sem stopil na udobno polico. Tod sta torej tičala! Pogledoval sem od enega do drugega. Fant se mi je nekako podmuljeno smehljaj. Možak pa je tudi ves v zadregi molčal.

»No, kaj je z vama?« se je naposled oglasil Gregorin, ki se je po vrvi spustil za mano. »Huda nesreča, kaj?« se je režal na vsa usta. »Tole vaju bo precej drago stalo.«

Obrnil sem besedo drugam, ker se je možu poznalo, da je prestal hudo noč, in tu na polici nad steno ni bil kraj, da bi se pogovarjali. Onadva na grebenu sta tudi že postajala nestrpna, ker sta hotela vedeti, kaj pravzaprav je. Z Okročšlja navzgor pa so doneli vriski; se-

voda od veselja, ker so nas videli tako lepo skupaj.

Nič nam ni bilo treba reševati. Preprosto sem oba navezal na njuno vrvi in ju po laštah popeljal na greben. Po sami travi med planikami in murkami!

»Kako zlodja, da nista mogla semkaj?« ju je vpraševal Kozina, ko jima je postregel z vodo, ki sta je bila hudo potrebna. »Kako sploh sploh sta se mogla tod tako zalesti?« Mož si je najprej nakapal špajkinih kapljic, ki sem mu jih bil prinesel in se vidno oddahnil, ko jih je zavžil. Nato pa je povedal: »Napad me je zmoget, ko sva bila v kakšni polovici rebra. Ko pa je minil, nisem hotel nazaj dol. Napad se me še nikoli ni lotil dvakrat zaporedoma, zato sem bil prepričan, da prideva na vrh. Toda zgrabilo me je znova, ko sva bila že iz najhujšega. Komaj sem se še privlekel na polico, kjer ste naju dobili. Napad pa je še kar trajal in naposled sem zgubil zavest...«

»Fant pa je ves v strahu klical na pomoč; da, da,« ga je prekinil Šmigovec. »Tako se nam je tudi zdelo. Samo, da ni bilo hujšega.« »Kakšen ogenj pa sta žgala?« je še vprašal Kozina, vse v čni sapi. »Kako, da se nista nič oglasila. Nista videla naših luči?«

»Spala sva...« je v zadregi povedal fant. »Zakuril pa sem s papirjem, kar sva ga imela. Zažgal sem tudi vse razglednice, zemljevid, potem pa še srajco...«

Res, fant pod jopico ni imel nič.

»Nič ne bo s slavo,« se je pomuzal Gregorin proti Kozini. »Kaj pa hlače?«

Kozina je odmahnil z roko mimo ušesa in se spravil zvijati vrvi, ki smo jih rabili za spuščanje.

»Lep sprehod smo imeli,« sem dejal, ko sem vstajal s skale, na katero sem se bil položil. »Oooo...« sem nato zategnil, ker me noge niso hotele prav ubogati. Vsa utrujenost izza prejšnjega dne z dodatkom prebite noči, se mi je vrnila, obenem pa tudi nataknenost. »Spravimo se že,« sem pozval, »da ne bomo morda ućakali še druge noči tod gor.«

»Saj smo jo poceni odnesli,« je menil Gregorin. »Nevihte ni bilo, reševati nam ni treba. Kozinove hlače in zadnja plat pa ne štejeta; kaj šele kamen, ki si ga dobil na glavo. Turška gora pa bo že počakala,« mi je pokimal. Moža smo otevezli na sredino vrvi. Le počasi se je lahko pomikal in vmes smo ga morali še dvakrat okrepčati s kapljicami. Vendar ga ni bilo treba podpirati ali celo nositi in po

mnogo hujšem zatikanju in postajanju kakor ponoči smo bili okrog poldne na Okrešlju.

Žena in zdravnik sta poslala moža v posteljo. Jaka nam je postregel, kakor se spodobi, in Kozina se je pametno spomnil, da je dal svoje raztrgane hlače v delo presrečni ženi.

Popoldne se je zgostilo okrog Rink in črnikeste megle so silile v Okrešelj. Sprostila se je silna nevihta, da so po vsch stenah lili slapovi in grmeli kamniti plazovi.

»Docela prav, da smo šli v Mrzlo goro,« je menil Gregorin. »Zdajle bi res ne bil rad v kakšni steni.«

Pritisnila je še druga družčina in veselo smo zahrumeli v nagibajoči se dan. Naslednjo noć res nismo bivakirali, ker smo bili pod streho. Toda jutro smo pričakali bedé, skupaj z rešencema in vso številno njegovo družčino, ker nas je Jaka zaman gonil spat.

Ljubitelje planinskega beriva že zdaj obveščamo, da bo Mladinski knjiga založila zbirko Režkovih planinskih črtic in novel. To bo lep prispevek k slovenski planinski knjižnici!

Vabilo na Mali Ozebnik

Tone Wraber

To sem bil nestrpen tiste dneve v lanskem poletju, ki je že šlo h kraju, jaz pa sem še vedno čakal na vreme. Avgust se je unaknil septembru, minila je že tretjina tega, a se še nisem premaknil iz Ljubljane. Resno me je zaskrbelo, ali bom še mogel uresničiti svoje načrte. Nestrpno čakanje sem končal tako, da sem se usedel na vršički avtobus in se potegnil do Bovca. In res, v nekaj dnevih, ki sem jih preživel v Čezsoči, so vremenarji zvedeli, da gre čez Vršič zadnji redni avtobus in da je torej sezone konec. Takoj so poskrbeli za vreme, po katerem nam bo lanska jesen ostala še dolgo v spominu. Zadnja leta redno zahajam v Trento in opazujem, kako 15. september odreši avtobusne prevoznike nadaljnjih prevozniskih dolžnosti, od turizma utrujenim Trentarjem pa prinese razkošje jesenskega sonca, barv in gorskega miru. V Ljubljani

nas tačas često že tlači megla in začenjamo misliti na zimo, v Trenti pa postane gorski svet najlepši.

No, ta zadnji avtobus me je iz Bovca predstavil od Špirove domačije v Trenti, kjer sem se pod gostoljubno streho že dodobra udomačil. Vrtnarica Ančka mi je naložila krožnik tradicionalne mineštre, ki mi je boljše teknila kot večerja prejšnjega dne v Alphotelu. Če mi bo ostalo vreme zvesto, bo šlo vse po načrtu. Nekatere od julijskih veljakov sem namreč hotel pretipati po botanični plati: katerim rastlinam dajejo zavetje, predvsem pa, v kakšnih skupnostih se te rastline družijo. Skratka, odločil sem se za botanično inventuro, kot sem med delom v šali odgovarjal nekaterim radovednežem. Ta posel pa zahteva zbranost, ki jo omogoča le lepo in toplo vreme, saj je drugače preveč zadreg zaradi vetra, bliska, groma, dežja, snega in prstov, ki otrpli komaj še zmorejo zapisati beležko v zapisnik.

Boginja Flora mi je bila tokrat naklonjena in me je popeljala skozi svoje vrtove na Jalovec, Malem Ozebniku, Bavškem Grintavcu in Morežu.

Prvočno sem mislil, da bo z menoj Tožbar, saj je tudi on kar gorel od botaničnih načrtov. Žal pa se je izkazalo, da so bili ti načrti posebne vrste. Lepo vreme je Trentarjem naposled omogočilo pokositi otavo, ki je že vse predolgo rumencela po travnikih. Tako sva se našla šele na Morežu.

Sam sem obdelal Jalovec. Zjutraj sem se iz zavetišča povzpел na njegov vrh, potem pa sem za svet med vrhom in Loškim žlebom porabil ves dan in se na večer z nekoliko motno glavo vrnil v kočico pod Špičkom. Zvečer naslednjega dne sem hotel biti spet v dolini, to pa z ovinkom čez Vršič. Tako mi je ostalo le pol dneva za botaniziranje blizu zavetišča.

Že dolgo nisem bil za Gradom. Pred skoraj 10 leti smo šli tam čez z Jalovca v Koritnico

Pelci s Trentskega Pelca (Zapotoki, Balenski, Visoki, Pelc nad Klonicami)

Foto Tone Wraber

in pol dneva bo ravno dovolj, da spet zlezem na to škrbino. Od zavetišča pod Špičkom greš najprej malo navkreber in se kmalu čez pravo kamnito puščavo spustiš v lepo zaokroženo, gručnato in delno s snegom pokrito krnico Za Gradom, ki jo obkrožajo Špiček, Vrh Zelenic, Mali Ozebnik in Pelc nad Klonicami. Med Malim Ozebnikom in Pelcem je nevisoko nad dnom krnice škrbina Za Gradom. Pot do nje pa je oslajena z napornim poganjanjem v strmo melišče, ki mu po gibljivosti skoraj ne najdem para pri nas, čeprav sem pri preučevanju meliščnega rastlinstva marsikatero premeril po dolgem in počez. Kljub temu pa sem v pol ure po odhodu iz zavetišča pod Špičkom dosegel ozki prehod (ok. 2260 m).

S škrbine sem se najprej obrnil na levo, k Pelcu. Lezel sem po njegovem severozahodnem grebenu, ki pa je postal kmalu tako oster, strm in zračen, da sem se rajši vrnil na varnejša tla škrbine. Najvišji med Pelci, ki ga je Tuma imenoval Kloniški po Klonicah na balenski strani, Trentarji pa ga poznajo pod imenom Pinja, me že dolgo mika, pa se bojim, da ne bo nič. Kaže, da ne sprejema primerkov tiste plebejske rase, ki jo je Mlakar krstil za *Homo alpinus vulgaris*. Obdal se je z mogočnimi obzidji in se nosi prav po trdnjavsko. Kot za posmeh pa je vrh njegove trdnjave čisto raven in strašno zapeljiv. Ure in ure bi sedel na njem in užival daljne razglede.

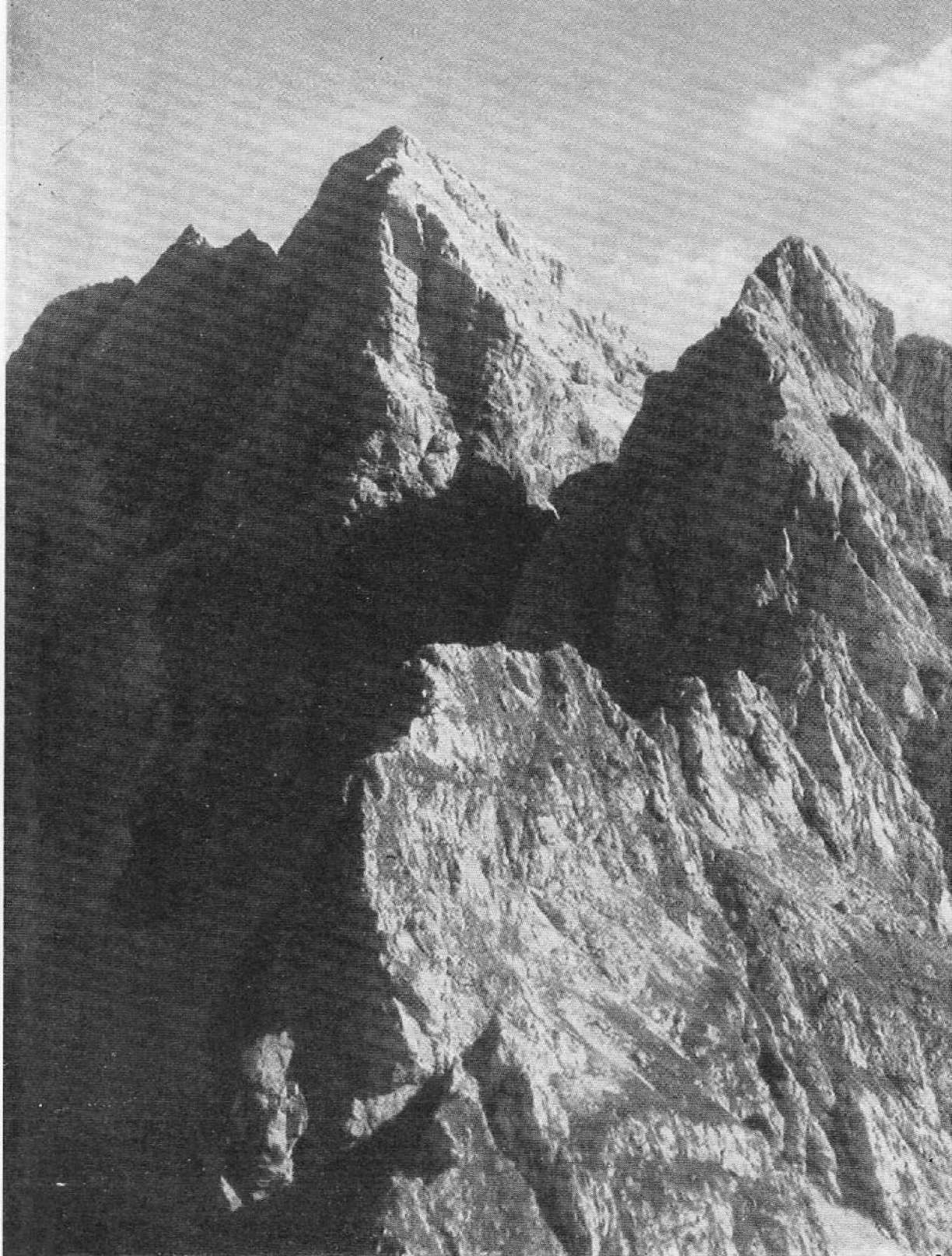
S Pelcem ni bilo torej nič. Vrh na drugi strani škrbine pa se menda ne bo upiral. Na trentarsko stran kaže strma travnata pobočja, ki obetajo uspeh. Res sem čez četrte ure že stal na vrhu, ki sem ga po karti spoznal za Mali Ozebnik (2324 m). Dolgo sem besedil, preden sem prišel do njega, in resno se bojim, da sem izbral vsebinsi neprimeren naslov. Zato se bom potrudil, da vsaj zdaj povem kaj več o njem in ob njem.

Mali Ozebnik ni svojemu soimenjaku Velikemu Ozebniku prav nič podoben. Medtem ko ta po višini in obliki skuša tekmovali z Jalovcem, je Mali Ozebnik mnogo skromnejši. Njegov vrh ni izrazit, temveč se koritniška in trentarska stran sestane v približno 100 m dolgem vršnem grebenu, ki poteka ravno v meridianski smeri in se proti jugu nekoliko vzdiguje. Južna polovica grebena je skalnata, ponekod ostra skoraj kot nož, severni del pa je bolj ali manj pokrit z rušo.

Zleknil sem se po mehki travi in se razgledal po okolici. Mali Ozebnik je eno tistih razgle-

dišč, ki se jih pozneje vedno rad spominjaš. Seveda, s sosodnjega Jalovca komaj kakšna višja vzpetina zastira pogled, toda zlasti višinska razmerja so nekoliko izkrivljena. Mali Ozebnik pa je visok ravno prav, da se ti okolica predstavi v pravi meri. Prvi občudujoči pogled velja seveda Jalovcu, ki se kaže s svoje najmanj znane, to je južne strani. Kolikor je ta divje priostren, se dela sosodnji Mangrt pohlevno zaobljenega in tako na drug način pritegne opazovalca. Imeniten je pogled na njegovo koritniško stran, ki se v enem zaletu dvigne iz doline do vrha. Jalovec in Mangrt sta dva med seboj povsem različna julijska velikana in se prav zato tako lepo dopolnjujeta. Od Mangrta se spušča proti Predelu vrsta nižjih vrhov, od Visoke Špice do Predelskih Glav. Ko bi takšna gorska skupina stala kje sama zase, bi pomenila resnično atrakcijo, tako pa izginja v senci mogočnejših in živi v miru sama zase. V naslednji vrsti so Višarje, Lovce in Viš (Montaž ni viden), še bolj zadaj Poldnašnja špica. Na levo od Predela Jerčbica in zatem nerazčlenjena Kaninska skupina. Posebno pozornost sem posvetil Bavščici in vrhovom v grebenu Loške stene. Od Bale naprej je dolina, ki se stopnjema vzdiguje proti Brežiču (2038 m), kot na dlani. Proti vrhovom Loške stene se širi čudno razoran kamnit kraški svet, ki se le na enem kraju malo uravna. To so bujnozelene Lepoče pod Morežem, močvirna ravnila z majhnim potočkom. Nad Brežičem, prehodom iz Bale v Koritnico, je krotki Plešivec, ki ima širok travnat vrh in zbujajo pozornost zaradi vložkov raznobarnih kamnin. Zlasti na Brežiču pogrešaš belobarvne apnenice, ki si jih navajen od drugod. Prevladuje siva, zelenkasta, rdeča in rjava barva liadnih apnencev¹. Melišče proti Koritnici je zato zelo pisano. Od Plešivca na levo spet vrh za vrhom, želja za željo: Bavh, Vrh Goleževce, Bedinji vrh, Morež in prvak med njimi — Bricelj. Sama imena, ki triglavskim romarjem ne pomenijo ničesar. Transverzala je sicer naredila nekaj zdravega prepiha v našem samozadovoljnem planinstvu, mnogo lepot pa še vedno pušča ob strani. Najbližji razgledišču je Kloniški Pelc, ta nezavzetni. Ob njem drsi pogled v Trento, na ključne vršiške ceste, ki jo pregledaš od Kugyjevega spomenika pa skoraj do Vršiča. Da se vidijo Prisojnik, Razor in Triglav, mi ni treba posebej omenjati.

¹ Primerjaj članek dr. I. Gamsa: Med Planico, Bavščico in Trento (Plan. vestnik 58: 9—17, 1956)!

Jalovec in Mali Ozebnik s Skrbine za Gradom, s te strani le redkim znana

Foto Tonc Wraber

Za poživitev zimskih večerov sem napravil nekaj barvnih posnetkov. Obšla me je želja, da bi se slikal z Jalovcem v ozadju in sem nastavil exakto na skalo. Stekel sem v »pozicijo«, a še preden je aparat škrtnil, sem se spomnil, da sem pozabil fiksirati skočno zaslonko. Tako sem bil za nečimrnost takoj kaznovan. Še enega posnetka pa nisem delal. Lotil sem se svojega botaničnega opravka. Na grebenih, ki so izpostavljeni vetrovom, se naseljuje posebna rastlinska združba, ki se v pravi lepoti pokaže šele jeseni, ko se njene glavne rastline svojevrstno obarvajo. Najočitnejši je alpski gornik (*Arctostaphylos alpina*), pritličen grmiček iz družine vresnic (*Ericaceae*), čigar listi se jeseni obarvajo karminskordeče. Pri drobnolistni kopinšnici (*Vaccinium uliginosum* subsp. *microphyllum*) pa postanejo jeseni listi rjavi, v odtenku, ki ga pri našem rastlinstvu komaj kje najdeš. Tudi kopinšnica je iz družine vresnic in je v najbližnjem sorodstvu z borovnico in brusnico. Njene jagode so črnikaste in po okusu precej plehke. Med liste gornika in kopinšnice se mešajo listi timijanove vrbe (*Salix serpyllifolia*) ali njej podobne topolistne vrbe (*S. retusa*). Glede na različno stopnjo razkroja klorofila so zeleni, zelenkasti, rumenkasti ali pa čisto rumeni. Ti dve vrbi pa ne naznanjata jeseni samo z barvo listov, temveč tudi z vonjem. Gotovo poznate tisti značilni jesenski vonj v gorah, ki spominja na baldrijan? Ne samo baldrijan (*Valeriana*), ampak predvsem ti dve vrbi ga povzročata. Na diapozitivu imam omenjene tri rastline, pa še svetlosivo skalo in jasno nebo. Pravi cvetni šopek — a brez cvetov!

Stoj, kolikokrat pa si tu zgoraj že napisal *Saxifraga* (kamnokreč)? To vprašanje me nenadoma prešine in začnem šteti. Ustavim se pri sedem in ko še malo pogledam okoli sebe, pridem na deset. Mali Ozebnik je torej svojevrsten rekorder: od 18 vrst kamnokrečev, ki v Sloveniji rastejo pretežno v nadgozdni (alpinski) stopnji, jih na komaj 50 m dolgem odseku Ozebnikovega vršnega grcbena najdemo kar 10! Ko sem to pravil Tožbarju, mi je odvrnil, da so bili nekateri kreči zgoraj zastopani pač le kot vzorec. Imel je sicer prav, ampak — bili so. Naj jih še naštejemo: kranjski (*Saxifraga carniolica*), nežni (*S. tenella*), grozdni (*S. paniculata*), nasprotnolistni (*S. oppositifolia*), skorjasti (*S. incrustata*), Burserjev (*S. burseriana*), nasršeni (*S. squarrosa*), homulični (*S. sedoides*), zimzeleni (*S. aizoides*) in še oklepasti (*S. androsacea*) kreč. Mnogi kreči res

»krečijo skalo«, saj rastejo v skalnih razpokah. Druga razlaga imena pa zajema čisto drugje: nižinski zrnat kreč (*S. granulata*), ki raste pri nas na Štajerskem, zanesli pa so ga tudi na travnik za trentarsko cerkvijo, naj bi imel zdravilno moč razganjati ledvične in mehurne kamne. Leonhardt Fuchs je v 16. stoletju napisal tole: »Beli ali visoki kamnokreč ima svoje ime od moči, s katero dnevno lomi kamen v ledvicah in v mehurju.« Ime je tukaj, razlago zanj pa naj si vsak izbere tisto, ki mu je bolj všeč.

Ker sem našel do 10 pri krečih, sem skušal to doseči še pri sviščih (*Gentiana*). Prišel sem le do 7, kar pa tudi ni malo. Ne vem, če je pri nas še kje nahajališče, na katerem bi od 7 vrst, kolikor jih ima v Sloveniji sekcija² sviščev zaspančkov (*Cyclostigma*), našel kar 5. Na majhnem prostoru sem zapisal spomladanski svišč ali zaspanček (*G. verna*), pritlikavi svišč (*G. pumila*), triglavski svišč (*G. terglouensis*), okroglostni svišč (*G. orbicularis*) in snežni svišč (*G. nivalis*). Prvi štirje so si močno podobni, zlasti v cvetovih, dobro pa se razlikujejo po obliki pritličnih listov. So trajnice, medtem ko je snežni svišč neznamna enoletnica. Okroglostni svišč je bil v Sloveniji zanesljivo ugotovljen šele pred nedavnim in so njegova znana nahajališča še zelo na redko posejana. — Poleg omenjenih petih sem našel še Clusijev (*G. clusii*) in čašasti svišč (*G. anisodonta* subsp. *calycina*).

Med razgledovanjem, fotografiranjem, opazovanjem in zapisovanjem je minilo poldne in spustil sem se na škrbino, ki jo je pravkar zagrnila suha megla. Bil sem že malo pod njo, ko se je v megli na robu pokazala postava. Saj vas pa poznam, pravi, ko se spusti do mene. Seveda, balenski pastirček Karlo je to, ki sem ga zadnjič videl na Bali pred dvema letoma, malo pred odhodom na enoletni »dopust«. Razveselil sem se svidenja, ki pač ni moglo biti drugje kot v gorah. On je torej naganjal ovce po Brežiču, vriskal in valil kamenje. Videl je človeka na grebenu in razgretih lic prihitel sem gor. Slišal je že o kočici pod Špičkom in ko sem mu rekel, da sva lahko v četrte ure pri njej, se mi je pridružil. V gumijastih škornjih in s palico ga je kar odneslo po melišču in snežišču navzdol. Enaka

² Sekcija je kategorija v sistematski botaniki. Sorodne vrste združujemo v sekcije, sekcije v rodove, rodove v družine itd. Sistematik pa ne pozna samo kategorij nad vrsto, temveč tudi kategorije, nižje od nje: podvrste, varietete, forme itd. Rod sviščev ima na ozemlju SR Slovenije 10 sekcij z 31 vrstami in podvrstami.

hitrost je mojim hlačam prizadela takšne poškodbe, da sem se pozneje v Trento spustil z globoko spuščeni nahrbtnikom. Ko sem o tej hitrosti pripovedoval v dolini, je Tožbar menil, da takle pastir sploh ne zna iti počasi. Pred nekaj leti sem ves dan kolovratil po Morežu in iskal neko redko rastlino. Ker je nisem našel, sem naslednje jutro odšel s pastirjem, ki mi je obljubil pokazati še neznano stezo »v Morež«. Takoj nad Balo je potegnil, da sem komaj še našel sapo tudi za kakšno besedo. Ko sva že visoko pod Stadorjem prvič duškala, mi je omenil, da ne hodi več tako dobro, odkar so mu debla v gozdu zlomila obe nogi, ki sta se povrh še napak zacelili in so ju morali ponovno zlomiti. Še dobro, da nisem šel z njim pred nezgodo!

Pod Špičkom sva v koči pojedla. Karlu je moja delikatesna prehrana očitno teknila, jaz pa bi rajši imel z ovčjim mlekom oblit kos polente, s kakršnim mi postreže sirar Tone, kadar pridem na Balo. Okusi so pač različni in nikar pastirju ne zavidajmo gostega planinskega mleka, saj bi on rajši pil kavo, če bi jo imel. Ali pa je bil takih misli le pastir na Komni?

Čez dva dni pridem v Bavšičo, sem še povedal Karlu, ko je s pozdravi za tamkajšnje znanke izginjal v meglo proti škrbini, jaz pa sem se napotil mimo Vršiča v Trento.

Spomin na Mali Ozebnik pa me prijetno vznemirja še danes in zdi se mi, da mi je svet okrog Jalovca še dražji, odkar vem za stometrski greben med Zagradom in Koritnico.

Nad ledenikom Leschaux

Branko Komac

Pred menoj skačejo po velikih kamnih na moreni tri postave. To so Brane, Stane in Boro. Nekaj časa še napredujemo po dobro markirani poti, ki drži proti koči Couvercle, ko pa ta zavije navzgor, jo mahnemo preko velikih kupov kamenja na led ledenika Leschaux. Hoja je tu udobnejša.

Stane se ozira nazaj proti zahodu. Nič preveč mu niso všeč oblaki, ki počasi, a vztrajno polzijo preko Charmoza in Grépona proti Jorasses.

Kmalu zagledamo na svoji levi podrto kočo Leschaux. Boro nam pove, da je koča kar dobro popravljena. To je zvedel od Francozov, bo že držalo. Proti bajti jo mahnemo po neki grapici.

Hm, skromni so tile Francozi. Dobro popravljena? Vode verjetno res ne pušča... Toda le, če pada miren dežek, saj streha je videti solidna, v stenah pa je več špranj in lukenj kot ostalega materiala.

»Mi bi pa kar nov bivač radi,« modruje Stane. V podrtni sta že dva Francoza. Najprej si ogledamo, kako in kje bomo spali. Prostora je za štiri. Francoza iz Nice sta že zasedla več kot pol prostora zase.

»Bo že kako, samo da še kdo ne pride,« si mislimo in se spravimo nad hrano.

Brane in Stane sta namenjena prečiti Gdes Jorasses, midva pa v zapadno steno Petites Jorasses. Fanta iz Nice sta prav tako kandidata za Male Jorasses. Domenimo se za skupno vstajanje ob treh.

Stane gre spat v »jedilnico«, mi pa se stisnemo na »skupna ležišča«.

Noč je soparna. Ne morem in ne morem zaspati. Tudi drugi se premetavajo po svojih ležiščih. Potolaži me ploha. Vsaj ne bo treba neprespan na turo.

Ob 3. uri stojimo v spodnjicah na podrtem mostovžu pred bajto. Južno polovico neba pokrivajo gosti in nizki oblaki. Kratek posvet in — nazaj v spalne vreče.

Okoli 8. ure se začne vreme popravljati. Kaj sedaj? Za naju in za Francoza je že prepozno. Brane in Stane se vseeno odločita za odhod. Še »srečno« in že se spuščata po skalah na ledenik.

Malo se še okrepčava, potem se pa tudi midva odpraviva. Ampak ne v steno, temveč nazaj na Montenvers po hrano in zračne blazine.

V taboru preživiva skoraj ves dan. Jeva in spiva. Popoldne, ko se z nahrbtnikom hrane in blazinami vračava na Leschaux, hodiva po gosti megli. Poti niti ne zgrešiva preveč, tako da že ob prvem poskusu prideva do podrtega zavetišča.

Ničana sta še vedno tu. Čakata štiri svoje prijatelje. Namenjeni naj bi bili prav tako v »našo« smer. Na tihem upava, da jih ne bo. Posebno še potem, ko prisopihata iz megle še dva Parižana v kratkih hlačah. In seveda

Na grebenu Mt. Blanca

Foto Balint

sta namenjena v Male Jorasses. No, tistih štirih ni in tako nas je zopet šest. Z Borom se spraviva spat v »jedilnico« na blazine. Udobje I. a.

Okoli pol štirih zopet lep prizor. Šest zaspanih brez uspeha, da bi kaj videli, gleda v gosto meglo.

»Slabše kot včeraj.« Torej nazaj v puh.

Ob šestih nekdo brezobzirno zatuli, da je jasno. Pa smo tam.

Sva prva pripravljena za odhod. Blazine in spalne vreče pustiva v bajti. Upava, da bova v enem dnevu preko. Če bi nosila seboj težke spalne vreče, bi morala bivakirati. Lažjih slo-novih nog in vestonov pa žal nisva imela zaradi nesporazumov v društvu.

Nahrbtnike imava v primerjavi z ostalimi skromne. Pri vstopu ponudiva Parižanoma, če hočeta naprej. Nočeta.

Začnem prvi raztečaj, toda po nekaj metrih moram nazaj. Smer se začne točno v kotu 200 metrske zajede. Drugi poskus uspe. Skala je odlična, plezarija prosta. Zajeda z vsega skupaj tremi klini nas navduši. Parižana sta za nama. Ne plezata izmenično kot midva. Prvi

pleza, da ga je veselje gledati. Ničanoma ne gre tako dobro, kot bi pričakoval po njunem govorjenju spodaj v bajti.

Zajeda se konča z mogočnimi strehami. Prečimo v desno in potem poševno preko lažjih plati v ozebnik. Malo cincanja zaradi mokre skale, naprej pa le gre. Precej široka polica nas pripelje okoli roba v najtežji del stene. Še dobro, da imava le en nahrbtnik. Na vrsti so namreč kamini in poči. Za prvega je tu plezarija lažja kot za drugega, ki se mora zvi-jati in tlačiti po ozkih kaminih. Boro pripleza v bolj odprt svet in »zagleda« klin. Preči do njega. Ko še jaz prisopiham do njega, mi pove, da klina pač ni in naj si pomagam, kot vem in znam. No, lepo!

Boro ima zelo slabo stojišče. Nekako se pre-goljufam čez gladek previs in ploščo do bolj-šega prostora z varovanje. Nad mano je pre-vis (menda naj bi bil A3), ki ga zleze Boro in se ustavi na široki rami. Od tu teče smer po poševni polici do snega. Tega ni prav dosti in je edini v vsej smeri.

Kmalu sta za nama Parižana. Ničana sta že krepko zaostala. Tako kot Parižana sva tudi

midva dobro razpoložena. Kaj ne bi bili, saj nam gre plezarija kar dobro od rok. O utrujenosti ni ne duha ne sluha. Kar smeje se mi, ko se spomnim na britansko smer v Blaitièru. Tam sva se že po prvem resnejšem raztežaju vlačila kot »povožena« (bi rekel Stane). Ko pocuzamo malo snega, nadaljujemo. Naprej gresta Parižana. Do tu sva morala namreč midva proučevati, kje naj bi potekala smer. Fanta obideta sneg po platch na desni. Sledi divja 40 metrska prečnica. Drug za drugim se počasi pomikamo po ozki polički, pa še te kmalu zmanjka. Za ravnotežje v gladkem svetu služijo le še veliki lepi kristali kamene strele, ki ti silijo naravnost v nos. Če bi bilo mesto lažje, bi si morda enega odkrušil za spomin. Tako pa...

Ustavim se na koncu police poleg zadnjega Parižana. Preden pa pride do mene Boro, ima naslednji raztežaj že prost. Smo že iz težjega dela stene. Preostane nam še nekaj lažjih raztežajev. Prvi se že dere, da je zunaj na grebenu. Francoza imata 70 m dolgo vrv. Pripravita jo za spust. Na grebenu je prostora le za enega, tako ozek je. Ko se odpeljeta na drugo stran, nama prijateljsko ponudita, da jo uporabiva tudi midva. Spuščamo se le 30 metrov. Potem sestopamo po policah levo, desno pa spet levo...

Kar veseli smo, saj smo smer »spraskali« v slabih devetih urah.

Sestop na ledenik Frébouzie ni tako enostaven, kot je bilo sprva videti. Celi dve uri rabimo, da pridemo na sneg.

Tu pa je počasne hoje in plezanja konce. Kot obsedena se z Borom poganjava čez razpoke in drviva navzdol proti zavetišču Gervasutti. Parižana sestopata normalno bolj počasi. Vrisk z grebena nam pove, da fanta iz Nice tudi že sestopata.

Še sam ne vem, kdaj se znajdeva pod skalnim otokom, na katerem stoji zavetišče. V njem sta že dva Francoza, verjetno iz Italije. Obnašata se zelo fino, kar izzveni nekam smešno v hribovskem okolju.

Na ledeniku kličeta Parižana. Gresta do koč Gervasutti, ki je malo niže od zavetišča. Zaželiva jima srečno pot.

Zbudiva se ob osmih. Vreme še vedno drži, tako kot včeraj. Pospraviva še poslednje rovine in se počasi odpraviva proti Col des Hirondelles. Kmalu srečava Francoza, ki sta spala v zavetišču in zgodaj zjutraj odrinila proti sedlu. Vračata se. Pravita, da se ne da naprej po ledeniku zaradi velike razpoke.

Njunih besed ne jemljeva preveč resno. Nadaljujeva vzpon po ledeniku po isti poti kot lani. Težave imava le z južnim snegom in soncem, ki nama sije natanko na glavo.

Ko sva končno na sedlu, opaziva iglu. Notri pa naše konzerve (prazne). Torej sta Brane in Stane tu prespala.

Ko tako modrujeva, nekdo nekje v Velikih Jorasses zavriska. To je Stane! Toda morala bi biti že dlje, saj sta že tretji dan v grebenu. Začneva se še midva dreti, toda odgovora ne dobiva več... Hm, kdo bi razumel vse to?

Pripraviva obe vrvi za spust po tistem nesrečnem skalovju, kjer ne veš, ali bi jo uporabljal ali ne. Počasi, zelo počasi nama gre navzdol. Tu, na tej strani, je temperatura pod ničlo.

Ledenik Leschaux doseževa malo pred polndnevom. Kar takoj jo ucvreva na sonce. Sestop po ledeniku je prijeten. Ko greva mimo preplezane stene, je ta že v soncu. Res lepa smer v tej steni.

V slabe pol ure sva pri starem zavetišču. Tu so že novi kandidati za Male Jorasses, trije Španci. Povejo, da sta zjutraj vstopila v Walkerjev steber dva Avstrijca, menda prva v tej sezoni. (Pozneje smo zvedeli, da sta se vrnila že po nekaj raztežajih.)

Najine spalne vreče in blazine so še vedno tam. S precej obloženimi nahrbtniki se počasi odpraviva proti taboru na Montenversu. Braneta in Staneta še ni bilo tam. Malo sva v skrbeh. Naslednji dan pridejo iz domovine Tine, Boris, Jošt in Mitja. Pozdravljanju in tuljenju ni ne konca ne kraja. Kmalu za njimi prisopihata tudi Stane in Brane. Prejšnji prizor se ponovi. Kot prvima Jugoslovanoma jima je uspelo prečenje celotnega grebena Vel. Jorasses. Utrujena sta, a obenem vesela in srečna. Na turi sta bila dlje, kot sta sprva računala. Ovirala ju je gosta megla in slabo vreme.

Vreme se je vedno bolj slabšalo. Skoraj ni bilo dneva, da ne bi deževalo ali snežilo. Po Chamonixu so govorili, da je sezone konce. Mi pa smo upali na lepše, izboljšanja pa ni bilo od nikoder...

Izšla je knjiga »Gore v besedi, podobi in glasbi«. Izdala jo je Planinska založba za 70-letnico SPD. Oceno za PV je napisal planinski pisatelj Evgen Lovšin. Objavili jo bomo v št. 4.

Od Storžiča do Stola

Jože Humer

Novoletna razglednica s prelepe Uskovnice

Precej nad Mačami — tri ogromne ubrane gobe. Mesnate nožice so štrlele v zrak, a vsak klobuk je bil kot ponjava. To je bil urok, ki nam je potuhnjeno zlezel pod kožo. A tedaj še nisem mislili na to: onadva sta še imela Kamniške v nogah, midva z Mico pa Pohorje v očeh, pa smo si križem kražem ponujali spominec, vse bolj željni pripovedovanja kot poslušanja. To je, ker človeka kar tišči, da bi razdaljal. A ko se lotiš, je tako, kot bi zarjo grabil, zvezde prestrezal, čas zavračal.

Potem nas je vzela steza, zvrstila nas je in nam z znojem počasi izprala vse, kar ni sodilo v ta dan, prenapet od sonca, v to pot, vonjajočo po ciklamah. A kakšen cvet je to in kakšni cvetovi, kakšna razbesnela rdečina! Oči pravi: če že nisi najlepša, pa si najljubša, in mu odleže. Jaz sem pa vedno znova poražen, zbeigan od te rožice, ko ne najdem besede, da bi ji bila kos, pa me polni do grla

Foto S. Mesar,
Vir pri Domžalah

in vem, da bi še s krikom ne prekričal nje-
nega cvetenja. Povrhu se še sonce domisli in
nameri oster pramen natanko v škrlatno
gnezdo, da jih kar presvetli — in kako je
meni tedaj!

Pot se pa nič ne obira; Stožič se ne daje za-
stonj, od koder že bodi.

Najprej je zadišalo po jagodah, potem po do-
mačnosti. Domačnost v koči so ravno tedaj
spravljali v red, a so se nam le izkazali s
čaji. Za slovo so nekaj govorili o megli (nebo
jim je dajalo prav) in obljubljali fige. Toda
iz fige je figa — in tako je tudi bilo.

Prav malo dolinice je šlo za nami. Še ta se,
čemerna, ni nič kaj menila za nas. V sedlu
nam je dolinica Reke potožila svežo rano po-
seke, Mali Grintavec pa je že nosil velik otep
megle. Vendar se nismo nič obotavljali: ni-
česar ne obeta, pa je le vrh in vabi. Med potjo
zabava s planikami, drobnimi, ljubeznivimi,
ki znajo tudi brez sonca sijati. Tudi brusnic
smo se nazobali, zelo ostre so bile in lepo
rdeče, najbrž niso bile brusnice.

Kaj neki počnemo na vrhu, ko je vrh le zato,
ker ni več kam navkreber. Ko ni ne neba nad
nami ne tistega prečrnega razmaha vsena-
okrog, da se razpneš kot ptica, drzno in var-
no. Kaj neki počnemo tu? Kaj drugega kot
da čisto nezavedno molimo vrh! Sedimo mu
na konici in se vdano gostimo s tem, kar nam
daje; z meglo in vetrom. In z vsem tistim,
kar vemo, da je, četudi je utajil.

Izbrali smo si greben, da bi med potjo vsaj
včasih med škrbninami in brezni pokukali v
Lomsko dolino in proti domu (ki se je bil tiste
dni oholo ovenčal z asfaltom in se povampiril
v gostilno).

Brez kraja je megla, brez kraja greben, brez
kraja mu zvesta stezica. Zabavamo se z nje-
nim neutrudnim gor in dol, zdaj zaraslim,
zdaj skalnim, ves čas na robu med severom
in jugom, na robu med nebom in zemljo, na
robu med dobro voljo in jezo zaradi vsega
zamujenega. Rožice nas tolažijo, saj to je nji-
hov redni opravek.

Nazadnje le zmanjka grebena pa nas zapelje
v gozd, v gnilo listje, med kravje pogače...
in v lajež ščeneta na Poljani. Urno smo zma-
zali skledo mleka: večer se je zgodaj napo-
vedal. Gospodar bi nas kar imel čez noč in
tudi nam bi bila čisto prav njegova družina
in njegovi pogradi. Pa kaj, ko smo le ljudje
iz doline: nalašč si izmislimo načrte, da ne bi
bili preveč svobodni.

Tolsti vrh ni pustil, da bi ga podcenjevali.
Otežil nam je noge in jezike. Pa sem nalašč
še malce zaostal in sem se bratil z rožicami.
Nobeni ne vem imena in nobena me po mo-
jem ne vpraša. Nasmejem se ji pa ji pola-
skam, kot ji gre: od kod se pa vzameš, da si
tako pisana? Ali pa: le kdo je tebe vzcveteti
učil? In: čemu bodo tebi, rumenka, te nežne,
tople dlačice?... Kakšno vzamem med prste,
da mi voljno, kot ovčica, položi glavico v
dlan. Eno pa, cel pehar rjavih, nebogljenko ko-
prnečih popkov, sem si ubral in jo vtaknil v
prсни žep — da bi jo pogrel. Petošolščina.

Zaradi enega pa le zamerim tistemu dnevu:
zaradi razkošja pisanih trav na Kriški gori,
ustvarjenih, da bi ti srce zavriskalo, da bi z
zamahom velikega kosca trosil prešernost
proti dolini, čez toplo satovje njiv. Da je to
bogastvo spremenil v nadležno, mokro ščavje,
to mu zamerim.

V koči zares ni bilo gneče, še oskrbnika ne.
Mogočno pokopališče praznih steklenic za po-
jasnilo pepelnicnemu razpoloženju (in za raz-
mišljanja o našem planinstvu). Toda mi smo
si uredili po svoje.

Medtem pa nam je noč pripravila drobno
maščevanje za slepi dan: Najprej je v gozdu
pod nami pogumno zasijala prva luč, potem
pa se je razpredla pajčevina lučic tja do Kra-
nja in še dlje. Kako se to prileže: v te štrene
zaprečeš utrujen pogled in to je tvoj lahkočnó
vsem ljudem. Vsem. Ker od tod, takole od da-
leč, jih imam vse po vrsti rad.

Sonce je vstajalo pozno in visoko, da je Ko-
šuta utegnila okobaliti megleno predivo čez
ves svoj dolgi koščen hrbet. Le Dobrča, sa-
mooka s svojo planinico, ga je pobožno ča-
kala. Gledal sem ga, kako se je naposled
povzpelo nad Storžičem in mu precej preštelo
vsa rebra, njemu in Kriški gori; cela harmo-
nika reber se je izbočila in vsa so se solžno
svetlikala.

Si že vstal, kmetič tam v Gozdu? Si že od-
rinil škodlo in preračunal svoj čas? Si si že
oprta svoj hlev in svoje polje in svinjak in
kaščo? Ne zameri, ko se vtihotapljam v tvoj
svet in ti kradem sonce tvojih njiv, jutranje
pesmi tvojega gozda. In se potuhnjeno vese-
lim, ko si vendar enkrat nisva tako neskončno
daleč vsaksebi.

Zares je sonce pozno vstajalo to jutro, moja
družina pa še pozneje. Potem smo drveli v
dolino. Saj drugače ne gre, ko je tako strmo.

Razkošni smuški svet pod Dogatini

Foto Ciril Praček

Vmes smo se ustavili med malinami, temeljito. Na Mali mizici smo si udobno postregli z nečem malim iz nahrbtnika in s pogledom na dobri stari Tržič. A, Tržič se tudi pomlaja! Cesta in šola in kopališče in vse to še ni nič! Le čakajte, zdaj bomo zgradili tudi nebotičnik, pa tak, da ga bo videti od povsod! To bo nekaj čisto novega, kot kamela sredi kokošnjaka. Zakaj pa ravno mi ne!

Za zdaj, ko še ni nebotičnika, pa nas je mestece sprejelo še kar po starem, po domače. Ljudem nekaj pravi, da taki z nahrbtniki niso hudobni (to še divjad ve) in so prijazni z njimi. Tako smo si poleg hrušk in kruha zastonj nabrali še nekaj napotkov za pot na Dobrčo (potrebno ni, škodovati pa tudi ne more).

Tam na križpotju smo zaupali nahrbtnike zarjavelim svetnikom na stenah kapelice in smo obiskali starega svetega gotskega Jurja. Joj, kako je bilo to praprapradočače. Srečanje z dedi. S tistimi, ki so pred stoletji — po tuji volji seveda — skrbno, pobožno gradili to in ničkoliko takšnih cerkva, kamen na kamen, da bo za zmeraj. Zraven so pa — navzkriž s

tujo voljo — gradili še nekaj, skrbno, pobožno, potihoma: drobni trmasti čudež, slovenstvo. Kamen na kamen, da bo za zmeraj. Amen.

Izbrali smo si tisto pot mimo Lamberga. Planinica se je topila od sonca in tudi mi smo se potili, gozd je pa dišal po gobah. Treba je bilo kaj nabrati za v juho. Urok nas je dobro obsedel, vsak list, kamenček, trblo vejico je izpremenil v gobo, a le od daleč! Pozabili smo na pot in čas, na gozd in na pramene sonca, na vse, kar ni bilo goba, gob pa tako in tako ni bilo, in smo torej tavalili tam okrog zares pozabljeni. Kot bi se ti mlinski kamen obesil na pogled, kar ne moreš ga več dvigniti!

Rešila nas je Breška planina in — kaj bi tajil — resnična skleda kislega mleka mi je mnogo ljubša od umišljenih gob. Planšarica nas je pustila, da smo se z žlicami sabljali nad smetano, sama pa se je vstopila pred prag. Prišel je Janez z žago-motorko, izvedel, da nekdo že od jutra žaga in podira v gori, in zaklel, da sem se zbal nevihte.

Na Lešanski planini smo se potem utaborili med koprivami in bilo nam je kraljevsko. Droben ognjiček za prepotene hrbte, megla pa nam je nemirna, vsa ustvarjalna, pripravila pravcato predstavo, v kateri sta Košuta in Storžič nastopala v glavnih vlogah, in vsi smo mislili, da je komedija in da bo konec vesel. Pa ni bil: iznenada so nastopili še oblaki, nerazločno momljali in s svojimi kislimi obrazi vse pokvarili. No, juho smo pa vendar imenovali gobovo, v spomin na staro lisičko, ki je utočila v njej.

Med potjo sem doživel še nekaj gobovega: »Čigava si pa ti?« Nič. »Le povej, če si dobra — vzamem te s seboj, povej, če si zla — pomendram te!« Nič. »Le čakaj, premislil bom.« Vzamem svoj premislek iz žepa (gobarski priročnik). »Oho, saj ti si pa iz dobre družine, sirovka se pišeš. Le kar z menoj!« Pa jo ob slovesu premaga otožnost za ljubimi rodnimi smrekovimi koreninami in potoči dve, tri krvave solzice, kot v legendi. Da ji ne bo dolgčas z menoj, pretaknem vse okrog in mnogim smrečicam privzdignem zelena krilca, da nabere še nekaj družic.

Večer. Na mizi med nami se neutrudno vrtniči plamenček sveče, drobna balerina na črni nožici. Negibno, slepo strmimo v njo. Zunaj pa šelesti dežek in nič prav ne ve, bi ali ne bi.

Bledo jutro. Kužek pod stopnicami drgeče premražen, da še bevskniti ne more. Vlažno jutro, dež se ni izcutiljal čez noč, čaka nas na drevju, po grmih med potjo. Nebo se ni izčistilo, turbno visi nad nami. Megle so brez življenja, kot mezza, ki čemi pred kočo.

Spustimo se po poti pod Begunjščico in upamo. Kaj pa hočemo. In pot se tako lepo potrudi, da bi nas utolažila: nudi nam vodice, da se kri predrami in volja z njo, venomer preureja labirint gozda, samo da bi nas zamotila. Omišlja si mehke, prožne stopinje, s ciklamami jih barva, z jagodami krasí. Na Cisovce povabi: skale kot razdrti zobovi, srebrno zelenilo brinja, roženvenci macesnovih storžev in zeleni plazovi v dolino, v obe strani, od spodaj pesem pomlajenih vod, od daleč skaljene silhuete gorskih sosed. Še srnjak, ki dobro ve, da nimamo pušk in da nam je všeč, za njim še srna, ki za vsak primer noče nič vedeti...

In meni je dobro. Veselo mi je. Treba bo zapeti. Katere naj ti zapojem, stezica, da se ti bo prav prilegla? Tam sem hodil po planinah..., ali pa rajši tisto o jagodicah, ki jo

je moj očka vedno godel, kadar so mu brki zadovoljno širili. Ti ga ne poznaš, stezica, mojega očka. Prehitelo ga je. A lahko ti je žal; vem, da bi se lepo razumela.

Preval: na planincih lušno biti..., mleka pa ni bilo, ker ga je polno golido polokala telica, pogoltnica. Pač pa: pastirica žgance kuha..., namesto muh ji padajo ocvirki — mi pa po njih!

Potem smo vsi nared za Begunjščico. A gori ni do nas. Brani se nas odljudna, zagrinja svojo lepoto, da bi nas zavrnila. Vse je brez barve, vse mrtvo, samo srce se vse bolj oglašja in sapa cvili med nosnicami. In vse bolj gloje vprašanje: čemu? Oteparam se ga: saj je tudi to nekaj; prepotim se, da se izcedi iz mene suhota vsakdanjega dne, v tej ubeglosti potrgam vse vezi njegovih puhlih lažiskrbí in se utrudim zdrav, večen, saj to tako zadovoljno omamlja. In slednjič — premagam to goro, in kaj, če me noče videti, premagam jo vendar, s tem zasoplim, neboljenim korakom, to veliko, gluho goro.

A vprašanje gloje v meni. Ko bi bil kakor moj očka, da bi ob vsakem zasuku steze zaplesalo v meni, da bi prijateljsko potrepljal deblo ob poti, pomežiknil bi spužvasti gobi med travo, še megli bi rekel družica, še žulji bi mi bili praznični in bi prisluhnili tako globoko, da bi ujel melodijo, prav v dnu gore skrito, in grel bi jo s svojo vdanostjo, to goro, ko je sonce ne greje.

Tako pa gloje v meni. In ko bi bil kot moj sinek, da bi se podil od trave do cveta (očka glej, očka, očka glej!), da bi meglice med prste lovil, kamenčkom premenjal gnezda, z rosnimi kapljicami cingljaj, z vejicami se pretepal in bi z neugnanim sijajem oči oživljaj minute in bi s smehom brez kaj in brez zakaj vznemiril njihove strune... in v zeleni Vrtači na grebenu bi postavljaj kozolce (oh sine, kaj pa delaš, saj boš čisto moker!).

Tako pa gloje v meni in v vseh gloje. Na vrhu debelo uro ogovarjamo veter, da bi nam pričaral sonce...

...in v Roblekovem domu vendar vpraša Mica: Pa zakaj smo sploh šli gor?

V domu smo bili kot doma, najedli smo se po domače in prav po domače zadremali. Tačas nam je dežek lajšal vest. (Kapljice, kapljice, polzite, šumite, drvite tja v Drago in pozdravite nam jo!) Potem smo si pa napolnili oči s kosom modrega neba — izzivalno, gizdalinsko modrega — nad kočo in s Stolom, ki si

je z junaško kretnjo za hip razgalil prsi. In smo, oboroženi z vsem tem, drčali v dolino skoraj tako kot hlodovina po žlebu.

Dve srečanji. Najprej gams. Rekel je kssss, kar v gamsovščini pomeni: Kdo je pa vas klical? Gledali smo se dolgo, mi njega z odprtimi usti, on nas takole preko hrbta. Potem je pa za šalo preplezal skalo, da nam je bilo čisto jasno, kdo je tu gospodar. Potem prijatelji. In tudi ko bi se ne bili nikoli popred videli, srečanja na gorskih stezah so vselej prijetna. Pokramlajmo torej o poti in dnevu in o tem, kam nas še vodi. Besede zvenijo toplo. A nekaj je le skritega v njih: drag si mi in voščim ti mnogo lepega, toda ne mešaj ga s tem, kar nosim v sebi in kar sem samo zase nabral!

Kar naenkrat smo globoko v dolini. Tam se — če ne štejemo gob, nešteti gob, skoraj samih strupenih — začena promenada. Že res, da bi rajši sopihali pod vrh, a če mora biti tako, veselimo se te ljubeznive poti, ki ne utrne kapljice znoja, ki ne razkriva mogočnih vidikov, ki le — položena na rob prepovedanega sveta — prijazno ponuja, da se zamotiš z njo. Ali pa z gobami, če si obseden od uroka. Mi smo, kajpak, bili obsedeni. Kako neki in kdaj bi se tisti večer priklatali, da se ni nekaj zgodilo. Zgodilo pa se je iznenada: reklo je resk in že so vsem smrekam puščale strehe, pota pa so gostila potoke. To nam je temeljito skrajšalo potovanje skozi gozd in čez

planje in prvi pogled, ki nam je šel do srca, je bil pogled na Valvazorjev dom.

Do polnoči sem dež zaklinjal, potem sem ga jel preklinjati. Od druge ure sem zvezde pasel, — cela čreda zvezda med oknicami, umitih, veselih živalic in vsaka od njih je kanec upanja — s svitom pa sem oznanil: storilo se je čudo, vabi nas Stoli!

In zakoračili smo hlastno, kot da moramo biti zdajci na onem kraju sveta. In zakoračili smo objestno, kot da je to jutro po dolgem in počez — naše jutro. Toda tako smo mislili vsi, tudi konji na planji, tudi jagode na poseki, tudi cvetje, nagrmađeno ob poti, tudi rosa po vejah in tudi ptič v sunkovitem poletu in srna na strmi paši. Srna išče pašo. Srnjak išče srno. Plazi se. Spogled, vzdrgnet, nato beg in izmikanje, to žlahtno olje ljubezenskim plamenom. In izdajalski, nebrzdani krik ljubezenske slasti, tesnobe in radosti. Krik napolni goro in vse jutro prisluhne kot ukopano.

Čez čas spet srna na paši. Se en pogled tja v gozd, še en krik. Ljubezen.

Vsi smo začarani. Moje srce se klanja.

Naj zdaj drvimo pod vrh, da ne zamudimo prve avdience z vsem njenim bliščem?

Naj strmimo po svetu, ki ga je zdaj tako neizmerno mnogo (Triglav si je izvolil rumeno jutranjo kopel, dvorjani mu podržavajo puhasti beli plašč. Doline se kopljejo v zelenem zadovoljstvu a gore in hribi — cele rešte so jih vendar! — si v prebujeni nečimrnosti zati-

K USPEHOM ČEŠKIH IN SLOVAŠKIH PLEZALCEV PRI NAS

Uroš Župančič

Ceprav so številni češki ljubitelji edinstvenih domačih gora, Visokih in Nizkih Tater, Male in Velike Tatre, Beskidov, Šumave, Krkonošev, Krušnih gor in veličastnih gora Karpatov, Dolomitov, Alp, Kavkaza, Andov in Himalaje iz mest, turističnih centrov in industrijskih središč pozno začutili potrebo po ustanovitvi samostojne planinske turistične organizacije, so prav oni od prvih začetkov do današnjih dni predstavljali visoki vrh slovanskega planinstva in plezalnega športa.

V Pragi so šele leta 1883 ustanovili prvo češko planinskoturistično organizacijo Klub čeških turistov. To je bilo polnih 26 let potem, ko so v Londonu leta 1857 ustanovili

prvo planinskoalpinistično organizacijo na svetu.

Češki in slovaški ljubitelji in obiskovalci naših gora so nam bili vseskozi veliki prijatelji in vodniki.

Komaj pet let po ustanovitvi samostojne slovenske planinske organizacije SPD so v Pragi leta 1897 ustanovili peto podružnico Slovenskega planinskega društva (za Kamniško, Savinjsko, Radovljiško in Soško). V vodstvu samostojne češke podružnice SPD v Pragi zasledimo velike, iskrene prijatelje našega naroda, ki jih je vodil z ljubeznijo in resničnim navdušenjem univerzitetni profesor dr. Karel Chodounský.

Vodilni člani češkoslovenske podružnice SPD v Pragi so leta 1904 organizirali v Bovcu sestanek med češkoslovaškimi in našimi akademiki z željo, da bi med našo mlado inteligenco preorali ledino in vsejali kal planinstva in alpinizma.

V skrbi za naš veličastni planinski svet, ki so ga grabežljivi tujci napadali s severa in zapada, so Čehi z velikimi žrtvami že leta

kajo v gumbnice prazničnih sukenj bujne meglene cvete)?

Naj postanemo in razbiramo cvetje, s čebelami čebļjamo, se z roso rosimo?

Naj z rokami pod glavo strmimo v nebo, v zelenkasto večnost, ki se je razprla kot tulipan?

Toliko je vsega, da bi doživeli, in tako bežen je čas in tako smo bili že lačni in žejni vsega tega!

Pa le hitimo, da nam sapa pohaja. Še pota nam bo zmanjkalo: že pod Stolom.

V zavetje med vrhoma prihajamo, žarki so kakor steklena streha nad nami pa se počasi nagibajo. Potem razpre sonce veliko naročje in mi gremo naravnost vanj, kamenje pa ni kamenje, sami veliki, mokro sijoči biseri so. Čez melišče se vzpno naše sence, mogočne, kot da nam jih sonce po dobri volji kroji, ne po telesih.

Vrh. Zdaj hočem biti tu gori kot kamen. Dolgo, dolgo.

In vse je spet, kot je vedno bilo.

Vsaka stvar najde svojo podobo.

Kar je prazno, ne mami srca,

kar je plehko, ne dramí odmeva,

kar je majhno, se v sebi drobi.

A kar je veliko, je zidano v stene,

kar je svetlo, se druži s svetlobo

in kar je lepo, lepoto podvaja,

ko se željnemu daje.

Portreti iz Julijskih Alp

Miroslav Machovič,
Liberce, ČSSR

Jožef, moj najdražji prijatelj še iz mladih let, se danes vrača iz Julijskih Alp; gotovo je preplezal kaj novega. Ta večni popotnik ima pri svojih 27 letih za seboj gotovo sto prvenstvenih vzponov v peščencu, granitu in apnencu na Češkoslovaškem in v visokih gorah Kavkaza in je eden izmed najaktivnejših alpinistov pri nas sploh.

Nestrpen sem, baje je preplezal novo steno v Siroki Peči in bil v steni tri dni, tako mi je povedala njegova žena. Ne morem tega razumeti. Jožef, najboljši alpinist, kolikor jih poznam, legendarni plezalec, katerega hitrost v gorah je znana — on da je plezal steno tri dni? Gotovo se je pripetila nesreča! Še ta večer sedim z njim in pozorno opazujem njegov široki dobrodušni obraz, na katerem moti ši-

1900 komaj tri leta po ustanovitvi samostojne podružnice SPD v Pragi zgradili na Ravneh nad Jezerskim pod Grintovcem in Kočno na višini 1543 m Češko kočo, ki še danes odlično služi izletništvu, turizmu, planinstvu, plezalnemu športu in poleg tega tudi visokogorskemu alpskemu smučanju.

Prijateljem iz Prage to ni bilo dovolj, hoteli so narediti našemu klasičnemu planinstvu še večje usluge. Da bi privabili v naš gorski svet še več gornikov iz domače dežele in ostalega alpskega sveta, so mesečno izdajali svoje glasilo *Alpský Vestník*, s katerim so popularizirali Julijske Alpe, Karavanke, Grintovce in Savinjsko Kamniške planine ter Kras. Izreden literarni prispevek češkoslovaške podružnice SPD pa sta tudi dve sicer drobni in skromni knjižici *Savinjske Alpy* (1900) in *Julske Alpy* (1902). Leta 1909 so zgradili še drugo Češko planinsko kočo v Koritnici (1350), ki je odpirala čudovito Koritniško dolino in Mangrt. Po drugi svetovni vojni smo leta 1963 znova navezali najtesnejše stike. K nam so jele

prihajati organizirane skupine in odprave, na gosti mreži planinskih poti smo imeli priložnost videti prijatelje, tovariše in znance iz Prage, Brna, Bratislave, Moravske Ostrave, Liberca, Proprada, Usti na Labi in iz drugih mest.

Sodelovanje se je uspešno nadaljevalo tudi po letu 1963, ko se je 13. julija v severovzhodnem razu Stenarju smrtno ponesrečil inž. Zdenek Zaboý. Tragična nesreča odličnega plezalca nas je še bolj združila.

Tesno in uspešno sodelovanje, ki je bilo skovano v zgodnjih začetkih našega planinstva do prve svetovne vojne je dobilo konkretnije oblike po drugi vojni. Leta 1964 se je obisk češkoslovenskih turistov, planincev, plezalcev in alpinistov podestatoril.

Mladi horolezci so usmerili poglede in korake v stene. Bili so v Centralnem stebru severne stene Triglava, v zajedah Šit in Travnika, v razu Jalovca.

Odlična naveza Rada Jaromír in Kaplan Jozef iz Usti na Labi je v dveh dneh, 29. in

roka brazgotina, spomin na vzpon, o katerem mi z ginjenjem pripoveduje. Pripoveduje skromno in preprosto, kakor je njegova navada. Jaz preživljam z njim znova ves ta dramatični vzpon in od časa do časa tesnobno trepetam za njegovo življenje. Krasno je biti v steni s prijateljem, ob katerem čutiš notranjo oporo. Toda strašno mora biti v težki in neznani steni, če naš slučajni soplezalec izgubi preudarnost. Pri vzponih se pač pripeti, da se boriš za življenje. Vem, da gre le Jožefovi železni volji in izkušnosti hvala, da sta se oba v redu vrnila.

Potem pričena z vneto pripovedovati o severni steni Frdamanih polic. Ta stena baje človeka očara, Eiger Julijskih Alp, in past s prekrasno plezarijo, kakršne v gorah še ni srečal. Dvakrat je bil odbit, dvakrat zavržen, ker je njegov soplezalec izgubil pogum za nadaljevanje poti. To je šolski primer trpko doseženih izkušenj, da v težkih stenah ne zadostujeta samo dovršena tehnika in velika moč, temveč je glavno pogumno srce.

»Ne morem pozabiti te stene,« pravi Jožef.

»Ali bi šel z menoj?«

Vprašanje, kakor da bi me oplazil z bičem. Zavrtelo se mi je v glavi. Ponudba je izredno vabljliva, toda ne morem verjeti.

»Misliš, da bi zmogel?« vprašam bojzljivo. Čutim, da je odločeno. Žena mi odsvetuje. Od razburjenja ponoči ne morem spati, vendar sem se že odločil. Nameravava odpotovati v

drugi polovici avgusta, a imava težave z denarjem in potnim dovoljenjem. Kaže, da bo vse skupaj padlo v vodo. Končno pa se je vendarle posrečilo. Osemnajstega septembra odpotujeva z avtomobilom, skupno s štirimi tovariši iz našega alpinističnega odseka v Libercu. Odhod smo torej premaknili, dnevi so kratki, toda srečni smo in prepričani, da bomo še ujeli ostanek lepega vremena. Gore nas sprejmejo neprijazno. Že mnogo let nosim v srcu čarobno sliko Julijskih Alp, takšno, kakršno mi jo je naslikal pesnik Kugy, toda ko smo končno na cilju, so gore zavite v meglo. Precej se je ohladilo in prišlo je deževati. Tam zgoraj gotovo sneži! Po dolgih urah brezupnega čakanja v Gozdu je stopnja razpoloženja na ničli. Nazadnje smo se odločili odpotovati na morje. Nekateri vidimo morje prvič in stojimo očarani. Toda že naslednji dan, v torek se je vreme zboljšalo in zopet nas vleče v gore. Nekateri hočejo ostati na morju, tako lepo je tukaj! Z Jožefom pa jih končno prepričava, da bo v gorah tudi lepo. Srečo imam. V zahajajočem soncu sem prvič zagledal prekrasni venec Martuljkove skupine, pokrite z novim snegom. Razmere v severnih stenah bodo neprijetne, vendar naša stena je videti čista. Hitro smo prišli do kolibe na spodnjem travniku, zmračilo pa se je tako hitro, da si nismo mogli pripraviti stvari za vzpon. V prekrasnem jutru naslednjega dne, v sredo, pripravljamo stvari in ne hi-

30. julija 1964 celo preplezala novo skrajno težko prvenstveno smer v severovzhodnem razu Spika. To je bil uspeh, ki opravičuje velik sloves češkoslovenskih plezalcev in alpinistov. Le nekaj dni za prvim uspehom in zmago v severovzhodnem razu Spika 2. avgusta 1964 je bil odlični Rada Jaromir z Ledvinko Frančiškom znova uspešen v novi prvenstveni smeri Velike martuljške Ponce. V petih urah sta plezalca preplezala smer skozi dvojne kamine. Četrtega avgusta pa sta ista plezalca zabeležila še tretji uspeh. V Veliki Martuljski Ponci sta v treh urah preplezala novo prvenstveno plezalno smer.

Kakor so nam pred prvo svetovno vojno kazali pot v planinski svet ljubitelji naših gor iz Prage, tako so nam pokazali tudi to pot plezalci iz Usti na Labi, koliko še nerešenih, sicer težkih ali skrajno težkih plezalnih problemov je še v naših stenah in gorah.

Ni res, da je našim plezalcem in alpinistom doma že pred leti postalo pretesno, da mo-

rajo zato hoditi po lavorike v zunanji svet Dolomitov, Alp, Kavkaza, Andov in Himalaje. Ni treba tega izsiljevati za vsako ceno. Doma je še mnogo, mnogo nerešenih problemov in zavedati se moramo, naj drži pot v zunanji svet le preko uspehov v domačih gorah.

Mladi in podjetni češkoslovenski plezalci in alpinisti so letos prišli k nam tudi pozimi. Zal jim v letošnji zimi vreme in snežne razmere niso bile naklonjene, zato so se morali vrniti brez posebnih dosežkov. To jim ni vzelo poguma, poleti 1965 je bila prava češka invazija pri nas. Martuljek jim je nudil prijetno bivanje. Zagledali so se v osrednje še nepreplezano krušljivo zajedro Široke peči, Frdamane police so jim kazale in ponujale še deviško severno steno. Kako so zmagali v teh dveh še nepreplezanih deviških stenah, naj nam povedo sami.

Uspehi češkoslovenskih plezalcev v naših stenah nas opominjajo k načrtni vzgoji naših plezalcev in alpinistov.

timo. Šele ob pol desetih odidemo in po dveh urah hoje končno stojimo pod našo steno.

Gledamo oblačke in očarani smo. Po glavi nam rijo vprašanja. Nas bo spremljala sreča? Ali nas bo stena pustila k sebi? Bo vreme vzdržalo? Zavedamo se, da se bomo morali v primeru nesreče zanesti samo nase. Po pristopu k spodnjemu delu stene bo pot zaprta s previsi, prečni vstop je izključen, zgornji del stene pa je problematičen in krušljiv. Vemo tudi, da bomo v steni nekaj dni, toda na to smo dobro pripravljeni. Imamo dve 40 metrski vrvi in pomožno vrv, veliko klinov, vponk, zank in drugo plezalno opremo. Jožef ima tudi popolno opremo za bivačiranje, jaz imam le puhovko. Brašna imava s seboj za tri dni, toda pri žeji v steni bi zadostovala tudi za ves teden. Tudi vode imava tri čutare. Najina nahrbtnika sta težka, morala jih bova večkrat vleči navzgor. Bolje bi bilo plezati z manj opreme, toda v tej steni ne smeva tvegati.

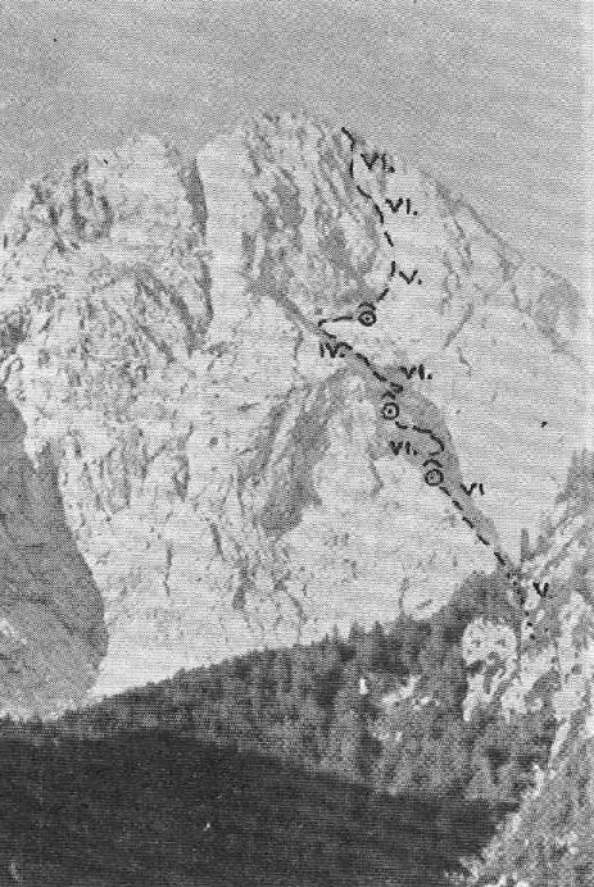
Vodi Jožef, skoro ves vzpon. Izbere pot najprej po ploščah, počez na levo do središča kotla, videti je lažje kakor desno, kjer je plezal prvič. Približno po dveh raztežajih priplezava do velike grape, polne vode. Prva in žal tudi poslednja voda v steni. O, kako se bom napil! Pripognem se. Tedaj pa zakriči Jožef:

»Ne pij! Tik nad nama leži mrtva ovca.« Pa sem ob užitek.

Malo višje naju je zaustavil prvi črni previs. Obideva ga levo po previsni steni, ki je krušljiva in zato ne moreva zabiti klina. Oba se boriva, čeprav ne moreva globoko pasti. Priplezava do kraja, kjer resnično leži mrtva ovca. Kako je mogla priti sem? Jo je prinesel orcl? Šele kasneje sva po hrušču padajočega kamenja ugotovila, da je to mesto osrednja točka stene. Vse, kar se odkruši v obsežnih višinah, končno pade sem. Tukaj se tudi odpre prvi pravi pogled v osrčje stene. Desno je strma nepreplezljiva stena, levo gladke plošče, ki se sklepajo s črnimi zaprekami previsov. Tod morava? Skoro mi je vzelo sapo. Jožef pa pred menoj kar nadaljuje z vdanim mirom, molče in preudaren. V ploščah pod prvo bariero je prekrasna prosta plezarija, deloma že akrobatska. Tako je, kakor pri plezanju v peščencu s trenjem in v tem je Jožef pravi mojster. Kar naprej ga občudujem. S svojo trdnostjo je povsem umiril mojo začetno negotovost. Končno sem se umiril, saj se v njegovih rokah počutim popol-

noma varen. To je krasen občutek! Priplezava na dolgo poličko. Ura je komaj pet popoldne. Še eno uro bi lahko plezala, toda naprej ni primerne prostora za bivač. Desno nad nama se sveti grozljivo rumeno žrelo, ključno mesto vzpona. Jutrišnji dan bo odločil, če je nad žrelom mogoče nadaljevati. Ponoči pričinja zmrzovati. Do polnoči spim približno tri ure, več zaradi mraza ne morem. Jožef je na boljšem, ima vse potrebno za bivačiranje in spi skoro vso noč. Imel bo več moči in to je dobro, saj od njega je odvisen uspeh. Zjutraj je pravljico lepo. Inverzija! Pod nama leži megleno morje, iz katerega v daljavi štrlijo škrlatni vrhovi Karavank. Sonce vzhaja. Že je pozlatilo sosednji vrh Rušice, toda v tem kotu je večna senca. Okoli sedmih pričneva plezati. Po težki prečki desno priplezava na ploščo pod ključnim rumenim žlebom. Tukaj se je razbil prvi poskus. Žrelo je navpično, krušljivo, brez oprimkov, zabijanje je otežkočeno. Premagovanje 40 m žrela naju je veljalo cele štiri ure. Toda tukaj naju je pričakovala velika prevara. Kar je iz doline videti kakor lahka rampa, so strme gladke plošče med prvo in drugo preveso. Znova se prepričava, da so težave v tej steni neštene. Plezava po težavnih ploščah še štiri raztežaje do konca druge prevese. Mračni se. Levo nad nama štrli tretja prevesa in tam, kjer se konča, se začne četrta. Med njimi samo gladke plošče, nikjer ne vidiva prostora za bivač. Spustiva se 10 metrov in pod snegom najdeva poseven okrajek, na katerem prenočiva. Visiva v zankah in poskušava zaspati. Po glavi roje temne misli. Bilanca preteklega dne ni razveseljiva. Ves dan sva v skrajno težkem terenu preplezala komaj pet raztežajev, dvignila sva se samo okoli 90 metrov. Kako bo šlo naprej? Pot je problematična. Razgled zakrivajo previsne ovire. Zebe me in ne morem zaspati, ne pomagajo niti praški za spanje. Vso noč spim komaj pol ure. Jožef je na boljšem, vendar tudi on ne more spati. Po polnoči prične prepevati, da bi ga manj zeblo. Poskusim tudi jaz, nič kaj prida ne pomaga, čas pa vendar teče.

Tretji dan vstopiva pod tretjo preveso in prečiva desno pod četrto. Skala je mokra in krušljiva. Prečiva zopet levo nad tretjo preveso in prideva do trdnih plošč. Je sicer težavno, vendar se počutiva bolj varna. Po treh težjih raztežajih se nama končno odpre

Češka smer v severni steni Frdamanih polje

pogled proti vrhu stene. Širok pas prečke konča približno 100 m nad nama v vršnih previsih. Teren je sedaj lažji. Nekje blizu, kjer se ločita severna in severovzhodna stena, je Schinkova varianta. Tam bi lahko prečila, toda hočeva po sredini severne stene. Zato iščeva prehod. Srečo imava. Kratek kamin naju pripelje na ozko, približno 100 m dolgo polico, ki loči spodnji glavni del stene od zgornjega strmega in krušljivega dela. Na koncu police sva našla veliko levo. Mrači se, skrajni čas je. Pripravila sva si tla v lévi in lahko bova ugodno ležala. Imava tudi polne čutare snega, še več, umijeva se lahko. S stropa sicer stalno kaplja, ne glede na to pa je to moj najlepši bivač, v katerem sem prenočeval. In še božanski mir. Spodaj iz doline slišiva zvončkljanje kravjih zvoncev. Kako je to lepo in vzpodbujajoče! Tam doli nas pričakujejo prijatelji, ki so se medtem gotovo že vrnili s Triglava. Dajeva jim signale s svetilko, mogoče naju vidijo. Tako toplo nama je pri srcu.

Četrty dan.

Nobo je prevlečeno s temnimi oblaki. Pohiteti morava. Vrh ni niti 300 m nad nama. Na skrivaj upam, da bova opoldne že gori. S konca police se poševno na desno vleče skoro do vrha izrazita rez. Levo je stena strma in zelo krušljiva. Zato nadaljujema po skalah desno poleg rezi. Tukaj je skala trdnejša. Približno za dva raztežaja je plezanje lažje. Potem pa se zopet nadaljuje težavna plezarija, deloma v krušljivi steni. Ne morem razumeti, da še ni konca težav. Nikdar se v gorah nisem srečal s čim podobnim. Že kaže, da se boš odpočil, nov raztežaj pa je spet težak. Krušljiv previs nama je zastavil pot do kamina, ki se končuje nekje blizu vrha. Za previsom je videti lažje, grozi pa, da se bo vse zrušilo. S težkim srcem se odpraviva na desno proti težavnim ploščam. Kako se bo končalo? Ura je že štiri popoldne in vse kaže, da bova še enkrat bivakirala. Plošče naprej na desni so nepreplezljive. Nad nama je previsna, upognjena rez, do katere se spusti Jožef. To je izredno težko prosto plezanje. Mestoma je naloženo in Jožef mora posamezne večje kamne odmetavati, sicer bi me ogrožali, manjši pa padajo po meni. K sreči imam puhovko, posledice bodo le modrice. Kaj naju čaka nad rezjo, ne veva. V mislih si želim, da se ne bi bilo treba vrniti. Privid četrtega bivaka v zankah je neprijeten. Pet metrov nad seboj zagledam vrv, tu me Jožef ne more varovati. Pohiteti moram s plezanjem. Jožef z naporom prepleza rez in v hrumečem vetru kriči:

»Greben, rešena sva!«

Rezi ne morem preplezati, to je verjetno najtežji del. Deloma plezam po vrvi in v mislih znova občudujem svojega prijatelja. Verjetno bi vzdržal ves teden, ves čas enako trden in miren. Pred kratkim mi je dejal:

»Frdamanih polic ne bom ponavljal, toda če bi ne poznal samega sebe, bi si dejal, da ne grem več v nobeno podobno steno. Vem pa, če se bo tole srečno končalo, bom že pri sestopu premišljeval o novih podvigih.« To je Jožef, uvaževan strokovnjak v skali, veliki alpinist.

Mrači se. Hitiva proti vrhu, na katerem se končno ob šestih popoldne objameva. V mislih se zahvaljujema goram za vso njihovo ljubeznivost. Tudi vreme je vzdržalo. Hitro se razvečeva in dobesedno tečeva proti Špikovemu sedlu, da bi še do noči dosegla stezo in nama ne bi bilo treba bivakirati. Posre-

čilo se je. Pri svetlobi žepne svetilke sestopava v dolino. Pričelo je deževati. Pot je slaba. Spotikava se in spodrsujeva že tri ure. Neskončno. Napetost je popustila, s tem je nastopila utrujenost — in neznosno sva žejna. Nekje v bližini šumi voda, pa je ne moreva stakniti. Šele v dolini, ob cesti sva pri potoku. Kakšen užitek! Težko hodiva naprej proti Kranjski gori. Zaspana sva, toda tovariši se gotovo že bojijo za naju. Polnoč je mimo, ko končno prideva v Martuljek. Tovariši nas pozdravljajo s solzami v očeh. Zelo so veseli. Iskali so naju že, vendar smo se zgrešili. Jutri moramo biti na meji. Vse je že pripravljeno za odhod, nikjer ni mogoče spati. Zato se uleževa kar pod smreko, dežuje, a to ne moti. Zaspim takoj. Kako lepo je biti na varnem in spati.

V nedeljo smo na povratku zgodaj zjutraj obiskali na Jesnicah Uroša Zupančiča. Dvignili smo ga iz postelje, pa nas je kljub temu sprejel z značilno slovensko gostoljubnostjo. Tega človeka ne moreš pozabiti. Odhajamo zelo srečni — naše sanje so se izpolnile.

Frdamane police — libereška varianta po severni steni.

Prvenstveni vzpon: 22. do 25. 9. 1965 — Jožef Čihula in Miroslav Machovič.

Opis: Vstop s konca prvega snežišča v vpadnici ogromne centralne globeli. Najprej počez levo navzgor po ploščah do temnega previsa. Odtod prečno levo in po previsni steni (V) do dna grape. Desno od grape po ozkem globokem kaminu na veliko ploščad v centralnem žlebu. S ploščadi najprej počez desno in dalje zopet po gladkih ploščah na levi strani žleba vse do ozke, dolge police pod prvo preveso.

(Prvi bivač. Od vstopa 9 raztežajev plezanja V—VI po trdnih ploščah z malo možnosti za zabijanje klinov.)

Z desnega konca police prečno 30 m desno na ploščo pod krušljivim rumenim žrelom proti prvi prevesi. Po žlebu 40 m naravnost navzgor na gladke plošče pod drugo preveso. Po ploščah približno 4 raztežaje počez levo vse do mesta, kjer se konča druga prevesa in se začne tretja, ki poteka levo.

(Drugi bivač. Od prvega bivača 6 raztežajev, plezanje VI v trdnih ploščah z malo možnosti za zabijanje klinov.)

Navpično navzgor pod desni rob tretje prevese in približno 20 m prečno desno v krušljivi skali. S ploščadi pod to prevesno prečno levo (krušljivo) do trdnih plošč in po njih še dva raztežaja poševno levo na majhno ploščad. Dalje naravnost navzgor po ploščah tik ob 4. prevesi do mesta, kjer prevesa preči lahke krušljiv kamin. Po kaminu na dolgo ozko police pod vrh severnega dela stene. Po

polici približno 100 m desno od tam, kjer se konča v steni.

(Tretji bivač v veliki levi nad police, od drugega bivača 8 raztežajev, V deloma IV, skala trdna.)

Desno poševno od tu poteka značilna poč, ki se končuje v desnem predelu severne stene, približno 80 m pod vrhom. Stena proti vrhu je zelo krušljiva in strma. Zato nadaljujeva desno tik poč, prav tam, kjer poč prehaja v izrazit kamin, zaprt z vegastim blokom. Od bloka desno poševno navzgor približno 40 metrov k previsni reži. Po njej 40 m (VI) naravnost na desni okrajek severne stene, kjer se končajo težave.

(Od tretjega bivača približno sedem raztežajev, plezanje VI, deloma IV, mestoma krušljivo.)

Po lahkem terenu dalje približno dva raztežaja, na vrh Frdamanih polic.

Klasifikacija vzpona: VI, višina stene 700 m, čas plezanja prvega vzpona 36 ur.

Opomba: Zaradi prihranka na času sva porabila pred prvo in četrto preveso tri svedraste zakovice. Nekaj klinov sva pustila v steni.

Tone Kuntner

Nagelj

*V predalu je ležal,
zakrit s papirji;
nekaj sem iskal,
pa sem ga našel.*

*Se zdaj se vidi,
da je bil zelen,
še zdaj se vidi,
da je bil rdeč,
ko sem ga dobil
v spomin.*

*V predalu je ležal,
zakrit s papirji,
nekaj sem iskal,
pa sem ga našel.*

Vijolice

*Prinesel sem ji vijolic,
tistih svetloplavih.
Tako sem ji rekel,
da jo imam rad.
Bila je srečna.*

*Le gledala bi jih:
te morajo dišati.*

*Niso dišale.
Niso bile tiste prave,
tiste temnoplave.*

VELIKE SMUŠKE TURE so bile dolgo časa čislane športne storitve, po vojni pa so zaradi vertikalnega prometa stopile v ozadje. Zadnje čase se njihov pomen spet poudarja, ne samo zaradi zdravja, marveč tudi zaradi pestrosti smučarskega športnega programa. Naj navedemo nekaj smuških tur, ki so prišle v zgodovino kot pomembni dogodki smuške zgodovine.

L. 1888 je Nansen v 40 dneh na smučeh prečil Grönlandijo in prevozil 560 km. L. 1897 so Paulcke, Beauclair, Ehler, Lohmüller in Mönnichs v 5 dneh prečili Berner Oberland—Grimsel—Oberaarjoch, Grünhornlücke—Jungfrau (do 3780 m) — Belalp. L. 1901 je Henry Hoek prišel s smučmi na Mönchu do višine 4075 m. L. 1903 je Payot prvi prevozil »Haute Route« od Chamonixa do Col du Chardonnet in Col d'Hérens. Isto leto so francoski vojaki prečili vso Dauphinéjo. L. 1906 sta Schucan in Marcuard prečila Silvreto od Ishgla—Schneejoch — Fluchtorn — Ochsencharte — Dreiländerspitz — Piz Buin — Silvretapass. L. 1907 je prismočal na Grand Combin (4317 m) Marcel Kurz. L. 1911 je isti Kurz s prijatelji odprl »Haute Route« od Col de Sonadn na Bertol in Zermatt. Isto leto sta dva Nemca s smučmi prišla na Fudžijamo, naslednje leto König in Furtwängler na Mavenci (5270 m) in Kibi (6010 m). V naslednjih letih — tudi med prvo svetovno vojno so prismočali na Fletschhorn (4001 m), Wetterhorn, Balmhorn (3711 m), Aletschhorn (4198 m) in Doldenhorn (3650 m). L. 1922 smuča Finch v višini 6700 m (2. ekspedicija na Everest). L. 1904 prečita na smučeh Mt. Blanc od Chamonixa do Courmayeur U. Wieland in v. Tscharnner. L. 1926 presmučata Laponsko Schmid Kurz in Heiss. L. 1929 pridejo s smučmi na vrh Elbrusa Slarzcek, Tomaszek in Gaspakotto.

Nato nekaj let te storitve niso več tako zanimive, ker jih je vedno več. Smučanje postane množični šport.

Po vojni je L. 1954 Tirolec Ernst Senn s smučmi raziskoval svet v Karokorumu. L. 1955 je Erwin Schneider smučal s Khumbuja. Isti je s Sennom s smučmi prišel na Palung Peak (7012 m) v skupini Čo-Oju — skoro pod vrh. In L. 1964 nastopi Fritz Stammberger s smučmi na Čo-Oju ter objavi višinski smučarski rekord — 7000 m.

MAGNETNI ISKALEC v plazju je še vedno predmet raziskovanj in širokih obravnavanj. Melchior Schild, znani švcarski strokovnjak, ki ga osebno poznajo nekateri naši gorski reševalci, je po naročilu inštituta na Weissfluhjochu o tem ponovno pisal in pri tem uporabljal gradivo o 200 nesrečah v plazovih. Zapisali smo že: Če leži ponesrečenec 1 meter globoko v plazju, je le 50 % možnosti, da ostane živ eno uro,

po dveh urah pa šanse padejo kar na 10 %. Če je snežne grmade nad ponesrečnikom manj, je šansa nekaj večja, če pa je debelejša od enega metra, kosi smrt še hitreje. Reševanje iz plazov pomeni torej dirko s smrtjo. Poleg tehničnih problemov so tu tudi moralni, gre za odgovornost.

Zagovorniki magnetne metode poudarjajo, da se splača, če bi v 10 letih z njo rešili samo eno človeško življenje. Na videz dobro utemeljevanje, v resnici pa se bije z resničnostjo. Iz opazovanja sledi, da bi magnetno reševanje več ljudi pustilo umreti v plazju kakor pa klasično reševanje s psom, sondo in lopato. Zoper magnetno metodo govori počasnost, da ni možno razširiti magnet med množice, dalje, da bi se nosilec magnetu utegnil preveč zanesti na »zanesljivost« tega sredstva itd. Bojijo se tudi tega, da bi se začeli zanemarjati psi, ker so iskalni aparati zelo dragi. Psi pa tudi stanejo. Privatni lastniki teh psov bi se ne čutili več moralno dolžni, da v akcijah še sodelujejo. Rezultat bi bil, da bi ponesrečenca začeli iskati prepozno ali pa bi ga iskali zaman, če bi ponesrečenec ne imel s seboj magnetu. Ugovori in premisleki so upoštevanja vredni posebno zato, ker magnetna metoda res še ni preizkušena, poleg tega pa institut Battelle oznanja novo metodo, financirano iz ustanove V. Eigenmann, o kateri smo že poročali.

Situacija je taka, da od reševalne službe terja jasno opredelitev.

Švcarska reševalna služba je zato obenem z inštitutom na Weissfluhjochu preizkusila sondirane aparate raznih firm na Sustenpassu (2250 m) pri velikem snegu (3 m) in na obširnih plaziščih. 1. julija 1965 so na skrivaj zagrebli nekaj kovinskih predmetov. Od 1. do 2. julija je ponoči divjalo neurje in prekrilo sledove. 2. julija so prišli na ta teren naslednji aparati: Indikacijska iskalna priprava ing. Bächlerja, magnetna iskalna priprava »Varian« in Försterjeva iskalna priprava. Snežno polje so razdelili na pet delov. »Bächler« je odpovedal, ker je imel defekt v notranjščini sprejemnika. To je pokazalo, da inštrument pri najmanjši okvari že ni več za rabo (ko so aparaturo popravili, je sprejemnik deloval na 20 do 35 m). »Varian« je pri 12 iskanjih uspel v 8, v 4 primerih pa propadel. Pri enem samem polju je bilo pozitivnih vseh petero sondaž.

Försterjev aparat je bil pozitiven v vseh 9 startih. Čas iskanja na 1 ha je bil takle: 2 uri 41 minut, 3 ure 10 minut, 3 ure 7 minut, in to pri najugodnejši snežni površini, dobrih vremenskih razmerah in z izurjeno skupino. Pri svežem plazišču bi se čas povečal na 5 do 6 ur. Izkušnje kažejo, da pes preišče ha v pol ure povrh, v 1—2 urah natanko, moštvo s sondami (20 oseb) pa v 4 urah povrh, v 20 urah pa podrobno. Pre-

izkus na Sustenpassu je pokazal, da ni mogoče natanko ugotoviti uporabne vrednosti obeh aparatov. »Varian« je težak, zato je treba imeti moč za prepiranje. »Varian« je vzbujal vtis, da je najzanesljivejši. Če je to zares prednost, se ni vedno ugotovilo, ker se je motil tudi Varian, če so bili v bližini razni metalni odpadki ali železnato dno ali bližina žičnice, vodovoda. Stroški za posamezne aparate: za Bächlerja oprema za 30 mož, z oddajniki in dvema sprejemnikoma 2400 frs (80 frs na moža); za »Varian« ca. 30 000 frs; za Försterja 4360 frs.

Aparate so preizkusili na razne načine, IKAR pa bo opravil nove teste v vseh deželah — članicah (Francija, Italija, Avstrija, Jugoslavija, Nemčija, Švica). Schild ostro zavrača neodgovorno propagando, ki utegne olepšavati položaj in uspraviti zimске turistice, ki se kolikor toliko podajajo na plazovite terene. Kje je še čas, ko bo teh aparatov dovolj, pa tudi razmnoževanje magnetov ni tako preprosto, kot ga slika propaganda!

SAB je kratica, ki pomeni združenje švicirskih hribovskih kmetov. Ustanovil jo je kmet iz Küssnachtu na Rigi ju z nekaterimi sosedi in člani parlamenta. Utrdilo se je med vojno, ko je bil vsak travnik, vsak pašnik dragocen. Pridružilo se je 38 drugih organizacij, 18 kantonov in številske občine so naklonjene združenju, ki dela predvsem po načelu samopomoči. Danes ima SAB (Schweizerische Arbeitergemeinschaft der Bergbauern) že toliko vpliva, da se v parlamentu ne sprejme noben sklep, pri katerem SAB ne bi bil konzultiran. SAB sodeluje v vseh komisijah in pri posvetih in pospešuje razna gospodarska in tehnična dela v območju gorskih kmetij. Prireja tečaje in predavanja po Schillerjevi besedi: »Sekira v hiši prihrani izdatke za tesarja«. Prav na to samopomoč se SAB najbolj opira pri svojem delovanju, da bi ohranila samozavest hribovci in mu utrdila ponos. Pri tem se razhajajo z oblastmi, ki si prizadevajo združiti kmetije v večje enote z večjim staležem živine, v združne oblike pri sirarjenju itd. SAB zastopa načelo, naj mali kmet kot družinska enota obstaja še naprej, naj bo z majhnim staležem živine »avtarkičen«, dodatne službe pa poišče kjerkoli. SAB vidi v vsakem kmetu temelj življenja in gorskih dolin, kjer je majhno delo posameznikov potrebnejše kot kjerkoli, za postranski zaslužek pa v smotrnem gospodarstvu tudi ne sme biti težko (obrt, gradnje, železnica, industrija). Vsekakor zanima metoda, da bi Švica, ki močno živi od turizma, ohranila svojo avtohtono gorsko prebivalstvo na svojih mestih in pri starodavnem opravi-
vilu.

TRANSVERZALE V ŠVICI se množe. Organizirajo jih posebne komisije, skupine prihajajo iz vseh krajev, tudi iz inozemstva in se podreajo pravilom, ki so zelo podobna našim orientacijskim pohodom, samo da so zahteve skromnejše. Vsak udeleženec dobi knjižico, v njej so navedene koče, kjer lahko prenoči in dobi potrdilo. Rekord se ne postavlja, čas ni odrejen, pač pa govori navodilo, naj popotnik fotografira, botanizira, se zanima za etnografijo in folkloro, govori s hribovci in zbira legende in anekdote, pri tem pa se ne ozira na vreme. Posebno znana je taka transversala po Juri. Fotografije in ostali material pregleda posebna žirija in ga oceni. 4. septembra se potovanje zaključi s slovesnostjo. — Pa spet nobenega pohujšanja!

STEBER MUZIO ni najbolj znan, čeprav je del Matterhorna in se dobro vidi iz Breuila levo od grebena Furggen. Njegov greben, ki doseže 4190 m, so prvi preplezali Luigi Carrel, Italo Muzio in don Zuigi Maquignaz (3. sept. 1953). Zdaj je greben Muzio po južni steni dobil novo smer. Preplezala sta jo Zucchi in Lanfrancini, terjal pa je od njiju tri dni in dva bivaka.

SAC se je septembra 1965 sestala v Zermattu. Nič ni čudno, da v letu Alp ravno v Zermattu. Zermatt, pravi tiskovni atese SAC, ima 1700 prebivalcev, ki razpolagajo z 8000 posteljami. Ta turistični fond pomaga v visoki sezoni upravljati 500 sezonskih delavcev, natakarjev, servirk, kuharjev, sobaric in muzikantov. Zermatt ima 50 velikih hotelov, penzionov in motelov, zimska sezona pa bo kmalu močnejša od letne. Nekdanja hribovska vasica se je spremenila v zdravilišče in turistično mesto, ki išče nov zazidalni okoliš celo tam, kjer so doslej računali s plazovi. V dolini je vedno manj kmetov, vedno manj njiv in živine. Kako dolgo bo vse to šlo navzgor, vprašujejo Švicarji in tisoči gostov. Zermatt se je pred 500 leti imenoval Prato Borni, nato An-der-Matten, Zer-malten. Danes pa je svetovni pojem, v katerem se umetno goje tradicije izpred 100 let. 164 delegatov iz 84 sekcij (biti bi moralo 174/92) SAC se je zbralo k 105. skupščini. Na skupščini so povišali prispevek za centralni komite (za zavarovanje, glasilo in administracijo). SAC je pristopil kot 54. član k državnim sekciji na telesno vzgojo, vendar tako, da ostane SAC samostojen v vseh odločitvah. Skupščina se je izrekla zoper množično vpisovanje tujcev v SAC. V inozemstvu ne morejo obstajati sekcije SAC.

Gala večer so delegati imeli v hotelu Viktorija, naslednji dan pa so privedli pilnik na Schwarzseehöhe. Predsednik Eggler se je poslovil od dr. Maxa Oechslina, ki je 25 let urejal nemški del Les Alpes.

Dvakrat v Julijskih Alpah

Josef Čihula, Liberec, ČSSR

Zima...

Prvič sem videl Julijske Alpe meseca marca leta 1965. Osrednja alpinistična sekcija je pripravila prvi češkoslovaški zimski pohod v Jugoslavijo. Med petnajstčlansko skupino so bili tudi dobri alpinisti. Mi, ki smo prvič prišli sem in zagledali Julijske Alpe v vsej zimski lepoti, smo bili presenečeni; to je presegalo naša pričakovanja. Navdušila nas je predvsem mogočnost sten, ki v zimskih razmerah v ničemer ne zaostajajo za najtežjimi problemi Alp. Še več, to je deviški teren, saj večina težkih sten pozimi še ni bila preplezana. Imeli smo velike načrte in goreli smo od nestrpnosti. Žal je ostalo le pri načrtih. Vreme je sicer bilo obetajoče, snežne razmere pa so bile zelo slabe. V dolinah je zapadlo mnogo novega snega, gazili smo ga do pasu in skoro nemoogoče je bilo priti do vstopov v stene. V takih razmerah smo toliko bolj cenili prijetno bivanje v koči v Martuljku, ki so nam ga omogočili naši dragi jugoslovanski prijatelji.

Že prvi načrt — prvenstveni zimski vzpon po Radovi smeri v severozapadnem Špikovem stebri se je razblinil v nič. Ko sem s svojim soplezalcem prišel pod steno, je bila pred nama v steni že ena naveza. Šla sva za njima na Orlovo glavo. Tam pa sva morala čakati celo dopoldne, ker se je prva dvojica v skrajno neugodnih razmerah povzpela le za raztežaj, nakar se je odločila za povratek. V takih okoliščinah in tako pozno bi bilo nesmiselno nadaljevati s plezanjem, zato sva tudi midva sklenila, da se vrneva. Podobno se je dogajalo tudi z drugimi navezami in uvideli smo, da moramo prvotne načrte opustiti in se zadovoljiti z lažjimi vzponi. Izbrali smo severovzhodno steno Jalovca — Čopovo smer. V družbi sta bili dve navezi, prva Olda Zeman in Jaz in druga Jarda Budin-Miloš Matras.

Iz koč v Tamarju smo odšli še v temi. Opremljeni smo bili le z najnujnejšim, ker smo hoteli sestopiti še isti dan. Že na poti k vstopu smo zaradi globokega snega zgubili precej časa. Razmere v steni pa so bile tako neugodne, da smo bili prisiljeni brez opreme bivakirati približno 40 m pod Galerijo. To je bil bivak, ki ga ne pozabiš. Ponoči se je nenadoma razbesnel snežni vihar. Ozračje je bilo nabito z elektriko. Z vponk in klinov so sršele iskre. V bližini, nekoliko metrov od nas, so se pojavljale ognjene krogle (Elijin ogenj). V teh trenutkih smo bili res kakor na trnu. Veter je za čas pojenjal, vendar se je znova vračal z vso silo. Pričakovane odredilne jutra se je vlekle kakor večnost. Zjutraj je bilo mrzlo in megleno. Neprespani, prezebljeni in zameteni z novim snegom čakamo na sončni vzhod. Sonce ni vzšlo, toda zavest, da pot pelje edino le navzgor, znova okrepi naše moči. Čaka nas ključni del, težka prečnica v poldneni skali. Vodstvo pripade meni. Zelo težka plezarija, pri kateri ni mogoče zabijati klinov. Sele po večurnem boju premagam ta del z velikim naporom. In nato stojim s svojimi soplezanci na Galeriji. Pot proti vrhu je odprta. Vendar moramo biti oprezní zaradi velike nevarnosti kamnitih plazov. Kmalu po poldnevu stojimo končno na vrhu. Okoliški vrhovi so zaviti v meglo. Zadržimo se le trenutek in že sestopamo nazaj h koči v Tamarju.

Naše bivanje se približuje koncu, snežne razmere pa še vedno onemogočajo uresničenje pomembnega vzpona. Še v dolino Vrat gremo. Žal tudi tu naše oči otožno zro proti strminam severne triglavske stene. Mogoče se še vrnemo in bomo imeli več sreče.

In poleti...

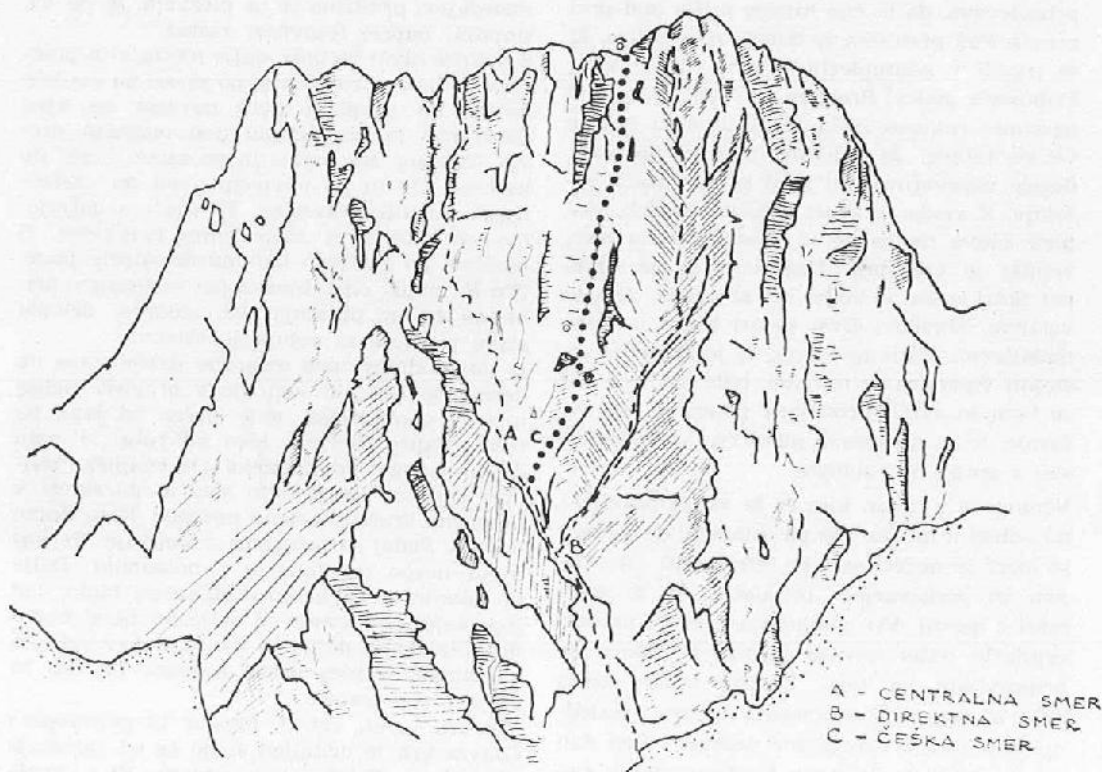
Julijske Alpe so me očarale. Poleti omahujem med možnostjo odhoda na Kavkaz v Bezenge in med Julijskimi Alpami. Končno so zmagale Julijske Alpe. Udeležujem se pohoda osrednje alpinistične sekcije, v katerem bodo razni alpinisti iz vse Češkoslovaške. Zopet bomo v dolini Martuljek. Z zimskega obiska so se mi v mislih porajali novi načrti. Na pot se pripravljam s prijateljem Erikom, odličnim alpinistom, in vse dobro kaže, toda dva dni pred odhodom se prično nevšečnosti. Naši so Eriku zavrnilli dovoljenje za potovanje. Nerazpoložen odpotujem sam in poiskati moram soplezalca med alpinisti, ki jih ne poznam. Smola se me drži naprej. Takoj po prihodu v Gozd sem si na kolodvoru poškodoval nogo in ne morem hoditi. Za ves teden sem izločen. Na-

redil sem si berglje, poskakujem okoli šotorov, razgledujem se naokoli in snujem nove načrte. Po pretoku enega tedna že kar dobro hodim brez opore. Nisem več potrpežljiv; toliko časa je že preteklo, noben moj načrt pa se še ni uresničil. Prvi cilj je Široka Peč. Njena sredina, ki razumljivo vabi, doslej še ni bila preplezana. Moj soplezalec bo Slavek Stehlik, o katerem gre glas, da je odličen alpinist v peščencu.

Iz tabora odidemo 24. julija. Vreme je stanovitno, zato ne hitimo. Okoli 10. ure stojimo pod vstopom. Smola se me drži naprej. Pod steno, kjer sem zajemal sneg, ugotovim, da je Slavek pozabil svojo čutaro, imava torej samo eno posodo za vodo. Pričnem plezati, po prvem raztežaju pa zagledam, da je Slavku padlo kladivo v snežno poč. Zopet je videti vse brezuspešno, no, končno se nama je posrečilo izveči ga s pomočjo palice, na katero sem se opiral po poti. Ali je to dobro znamenje? Mogoče bova imela več sreče kot naši predhodniki. Po prvih dveh raztežajih najdemo kline s prejšnjih poskusov, naprej jih

ni več. Teren je težak in krušljiv, morava plezati zelo previdno. Približno po sedmih raztežajih bivakirava prvič. Voda je neizmerno dragocna, pije samo Slavek, ki jo bolj potrebuje. Ostanek prihraniva za naslednji dan. Toda gorje, zamašek najine steklenice ni dober. Ko hoče naslednji dan Slavek piti, ugotoviva, da je vsa voda iztekla. Situacija lahko postane kritična. Žeja je neznosna, plezanje pa je naslednji dan še težje. Ves dan sva preplezala le pet raztežajev.

Pričenja se mračiti. Priplezava do ozke jame, kjer bivakirava drugič. Strop v jami je porasel z mahom. Ideja! Vso noč ožemam vlažni mah, da bi po kapljicah napolnil čutaro. Ko ovlaživa izsušena usta, lahko zopet malo jeva. Približuje se tretji dan in plezalne težave še vedno trajajo, zdijo se nama neskončne. Slavek je že izčrpan, kar se odraža v apatičnosti; slutim nesrečo. V bližini vrha so Slavku popustili živci... Kamenje pada in na vrh prilezem s poškodovanim obrazom. Skrajni čas je že! Prihrumel je veter. Prične padati pšeno in v trenutku sva premočena do kože. Na sestop

ni več misliti. Noč prebija na grebenu. Po-noči se je ohladilo in snežiti prične; ne sme-va zaspati! Poraja se neveselo jutro. Slavkovo zdravstveno stanje se je poslabšalo in čim hitreje morava sestopiti. V takšnem stanju je tudi sestop dramatičen, tovariš se ne obvlada več. Ko končno kasno dopoldne doseže do-lino, čutim prijetno olajšanje.

Naslednjega dne znova nimam miru. Odšel sem na pregled severne stene Frdamanih po-lie. Stena je videti strašna. To je kolos, ki se pri pogledu iz doline izgubi spričo mogočne Špikove piramide, poleg tega zakriva steno masiv Rušice. Šele pod steno spoznaš njeno veličino. To je ogromen kotel, ki ga označu-jejo gladke plošče, pretrgane s previsnimi strehami. Po temeljitim pregledu se mi do-zdeva, da sem našel ključ za steno, vendar težave ne gre omalovaževati. Poskusim nekaj metrov. Skala je trda, vendar ima neugodno lego. Vrnem se in izdelam načrt.

Slavek se je medtem že opomogel in nasled-njega dne krenemo. Vstopava iz snega v str-mec, po gladkih ploščah na desni strani kotla. Kotel je zbirni ozebnik kamenja iz gornjih krušljivih delov stene. Nimava kritja in si zato prizadevava, da bi čim hitreje prišla pod prvi previs. Pod previsom je dolga, ozka polica, ki se izgubi v nepreplezljivi steni. To so torej Frdamane police! Preidem na desno stran pod ogromno rumeno žrelo. V žrelu naju čakajo velike težave. Je krušljiv, deloma previsen, docela nezavarovan in klini se zelo slabo za-bijajo. Z vrvjo se zopet spustiva v žleb, sto-piva znova na polico in iščeva pot na levo, vendar je brezupno. Ugotovim, da je edina pot skozi žrelo, od koder sva se vrnila. Je zelo varljivo. Slavkovi živci so pri kraju in noče nadaljevati. Zato ugotovim, da je pametno se-stopiti. Spustiva se navzdol, toda jaz vem, da se bom še vrnil. Frdamane police so me za-čarale, to je prekrasna plezarija, kakršne do-slej v gorah ne pomnim.

Vrneva se v tabor, kjer so že vsi pripravljeni na odhod k morju. Jaz pa ostanem, ne morem se ločiti in nočem se tako hitro vdati. Obisku-jem in pregovarjam prijatelje, da bi eden ostal z menoj. Vsi odklanjajo, končno pa sem vendarle našel novega partnerja. Znova se pripravljam na turo. Zjutraj vreme slabo kaže in zato raje ostanem v taboru. Nasled-nje štiri dni je neprestano deževalo. Peti dan končno odideva do stene. Spotoma stalno gle-dam v steno, iz katere se vale megle. Tokrat

je videti še bolj grozno. Čim bliže sva vstopu, toliko bolj upada pogum mojemu soplezalcu. V bližini vstopa odkloni nadaljevanje, njegov pogum je docela pošel. In tako se je dogodilo, da stojim ob vstopu zopet sam in stiskam pesti od jeze in žalosti, toda v mislih si ob-ljubljam — še se bom vrnil.

Široka Peč — Češka varianta v severni steni (opis vzpona).

Prvenstveni vzpon: Josef Čihula—Slavek Steh-lik, 24.—26. 7. 1965.

Nastop iz doline od bivaka III. na snežišče, ki sega do rdeče stene v vpadnici vrha — iz do-line 1½ ure. Na koncu snežišča ima stena obliko pisane črke »V« (dobro vidna že iz doline) V sredini »V« po razčlenjeni steni na-vzgor do kamina in nato do širokega žleba ter po njem vse do krušljive stene. Po steni na-vzgor in dalje do prečnice, ki pripelje na trd-nejši teren ter po steni do odprtega kamina, ki koteka na desno. Najprej nekaj metrov po kaminu, nato po traverzi 4 m na rob in znova po kaminu preko majhne police, vse do po-ševne plošče pod črnim previsom in na majh-no poševno poličko. (Tu I. bivak; od vstopa 7 raztežajev, približno 10 ur plezanja, V. do VI. stopnja; naprej težavnost raste.)

S poličke okoli do počí, dalje navzgor in preč-nica na levo za rob. Dalje po zarezi na majhen izstop. Po navpični steni navzgor na njen desni rob in po kaminu pod mogočni pre-vis. Navzgor čez previs in po zarezi zopet do kamina. Od tu po navpični steni do nasled-njega zarastlega kamina. Po njem nadaljuje-mo na ploščad z zagozdenim bolvanom. S ploščadi po gladkem kaminu do odprte jame. (Tu II. bivak; od I. bivaka pet raztežajev, pri-bližno 12 ur plezanja, VI. stopnja, deloma slabe razmere za zabijanje klinov.)

Iz jame odideva pod mogočno streho stene na desno, do léve, ki končuje v previsu. Nekaj metrov okoli njega, nato počez na levo do roba. Naprej deloma levo od roba in nato desno navzgor do stolpička. Od stolpička naj-prej zmerno desno, nato levo in po zarezi v navpično krušljivo steno navzgor. Nato desno na rob. Sedaj se težavnost zmanjšuje. Po ka-minu desno na galerijo z bolvanom. Dalje po kaminu k velikemu skalnatemu bloku. Od tod desno po kaminu in dalje po žlebu desno do stolpička in desno na široki plato z velikim bolvanom. Naprej desno navzgor na rob in po steni na greben.

(Tu III. bivak, od II. bivaka 13 raztežajev.) Glavni vrh je oddaljen samo še tri raztežaje po grebenu. Kvalifikacija vzpona: VI +, kruš-ljivo; čas plezanja 34 ur.

Z avstrijskim zveznim kanclerjem na Triglavu

France Zupan

Čakat smo ga šli popoldne, 10. avgusta 1965 na Podkorensko sedlo. Preko državne meje se je pripeljal popolnoma neopažen (strogo inkognito, so mi zabičali v Ljubljani!) v malem VW, ki sredi reke motoriziranih turistov, hitečih preko sedla na morje, pač ni nikomur bodel v oči. Z njim vred so se preko sedla s Koroške pripodili črni oblaki, tako da je dež kar odskakoval od asfalta, ko smo drveli skozi deževne zavese proti Bledu in naprej skozi poključke gozdove na Rudno polje.

Tam nas je že čakal predsednik PSJ dr. Marijan Breclj in skupaj smo sedli k posvetu. Kancler se je že takoj v začetku izkazal za odločnega moža, ki ni hotel niti slišati o tem, da bi spremenili načrt in počakali, čeprav je zunaj lilo.

Imel je prav: ko so nam vojaki privedli pet osedlanih konj, je dež polagoma ponehaval in odjahali smo proti Vodnikovim kočim. Zdi se mi, da je moral biti pogled na našo malo karavano vsaj slikovit, če že ne kaj drugega: žal pa ni bilo nikjer nobenega znanca, da bi mu pomahal s konjskega hrbita. Na čelu je jezdil belega konja dr. Breclj v ležerni državi veščaka; ker je to poletje rado deževalo vsak dan, nam je armija razen konj posodila tudi sive planinske pelerine. Vanjo se je zavil kancler, dinamiten petdesetletnik, sicer oblečen v pumparice in tirolsko jopico. Prav imenitno je sedel na konju, tako kot njegov osebni vodnik, ki je jezdil za njim. Sledila sva midva s kanclerjevim tajnikom, ki svoj živ dan še nisva poizkusila kaj takega.

Dež je popolnoma prenehal in sonce je posijalo med debli visokih smrek, sušilo vlogo in tako so se deževne kapljice po vejah zalesketale v poševnih žarkih. Kmalu smo se izmotali iz gozda in se znašli na planini Konjščici. Tu so jo naši spočiti konji ubrali v drnec in preskakovali manjše jarke in grape — prizor, ki ga naklonjeni bralec pozna iz cowbojskih filmov. Kmalu se je izkazalo, da smo nekje izgubili kanclerjevega osebnega tajnika, mnogo ohetajočega mladega moža, ki je zdrsnil ali padel v neko grapo pod potjo, ker se mu je spodmaknilo sedlo. Očividno ta nezgoda ni motila nikogar, najmanj pa njegovo belo kobilico, ki je sama bezljala za nami, brez jezdecov. (Njega pa smo zagledali, kako hiti za njo.)

Nekako se je ječa po gorskem svetu izkazala za zelo živahno in razgibano početje, ker pravzaprav nikoli ne veš, kaj bo naslednji trenutek naredil konj. Sicer je občutek, kako te močna žival nosi v strmino, nekaj imenitnega. Proti temu je vožnja z žičnico pravi dolgčas, čisto brezosebna. Skoraj sem že začel zavidati nekdanjim jezdecem, ko se je moj visoki konj Dečko odločil, da me ima že dovolj. Na Jezercih pod Studorskim prevalom se mi je nenadoma začela zemlja približevati, vranec pa se je položil na bok, vrgel vse štiri noge kvilsku in se začel tako veselo valjati po mehki travi, da mu tega nisem mogel zameriti.

Ostali so torej le še trije jezdec, ki so jahali gor na Studorski prevah in sem jih že videl kot silhuete na robu. Konja sem izročil vojaku, ki je prisopihal za mano in šel naprej peš; jahanje po gorah pa vsem, ki si ga lahko privoščijo, toplo priporočam. Že razgled s konjskega hrbita je popolnoma drugačen kot s tal. Kancler, ki ga je že začetek popotovanja na Triglav spravil v dobro voljo, je začel pripovedovati, kako se je odločil za vzpon na Triglav. Doma iz Ziljske doline je dolga desetletja gledal Triglav, kako se mogočno dviguje nad svoje sosesde. Njegov vrh je tako jasno in vabljivo začrtan na južnem nebu!

Z leti je želja, stopiti nanj, rasla, toda ovire so bile prevelike. Navsezadnje je prišel predvečer velikega dne. Bil je to lep večer, s poletnimi meglami okrog Triglava, ki se je nenadoma pokazal, siv in velikanski, ko smo zavili okrog vogala k Vodnikovim kočim. Kolikokrat uide misel v monotonem zaporedju jesenskih in zimskih dni na poletje, ki se kaže spomin kot en sam tih, miren večer po dolgem, vročem dnevu... No, vsaj zmrzovalo ni, če so že današnja poletja nekam čmerikava in vodena. Kako lepe sanjske podobe pričarata za alpsko raso, ki se ji koža na hrbtu ježi od mraza, že sami besedi sonce in poletje! Drugo jutro smo vstali že pred svitom in navsezgodaj odšli proti Planiki. Dan je obetal biti lep in tišino je zmotila samo sem pa tja

Na vrhu Triglava: Dr. Klaus, desno dr. Marijan Breclj, levo France Zupan

Triglav je kraljestvo (Kugy): Pogled nanj s Trauha nad Soriško planino, iz Groharjeve domačije

Foto Albert Sušnik

izrečena beseda; kancler se je pozanimal za imena vrhov, ki so se kazali na obzorju v jutranji svetlobi in ki so se polagoma nižali, ko smo se mi vzpenjali vse višje. Triglav je že oživel v rumeni jutranji svetlobi. Po njegovih robovih in stezicah so že lazili očetje z družinami, stare gospe, drzni mladeniči, ki se ne prijemajo za žične vrvi. Manjkalo ni seveda niti deklet v hlačah in angleških turistov z rdečimi nosovi zaradi resnično mrzlega vetra, ki je neusmiljeno vlekkel po grebenu in prevlekel žične vrvi in klince z ivjem in ledom. Mimo Pernhartove spominske plošče na grebenu in naprej, malo pchanja po vklesanih stopnicah — z gorohodstvom ta reč nima več kaj dosti opravka — in že smo bili okoli osme ure na vrhu.

Kancler je bil še popolnoma svež in se je pravzaprav komaj dobro ugrcl. »Mislil sem, da bo vzpon daljši in težji,« je dejal zelo zadovoljen pri Aljaževem stolpu. Žal so oblaki grozili pokvariti razgled, pričeli so se vlačiti od zahoda in juga in skrili zeleno dolino Trente pod našimi nogami. Na Hribaricah je bilo še vse belo, le samotna gaz se je vila preko sedla v dolino Sedmerih jezer. Toliko snega kot lansko leto res ne pade zlepa.

Posvetili smo se torej opravilom na vrhu, tako kot vsi obiskovalci. Predvsem je to prigrizek, fotografiranje posamič in v skupinah, žigosanje razglednic na tistem starem štedilniku,

prestopanje sem in tja v nadi, da bomo našli prostor, kjer manj piha. Včasih se da na vrhu sicer videti romantično postavo, zamaknjeno v daljni razgled, toda običajno je premraz. Tudi to pot razgled ni bil kaj prida. Kancler se je zato pogovarjal s tem in onim turistom, ki jih je bilo vse polno na vrhu. Spraševal jih je, odkod so in druge stvari; vse ga je zanimalo. Tudi ljudem je bil všeč ta osebni, neposredni pristop.

Ko smo sestopali, sem omenil, da naši neugnani graditelji pripravljajo žičnico do Kredarice in nameravajo ves svet tam okoli prepreči z žičnimi vrvmi, stolpi in smučarskimi vlečnicami.

»Skoda,« je bil odgovor. »Nikar ne pokvarite tega lepega, še prvinskega gorskega sveta!«

Ko gremo spet nazaj na Rudno polje, nas hoče spet motiti dež. Mudi se, ker mora kancler biti zvečer v Beljaku. Toda kljub temu si da še pred kasarno poklicati naše vojake planince, ki so prejšnji dan poskrbeli za naše konje. Pogovarja se z njimi in jih pohvali: bistri so, prikupni in v odlični kondiciji.

Fantje v sivih pumparicah in z mogočnimi kapami na glavah se v zadregi prestopajo z noge na nogo, tako dobro se jim zdi, da jih nekdo pohvali. Vsega sicer ne razumejo, pa jim zato sproti prevedejo. Vsi smo zadovoljni. Spremimo ga še do meje: poslovimo se, bilo je prijetno srečanje.

Visoki gost zapuša naše ozemlje. Iz radovednosti postojim pri obmejni rampi in gledam, kako volkswagen zapelje na avstrijsko stran. Ko se ustavi pred avstrijsko karavlo, ga obkrožijo obmejni policisti in financarji v zlikanih uniformah, z belimi rokavicami.

Kancler izstopi — dostojanstven, vzravn, spremenjen. Je to še isti mož, ki je pred nekaj urami na gorski stezi pripovedoval vesele zgodbe o dirigentu Karajanu?

Na oni strani medtem najstarejši policist raportira, kancler pa sprejme raport in si pusti predstaviti moštvo... nato pa izgine v poslopje obmejne straže, kamor ga nadvse spoštljivo peljejo.

»Živijo za Julijske Alpe,« je še dejal, tik preden se je avto premaknil in odpeljal. »Živijo!«

Doživetja

Ciril Praček

Začelo se je že kar v soboto. Reševalni tečaj, tečajniki, sestopali smo po dolgi počevni polici prek ostenja Mojstrovke. Tekel sem po prodnati polici spredaj, tik za menoj pa krik: »Pazi, kamen!« Za hip mi je zastal korak, takrat je tresčilo tik pred mene. Naključje, srečno ali nesrečno, kdo naj razsodi? Trentar, ki je tekel ob meni, je menil, da mi takole blizu najbrže še ni treskalo. Da, mnogokrat res ne, toda prvič tudi ne. Začuda mirno sem prenesel dobrikanje bele žene.

Tekli smo do koč; naslednji dan, v nedeljo, smo šli ponovno na vadbišče, toda v eni uri nas je pregnal dež. Zelo mrzlo je zapihalo, kaj kmalu je pošteno snežilo, rekel bi, da prežgodaj za dvajseti september v teh višinah.

V koči je bilo še nekaj zaključnih govoran, potem alarm. Italijan, invalid, se ni vrnil s Prisojnika. Stane Koblar, vodja tečaja, je poslal takoj dva moža z oddajniki in opremo v akcijo. Pred koč, v snegu, je stal slučajno tudi Kerstajn iz Kranjske gore.

»Slišim klice iz Prisojnika.« Slišal jih je tudi Lubša. Klici so se ponavljali enakomerno. Vem, kaj to pomeni. Zbral sem trojico: Mitjo, Lubšo, Tomaševiča, vzeli smo vsak po eno vrh in vso ostalo plezalno opremo in takoj stekli po jeseniški poti v Prisojnik.

Že dolgo sem si želel plezati po jeseniški smeri v snegu. Sedaj se mi je izpolnila ta želja, da se bolj ni mogla. Pregrinjalo iz nylona mi je plahutalo v vetru, snežilo je, kakor bi cigane trgal. Mitja je raztegnil strašno dolg korak, mi smo ga vzdržali. Lubša je zaostal. To ni

bila več hoja, klici »Hilfe, hilfe,« so nas gnali naprej v divjo dirko. Zaradi viharja sem moral kaj kmalu spraviti pregrinjalo v oprtnik in sneg je pričel močiti obleko.

V pol ure smo bili na razcepu pod Oknom. Tik pred razcepom je Mitja zdrsnil in že se je peljal po snegu v globino. Na robu se je ustavil. Zakaj, kako, kdo ve? Ni mu še bilo odmerjeno. Ti sedemnajstletniki so strašno neugnani in Mitja ima doslej neko posebno, svojo srečo. Komaj dober mesec je minil, ko mi je letel v skalaški smeri v Triglavu kakor letalo nad glavo. Naj še to povem: Leze elegantno, lahkotno, z eno besedo mojstrsko, toda premalo previdno, preveč neugnano.

Lezel je naprej. V klinu so bile štirimilimetrske nylovske zanke, ker se je nekdo pred nama nekoč spuščal.

»Zapni sponko kar v zanke.«

»Ne, če bomo varovali, bomo po predpisih.« Vpel sem »allaina« v uho klina in privezal zanko svoje vrvi zelo na kratko v sponko.

Štiri metre nad menoj se je oprl z obema rokama na pomol in se potegnil navzgor. Zdajci je zagrmel s hrbotom in s skalo na prsih navzdol, meni nad glavo. Da sem kaj mislil ob tem? Ne vem. Rekel bi, da sem bil od veličastnega pogledala ves trd. Nič več nisem videl, le to, da je spretno odrinil skalo, ki ni imela dosti pod centom, s sebe. Potem sem ukrepal samo še nagonsko. Stisnil sem vrh, navel vse sile in čakal. Hip je postal večnost. Potem so sledili trije udarci. Prvi na levo ramo, drugi v rebra, ko me je hotelo odtrgati od klina, pri tretjem me je strašno sploščilo v levo roko in čez ramo. Nato je obstal.

»Vse v redu,« je zavpil, »lahko greva naprej!« Zalostno sem gledal v krvavo roko, odpel oprtnik in se obvezal.

»Nikamor več, Mitja.« Pogledal sem vrh. Samo še meter jo je bilo v moji roki. Presekana je bila na štirih mestih. Lepa rdeča nylovska vrv. Nova.

Tedaj sta prilezla za nama France in Martin. Ponudila sta nama svojo rezervno vrh. Zahvalil sem se, ker sem imel v oprtniku petdesetmetrsko rezervno, sicer drobno šestmilimetrsko nylonko, toda zadosti za sestop. Krepro sem občutil rebro, ramo in ogenj v roki.

Sem bi spadal sedaj še kak latinski pregovor ali kak citat iz življenja slavnih gornikov v francoščini ali angleščini, toda pustimo to.

Sedaj smo na Hanzovi poti in še vedno slišim slabotne klice: »Hilfe, hilfe!« Ti me podžigajo, da priganjam svoje staroslovanske mišice do konca. V eni uri smo pridirkali do snežišča pod Hudičevim stolpom, čez Kopsčarjevo pot od Erjavčeve koč. Nikdar in za noben denar se ne bi tako gnal, le tisti slabotni klici iz stene so lahko tako priganjali. Mokri smo bili dobesedno do koč. Obleka se je bila že davno pilepila na koč. Leden veter je nosil in vrtinčil goste snežinke po zraku. Pazljivo smo prečkali snežišče, kjer sta se nam pridružila še Albin Noč in Makovec, ki sta šla za nama, ko sta prišla na naše sledi izpod Poštarice. Bilo nas je pet in imel smo tri dobre vrvi.

S smučni na Podrto goro

Foto Ciril Praček

Navezovali smo se pod steno in zavpil sem tovarišu v steni po nemško: »Pomoč je že tu.« Mož je sedel pod previsom, stopetdeset metrov nad nami in jokal kakor otrok. Živci so mu popustili, ko nas je zagledal pod seboj. In nato:

»Tovariš je mrtev.«

»Si ranjen?«

»Ne.«

Alpiniste ne loči niti narodnost niti svetovno-nazorska opredelitev niti vera, z eno besedo nobeni »izmi«, mi se tikamo ne glede na leta. Ločilo nas je še stopetdeset zasneženih metrov stene. Priganjal nas je tudi čas. Mimogrede bo tema in pred temo moramo biti iz stene, sicer bo še več mrtvih. Kjerkoli je bilo le malo ravnega prostora, sem skakal na mestu in mahal z rokami, da bi se vsaj malo otresel morečega hladu.

Mitja je razjahal snežnega konja — oster snežen greben smo imenovali konj — in obstal pod steno, kamor je skočil.

»Ciril, ne morem naprej, roki sta mi odpovedali.«

Stari Slovan je moral naprej. Z rokama sem čistil oprimke in stope, zeblo me je do bolečin, toda imperativ je bil samo naprej, tam gor čaka življenje na rešitev. Kmalu so prsti zakrvaveli, omrznjena koža ni bila več prožna. Pet se nas je mučilo dve uri po ledeni steni, ki bi bila v suhem stanju komaj trojka po težavi. Izbral sem levo stran grape, steber ni bil v smeri, v kateri je čakal ujetnik. Drvar Albin Noč se je izkazal s svojima utrjenima rokama. Skozi žuljavo dlan ni prodrli ledeni mraz. Ko sem ga potegnil za seboj na stojišče, sem lahko ogreval dlani, on pa je medtem potegnil ostale naprej.

Zadnjih 20 metrov stene je plezal Mitja. Na vsak meter je pribil klin. Izredno previdno in počasi je lezel. Potem smo hodili po lažjem svetu in prišli iznad ujetnika. Nasproti nas v steni je ležal preminuli Ervin Sima iz Spittala,

vojak avstrijske vojske; kot vojak sploh ne bi bil smel iz Avstrije, pobegnil je takorekoč s tovarišem za par dni na plezanje v Julijce. Imela sta namen plezati še v Mojstrovki.

»Halo!«

»Ja.«

»Vrgel ti bom vrv navzdol, naveži se.«

Razumel je in pritrdil, da se lahko naveže. Bil je za robom pod nami, zato sem navezal Mitjo, da se je spustil na rob in pogledal čez. Potem je pograbilo pet krepkih pesti za vrv in mož je splaval navzgor, trideset metrov, čez previs.

Prsti so mu krvaveli, povezal sem mu rane. »Franc Jesche,« se je predstavil in nam krepko stisnil roke.

Mlad, komaj preko trideset.

»Prosim cigareto.«

Nato je pripovedoval.

»Nujno rabim spojke,« mu je rkel tovariš v nedeljo ob deveti uri zjutraj. Navezal sem mu tri spojke na vrv in potegnil jih je do sebe. Nenadoma mi je letel preko glave, držal sem vrv, toda ni imel vpete vrvi, ki drži od njega k meni, temveč tisto, ki drži od mene k njemu. Tehnična napaka. Treščil je na pomol z glavo naprej, še preden se je vrv napela, šele potem me je potegnilo navzgor. On je obvisel na vrvi spodaj v grapi, jaz pa zgoraj pri klinu. Privezal sem vrv, sebe odvezal in se spustil navzdol. Bil je mrtev.«

Makovec mu je ponudil konjak in spustili smo se na sneg. Ob šestih smo bili na snežišču pod Hudičevim stebrom. Tu so že čakali tovariši, ki so prišli nasproti. Oddal sem jih Jescheta, poskrbel za vrvi in šli smo za njimi. Tekli smo, da bi se vsaj malo ugreli. Tema nas je prisilila k počasnemu koraku v soju svetilk. Šele v koči sem doživel tisti najlepši užitek, ko se moker in premrznjen ter do konca utrujen potopiš v toplo posteljo, ne v spanje, temveč v globoko omedlevico, čeprav le za nekaj ur. V steni je čakal še nekdo, čeprav ne nestrpnost.

STEZE Z GORA

PRILOGA MLADIH PLANINCEV

Z MLADIMI VELENJSKIMI PLANINCI PO TRANSVERZALI

Od doline Vrat preko Razorja, Prisojnika, Vršiča, Špička, Jalovca v Trento nas je vodila pot. Kugyjev svet.

Nebo so prepletali oblaki, ki niso obetali nič dobrega, ko smo prispeli v dolino Vrat, zato je tovariš Ivo, naš vodja, odložil Kriške pode za naslednji dan. Častitljivi ožak Triglav se nam je le kdaj pa kdaj odkril, sicer pa se je skrivnostno zavijal v meglo. »Nič zato,« smo dejali, »bomo pa prespali na skupnih ležiščih v Aljaževem domu.« Pester svet različnih srečanj, večsih vročinskih debat so skupna ležišča. Tudi mi smo imeli priliko v najzgodnejših jutranjih urah poslušati referat skupine plezalcev, ki je sprejemala poslednja navodila, kako se spoprijeti s steno. Dolgovezno referiranje nam ob tem času ni vzbudilo zanimanja za to, sicer spoštovano zvrst alpinizma. Nasprotno! Pričakovali bi večjo mero obzirnosti, le lepe čednosti, ki je kot s peskom posuta stezica, ki drži do skrivnostnih kotičkov človeškega srca, kot je modroval radijski napovedovalec. Naslednji dan, okoli osme ure zjutraj, se je naša kolona usmerila proti Kriškim podom. Planinski starosta, Čopov Joža, nas je z vremensko napovedjo, da bo le nekaj pohljevnega dežja, potolažil in kar bolj pogumno smo se vzpenjali po strmi stezi, ki nas je vodila skozi bukov gozd. Bilo nas je dvanaest pionirjev in pet spremeljencev. Bila sem prvič med njimi. Nekateri med njimi že zaključujejo svoje prvo romanje po slovenskih gorah in so si osvojili že nekatere lepe navade, ki sem se jim morala prilagoditi. Na čefu tovariš vodnik Ivo, za njim Smreka, Jelka, prebrisani Bober, ki še vedno ne more pozabiti, da so ga na začetku hoje po transversali pred nekaj leti imeli zaradi njegove majhne postave še za vrčkarja, čeprav je obiskoval že četrtil razred osnovne šole. Med mladimi transversalci uživa precejšen

ugled, saj hitro uboga in spretno izpolnjuje naloge. Med transversalci vlada prijetno razpoloženje. Pri počitku se starejša Vedrana huduje na svojega mlajšega brata Veljka, ki se ne ravna po njenih mladilnih in moško zagovarja svoj prav.

Kolona se premika, zeleni klobučki, obteženi s planinskimi značkami, ponosno tiče na glavah mladih ljubiteljev planin.

Prvi dan nam je manjkalo kondicije, zato se nam je Pogačnikov dom na Kriških podih precej umikal. Iz gozdnega pasu nas je vodila pot po grušču, planinske trate so zlatile največ makove glavice, med njimi so rdele blazinice triglavske rože, v vetru pa so se pozibavale nežne zvezdice malega in velikega encijana. Na poti proti zeleni ploščadi, kjer dominira Pogačnikov dom, so nas presenetile očnice. Spoštljivo smo jih pobčali z očmi in že smo se znašli pred domom. Ob vstopu nas je spominska plošča seznanila z mladim planincem, po katerem se dom imenuje. Vstopili smo pretreseni nad usodo mladega gornika. Gostoljubni oskrbnik nam je kar kmalu postregel s čajem. Z velike slike nas je motril Pogačnik, zazrtim v gorske grebene. Zdelo se nam je, da bo zdaj zdaj stopil med nas s svojim vedrim, odločnim obrazom. Pred leti se je znašel v mrzlem objemu gora in zborovalci so ob otvoritvi doma zaman čakali požrtvovalnega gospodarja PZS.

Oblaki so zagrnili nebo, ozračje se je ohladilo in začelo je deževati. Nas pa je ogrevalo gostoljubje tovariša Poljanca. Do kože premočeni so proti večeru napolnili jedilnico še dobrodušni Holanci. Po večerji se je oglasila himna: »Če planin'e v hribe gre...«. Toplo razpoloženje se je stopnjevalo, razgrevala ga je pesem. Ko je utihnila naša družba, so povzeli v drugem kotu študentje in tako smo se, v veliko veselje Holancev, dobro zabavali. »Čas počitka!« se je oglasila Anica, naš idejni vodja. Brez ugovora smo se odpravili spat. Spet nas je

sprejelo skupno ležišče, ki nam pa to pot ni nudilo najtoplejšega zavetja.

Jutro je obetalo lepši dan, čeprav so se podile megle. Veter nas je rezal v gole roke, iz nahrbtnika smo izvlekli vse rezervne puloverje in cepetali smo z nogami kot sredi zime, ko smo prispeli do Okna pod Razorjem. Zigosarjem transversalskih knjižic pa so roke na vrhu Razorja skoraj otrpnile. V gorah ne smeš biti lahkomišeln, sicer se gora znese nad teboj. Vetrovi so se topli in podili megle, ki so se končno le umaknile. Vedrina neba se je bočila nad nami z vso svojo polnostjo, sonce nam je ogrelo premrle ude, da smo pospešili korake. »Še nekaj navodil, Prisojnik bo preizkusil naše zmogljivosti,« je dejal vodja. Tudi neugnana Stanka je utihnila in se posvetila držnim strminam okamenelga junaka. Sonce je neusmiljeno žgalo, nam sušilo grla in nas slepilo. Vrh pa, kakor da mu ni ničesar mar, se je vse bolj odmikal in nas varal. Končno pa smo ga le zavzeli. Res izplačalo se je trpeti, saj nas je razgled z vrha za ves trud bogato poplačal. Pod nami se je v soncu bleščala vrsta serpentin, pogled na slalne velikane pa nas je navdušil. V meni se je vzbudilo hrepenenje, da bi jih obiskala, vse te ponosne junake. Težko smo si pogasili žejo na Tičarjevem domu na Vršiču. Pošteno nas je utrudil težje dostopni vrh Prisojnika, vendar pa nam bo vedno ostal v spominu ta skalni sklad, ki ga je tako umetno zidala roka narave.

Kljub izčrpanosti pa smo si morali preskrbeti še transversalni žig v Erjavčevi koči, preden smo zapustili Vršič in njegove postojanke. Jutri je pred nami naš vzvišeni Jalovec.

Iz doline smo se vzpenjali skozi macesnov gozd, ki nas je vedril. Ob poti so se nam ponujale jagode. Ruševje in planinske trate pa gruščnata steza so nas povedli do zavetišča pod Špičkom. Dobrodušni oskrbnik nas je po zaslugi dveh odposlancev okrepčal s čajem. Polurni počitek in že smo se usmerili po obronku Velikega Ozebnika proti Jalovcu. Strme, gladke prepadne stene so nas opozarjale na previdnost. Pot je bila skrbno speljana. Pogumno smo se oprijemali klinov in se dvigali po kamnitih stopnicah proti cilju. Oči so se nam pasle na modrih zvezdicah malega encijana. Le kje

je dobil to čudovito modrino? Na vrhu grebena se nam je odprl pogled v dolino Koritnice in Tamar. Franci je pritiskal žige, za njim pa jih je še nekdo kontroliral. Jalovec, najbolj »zavber« med gorenjskimi fanti, je dosežen. Naš veliki cilj. V nas je zrasla samozavest, prepojena z ljubeznijo do gora.

Skupina transverzalcov jo je mahnila še dalje na Primorsko. Mi, deset nas je bilo po številu, pa smo jo mahnil v Trento, čno naših najlepših dolin, kjer izvira bistra Soča, hči planin. Ta svet divje gorske lepote je rodil najdrznejše vodnike: Komaca, Tožbarja in druge. Ni čuda, da je ta

svet osvojil Kugyjevo lepote željno srce. Na nekoliko dvignjeni ploščadi na Šupci bdi Kugy v bronasti podobi, zazrt v svoj gorski raj. Kako se je zilla ta bronasta umetnina z lepoto pokrajine, kako jo dopolnjuje! In zdi se, da Kugy vabi v svoje kraljestvo vse, ki hrepene po neomadeževani lepoti gora, da si ogrejejo srce in naberejo moči za vsakdanje delo. Nepozabnim vtisom s planinske transverzale se pridružuje hvalen spomin na vse tiste, ki utirajo pota po skalnih grebenih in tako seznanjajo mladi svet z lepoto naših gora.

Mela Rotovnik, 8. b.
II. osnovna šola Velenje

V domu je že nekaj ekip. Torej je le res. Tudi drugim je zmanjkalo moči. Ekipa se vračajo druga za drugo. Večinoma brez kontrolnih podpisov. Tekmovanje na Planku se končuje v mraku deževnega dne.

Jože Pezdich

DRUŠTVENE NOVICE

VABILO NA GEOLOŠKE EKSKURZIJE PO GORENJSKI

Slovensko geološko društvo pripravlja v letošnjem letu ekskurzije po Gorenjski. To bo prva serija izletov po Sloveniji, katerih namen je spoznati geološko zgradbo naše domovine. Ker se bomo na nekaterih ekskurzijah podali v visoke hribe ali vsaj spoznavali zgradbo naših goraskih sistemov, vabimo nanje tudi vse planince.

V letu 1966 bomo priredili naslednje ekskurzije:

1. 13. marca: Črnuče—Rašica—Dobeno;
2. 3. aprila: Skofja Loka—Lubnik;
3. 24. aprila: Bled—Vinjgar—Moste;
4. 15. maja: Tržič—Dolžanova soteska;
5. 18. in 19. junija: Bohinj—slap Savica—Komarča—Triglavska jezera (prenočevanje)—Voje—Bohinjska Bistrica;
6. 3. in 4. septembra: Zirovnica do Valvazorjeve kočice (prenočevanje)—Stol; za to ekskurzijo je potrebno obmejno dovoljenje;
7. 25. septembra: Kravce—Mokrica—Kamniška Bistrica (ob slabem vremenu samo Kamniška Bistrica);
8. 9. okt. Poljšica nad Kranjem. Večina ekskurzij je bila že popisanih v knjižicah »Geološki izleti po Sloveniji« in »Geološki izleti po ljubljanski okolici«, kateri je izdala v letih 1958 in 1961 Mladinska knjiga. Uvod v ostale izlete bomo objavili v časopisu »Proteus«.

Na ekskurzije bomo odhajali z vlaki ali rednimi avtobusi, zato poprejšnjih prijav ne bo. Točen čas odhoda bomo objavili nekaj dni prej v »Delu«.

Odbor

PLATAK

Stojimo pred glavno pošto in čakamo avtobusov. Oblaki se na nekaterih mestih trgajo in vidijo se koščki umazano sivga neba. Ura je šele šest. Vsaka lisa neba, vsaka ugašajoča zvezda privabi na zaspana lica majhen utrinek radosti in upanja. Ponoči je namreč deževalo, močno deževalo in skoraj smo obupali. Med mnogimi tekmovalci nas je štirinajst Slovencev. Sedem iz Radovljice in sedem iz Celja. S Štajerske so prišla štiri dekleta. Ostali smo fantje.

Možgani se lahko napno le za telegrafске misli.

Peljemo se z avtobusi. Udobni sedeži in enakomerno delovanje motorja delujejo uspavalno. Preganjam spanec in gledam skozi okno. Na nebu so le oblaki in tam, kjer naj bi bil Platak, se vleče gosta megla.

Ze nas zavijajo prvi valovi megle »Konkurenca bo huda,« mi šine skozi možgane. »Da le ne bi bilo dežja! Megla bo dala res pravega zmagovalca. Vzdržalo bo znanje.« Startali smo sedmi. Za nami bodo šla na pot dekleta, nato pa enajsti — Celjani in nazadnje petindvajseti še Radovljičani, ki še ne bodo zadnji. Startalo bo namreč 33 ekip.

Megla je gosta, da vidimo komaj nekaj metrov pred sabo. Se vedno upamo, da bomo premagali vse težave, saj smo pot izračunali hitro že na startu in nam med potjo tako računanje ne bo jemalo časa. V megli bo treba paziti na marsikaj. To vsi dobro vemo. O, da bi le ne deževalo!

Nimamo sreče. Začelo je deževati. Sprva počasi, nato vsako minuto močnejše in močnejše. Megla je vedno gostejša in komaj vidimo drug drugega. Hodimo po skalnatem kraškem gozdu. Treba se je umakniti drevesu, skali. Orientacija je skoraj nemogoča. Gledam le v kompas, da bi se igla niti za trenutek ne premaknila s svoje črte sever—jug. Kljub vsem naporom mi to ne uspeva. Na drugačne načine orientiranja si mislimi, kajti le dva metra poti vidim pred seboj. Čas je potekel. Dežuje vedno huje in vsi smo premočeni, čeprav smo dobro zaviti v vetrovke in pelerine.

Primerjam teren s specialko. Zdi se mi, da smo čisto blizu cilja. Toda greben na levi in desni je prav tak — skalnat in poraščen z gozdom. Smo mar zašli? Prvič podvomim o pravilnosti naše poti. Od takrat gre vse slabše. Hodimo po jasad, poteh, ki jih na karti sploh ni. Vrh je enak vrhu. Nikjer oprijemljive točke. Nikamor se ne vidi. Minute minevajo. Minila je že ura. Se vztrajamo. »Najti je treba oprijemljivo točko in začeti od nje,« si govorimo. Ne nadoma začne močno pihati in vsuje se sodea, nato celo debele toča. Zda pomislimo celo na povratek. Misel pa seveda takoj opustimo.

Spet je minila ura...

Vračamo se proti domu. Tokrat nas je premagala narava. Morda bodo drugi imeli srečo, kajti v takem vremenu pomeni sreča več kot znanje.

Zbor gorskih vodnikov na Vršču (gl. PV 1966/2)

Foto Viktor Langus

PO POTEH XVII. SNOB »SIMONA GREGORČIČA«

1. — maršruta (lažja) poteka:
Razgledni stolp v Gonjačah (Brda)
— Vrhovlje — Kolobar — Lig —
Kambreško — Srednje — Kovačičeva
planina na Kolovratu — Kobarič — Sv. Lovrenc — Vrsno.

2. — maršruta (težja) poteka:
Zadružni dom na Predmeji — Otlica — Kozje stene — Hudo polje — Mrzla Rupa — Vojsko — Oblakov vrh — D. Trebuša — Ponikve — Klavže — Sela — Lom planina — Tolminske Ravne — Zadrgr — vas Krn — Vrsno.

Verjetno se bodo pohoda udeležili člani mladinskih odsekov PD. Starostna meja med mlajšimi in starejšimi je 15 let. Zeleti je, da bi se tudi razni starejši člani PD udeležili teh pohodov, oziroma bi prevzeli vodstvo posameznih skupin. Društva naj si oskrbijo tudi take člane, ki so bili aktivni udeleženci bojev, po možnosti prav iz sestava omenjene brigade, da bodo mogli vzdolž pohoda tolmačiti dogodke, ki so se dogodili v letih

NOB. Le na ta način bosta pohoda dobila pravo vrednost in udeleženci bodo dobili žive vtise o tedanjih bojih in naporih te in drugih naših brigad na Primorskem.

POSEBNO OBVESTILO

Imenovan bo odbor, ki bo v imenu PZS pripravil in izvedel oba pohoda.

Odbor bo razpisal posebne pogoje in objavil navodila za udeležbo na teh pohodih.

Ker je glavni namen pohodov obujanje spominov na dogodke iz NOB, istočasno pa tudi znanje o Gregorčiču kot zavednemu Slovencu in socialno čutečemu človeku, bodo propozicije za udeležbo na teh pohodih izdelane v tem duhu. Udeležba naj bo masovna, tekmovanje pa naj zagotovi zaželeno poznavanje preteklosti.

V tej obliki, ki pa ne sme biti edina, naj se naša društva vestransko vključijo v jubilejno proslavljanje 60-letnice smrti našega velikega pesnika in vzornika.

SLAVKU PERSIČU V SPOMIN

V 54. letu starosti je v ljubljanski bolnici preminil Slavko Peršič, dolgoletni odbornik PD Ljubljana-matica.

Ze v zgodnji mladosti je spoznal moč planin in jim je vsaj v planinski organizaciji ostal zvest do konca življenja. Svoje prve planinske korake je pričel pod okriljem TK Skala. Dogastvo skalaških idej je po osvoboditvi vnesel v propagandno delo PD Ljubljana-matice, ki ga je leta 1957 imenovala za načelnika propagandnega odseka. V tej vlogi je dobesedno doživel svoj planinski vrh.

Postavil je trdne temelje planinskemu izletništvu v društvu, zbral vodnike za izlete, izvedel organizacijo izletov, ki poteka še danes. V svojem globokem spoznavanju planinske propagande je znal s pravo mero povezati planinstvo s turizmom.

Bil je zaverovan v samotni gorski svet. Pred II. svetovno vojno je preplezal več smeri v domačih go-

»Od sistematičnega razvoja naše mladine, telesnega in umskega, bo odvisen daljši razmah alpinizma v naših Alpah!« (Dr. H. Tuma)

Preseneča me notica, ki si jo zapisal v novembrski št. PV (11/65) v rubriki iz planinske literature, češ da stojimo v dilemi: Ali splošni ali izbirni alpinistični vodnik? Preseneča me zato, ker se zavzemam za isto stvar kot ti, za splošni vodnik. Preseneča zato, ker sem sodil, da so posamezne komisije PZS že zbrale sredstva za to publikacijo in da kake ožine ne more priti. Zakaj pišem, čeprav sploh ni prišlo do polemike? Mislim, da moramo končno vendarle računati s povečanim obiskom tujcev v naše gore, predvsem pa alpinistov iz južnih republik, če že ne upoštevamo naše mladine. Dejstvo je, da je večletno delo mladinske komisije pri PZS, preko koordinacijskih odborov in posameznih MO pri PD rodilo bogate sadove. Število mladinskih vodnikov se je precej dvignilo. Ti mladinski vodniki so povečini na Štajerskem in Koroškem pripravili AO, kar je vse zasluga široke dejavnosti posameznikov in AO na tem področju, skratka pravilne usmeritve in vodenja. In prav zato lahko računamo v prihodnjih letih na večji dotok mlajših na naše neznane poti. Zakaj bi potem vendarle izključevali smeri za povprečne alpiniste (izraz alpinizem rabim tu v vsej njegovi širini z vsemi športnimi, estetskimi in kulturnimi vrednotami, ki jih nosi v sebi), ne zato, ker se sam prištevam med te, pač pa zato, ker se mi zdi nujno, da bi prišel naš alpinistični vrh do spoznanja, da vsi ne moremo biti dobri, poleg tega pa to, da je večina le povprečna predvsem pa to, da se vsak začete pričena pri lažjih nalogah — v lažjem svetu. Poleg tega pa to, da so prav lažji vzponi prvi koraki v zimskem času za nadaljnjo pot v Centralne Alpe in tuja gorstva.

Dati mladini v roke samo kline in vrvi ni dovolj. Dati ji moramo splošni priročnik, ki naj bo obenem vodnik za začetnike in vrhunske alpiniste, kot napotek in spremljevalec, od najlažjih do najtežjih vzponov.

Pišem predvsem zato, da ne bi prišlo do rahle sapice — težnje

po izbirnem alpinističnem vodniku. Dajmo slovenskemu obiskovalcu gora vodnik, iz katerega bo razvidno delo naših pionirjev alpinizma, boj za naše gore in končno tudi vrhunske storitve s tega področja. Zavzemam se za ponovno izdajo »Našega Alpinizma«, za razširjeni, dopolnjeni priročnik, za tisto nadaljevanje, ki bi moralo iziti leta 1941...

To stališče zastopam zato, ker sodim, da sedanje stanje planinske organizacije predvsem zaradi pozitivne našega alpinizma to zasluzi. Vsi se strinjamo, da nas je premalo. Ali ni morda tudi delno vzrok v tem, da smo se z reprezentativno izdajo plezalnega vodnika »V naših stenah« le omejili na najbolj značilne smeri naših Alp. Ob strani pa smo puščali široke možnosti vsestransko usmerjenega alpinističnega udejstvovanja.

Na drugi strani je gotovo, da je kvantiteta pogoj za kvaliteto: le iz široke izbire je več možnosti, da dobimo kvalitetne alpiniste. Vsak bo potem segel po tisti poti, ki je prava zanj. Nihče se še ni rodil plezalec, še manj pa alpinist. Tega je potrebno vpeljati, vzgojiti, usmerjati, mu omogočiti iskanje in odkrivanje novih poti, da celo prvenstvenih poti. Danes pa, ko je »Naš alpinizem« že skoraj posebna redkost, ko v »Naših stenah« ne najdeš vseh smeri, marsikdo pleza »prvenstveno«, ker smatra, da tam nihče še ni šel. Vsak po svoje, vsakomur po njegovih željah in potrebah: vsaka pot je prava, vendar za posameznika, za alpinistični pokret pa mora nujno biti prava tista, ki priklene nase za vse življenje čim več ljudi — alpinistov, gornikov...

Poleg tega pa še tole: Osnovni čut orientacije, ki si ga človek lahko samo privzgoji, kajti le redkim je dano, da imajo ta čut izredno razvit, bi se dosti bolj razvijal, če bi ljudje plezali različne smeri. Tako pa se dostikrat dogaja, da posamezniki plezajo samo nekatere smeri, ponavljajo in ponavljajo, ker drugih ne poznajo, oz. celo ne vedo, da eksistirajo. Ne trdim, da vsi, vidim pa tiste začetnike, ki so končali tečaj in gredo na svoja samostojna pota. Prav tem naj bi širši alpinistični vodnik služil kot abecednik prvošolcu.

rah. Svoja plezalska doživetja in razmišljanja je opisoval v Planinskem Vestniku. Plezalska pota so ga vodila tudi v italijanske Dolomite, kamor je pozneje kot vodja več let zapored vodil društvene izlete.

Bogastvo svojih zamisli je vnesel v medrepubliško in meddruštveno sodelovanje ter skupaj z drugimi koval prve začetke planinskega zbiževanja PD Zagrebom in PD Ljubljano-matico.

Življenjsko planinsko delo je zadnja leta videl v vodstvu in organizacij planinskih predavanj. Pripravljal se je že na 10-letnico tega svojega delovanja, ki so ga poznali tisoči ljubiteljev lepe besede in podobe. Njegovim vabilom na predavanja so se odzivale najbolj znane alpinistične avtoritete v Evropi s predavanji o Himalaji, Andih, Centralnih Alpah ter drugod in seveda vsa plejada domačih predavateljev. Planinska predavanja v obliki in vsebini, kot si jih je zamislil, priporočajo šolska vodstva, turistična društva in tisoči gledalcev. Morda malokdo ve, da je bil duhovni oče te tradicionalne predavateljske sezone — Slavko.

Kolikšno bogastvo idej pa je ostalo v njegovih planinskih mapah! Neprenehoma je snoval. Za vsako področje je imel posebno mapo, posebno zakladnico. Ideje, ki jih je zapisal — še čakajo moža njegovega kova, da jih uresniči. Dragocene so beleške o plezalnih vzponih in potovanjih, vezane in zbrane. Sam jih je zaključil. Položimo vejico zimzelena na pretrani Slavkov grob in se ga spominjamo.

Tonček Strojín

Ce je bil priročnik »V naših stenah« nekak reprezentančni priročnik generacije po vojni, potem naj bo ta široko zasnovani vodnik, II. izdaje »Našega alpinizma« v tretjem desetletju po prvem izidu dokaz, da imamo širše pogoje in možnosti, kot so jih imeli pionirji tega dela do leta 1932. Ta bera, ki ni bila lahka, je bila izreden dokaz ljubezni do domačih gora in njenih ljudi ter storitev, izraz zavesti, da je potrebno prikazati dejavnost, za katero so živeli in delovali ter žrtvovali svoj prosti čas. Misi dr. H. Tume ne smemo zavreči.

Je torej precej več razlogov za splošni alpinistični vodnik, ki bo lahko služil širšemu krogu obiskovalcev gora. Predvsem pa onim, ki prihajajo za nami. Prepričan sem, da nam ne bodo zamerili, če bodo našli v tem vodniku vse, kar bi v izbirnem odpadlo...

S tem širšim vodnikom bomo prikazali, kako so obdelane (alpinistično) naše gore, kaj smo Slovenci storili kot alpski narod od vsega začetka — pa do danes; prikažimo pa tudi hlastanje tujcev po naši zemlji — tudi po gorah. Po mojem nas ni treba biti sram lažjih smeri (»šodrove«). Morda je naša napaka tudi v tem, da se včasih kar bojimo, da ne bi bili

preveč nazadnjaški! Ali je vsa naprednost res v tem, da hlastamo samo po vrhuncih, opuščamo pa množičnost!

Kdor ne bo segal najprej po lažjih, nato težjih smereh, temu gore ne bodo ostale življenjska potreba. Smisel ni v tem, da bi se posvetili le nekaj časa tej dejavnosti, ko pa si nabere »lovorik«, naj bi jo zapustili. Tak alpinistični pokret zame ne pomeni nič, niti z osebnega, še manj pa z družbenega stališča.

S planinskimi pozdravi

Jože Melanšek
Bele vode

IZ PLANINSKE LITERATURE

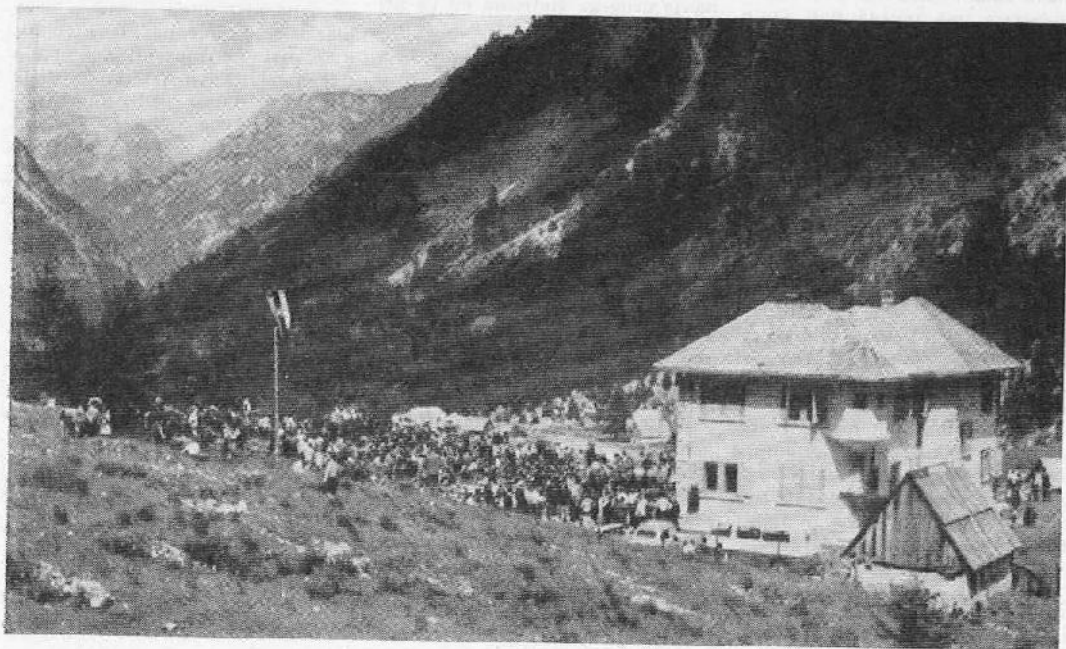

GASTON REBUFFAT je lani izdal knjigo z naslovom »V skali in snegu«. V njej razmišlja o plezalni tehniki, ki olajšuje težavnost, onemogoča preutrujenost in ne-

varno zamujanje. Prosto plezanje med nebo in zemljo v premišljenem, tekočem stilu pomirja in sprošča. Plezalec odgovarja na vprašanja, ki mu jih zastavlja pečina, snov, iz katere je gora. Preden nanje odgovarja, premišlja. Hoja po ledu je za Rebullata še večje razodetje, še večje zadovoljstvo. Dobra sled v snegu in ledu, pravi, je kakor vizitka. Stila ne smemo previsoko ceniti, vendar lahko rečemo, da se sposobnost plezalca meri po tem, koliko je njegovo telo vsaksebi s steno. Pri plezanju zavisi slog od občutka za ravnotežje in od premišljenih kretenj. Če plezaš tako, da vsaka kretnja naravno preide v drugo, potem res občutiš plezalsko srečo. Dolomitski vodnik Gino Soldà je bil pri plezanju prava paša za oči. Tudi v severni steni Velike Cine se na najtežjih mestih ni nikoli pritisnil k skali; nikoli ni bilo videti, da pleza težko mesto. Na ledu je prava drža pokončna, telo se ne sme nagibati k snegu. V skali ima plezalec namesto cepina roke. Plezalcu mora biti jasno, da se ne sme krčevito z rokami prilepljati na steno, čeprav je njegovo težišče daleč od njegovih nog. Samo noge nosijo vso težo telesa. Roke služijo le zato, da obdrže ravnotežje, ple-

Lanski planinski tabor v Lepeni, po osvoboditvi ena najbolj obiskanih planinskih prireditev. Letošnja na Vrsnem za 60-letnico smrti Simona Gregorčiča mora spraviti na pot še več društev, še več planincev

Foto Duško, Bovec

zalec se ne poteguje z rokami navzgor. Še važnejše pa je duševno ravnotežje. To je ključ do velikih alpinističnih dejanj, od začetniških do najtežjih.

OSVAJANJE NEKORISTNEGA je naslov knjigi Lionela Terraya, ki ga je lani 44 let starega doletela smrt v gorah, za katere in od katerih je živel. V knjigi razmišlja o vlogi vodnika na velikih turah. »Druga ponovitev v Eigerju pomeni višek moje hoje v gore. Po tem vzponu sem se bolj posvetil vodniškemu poklicu. Šele kasneje mi je bilo dano, da sem se udeležil osmih ekspedicij in kot amater opravil številne vzpone velikih stila. Z menoj je bil Lachenal. Ze po vzponu po Walkerjevem stebri naju je obletava temna misel, da v Alpih ni več nobenega problema, ki bi ustrezal najinemu idealu. Preplezala sva v Alpih vse najtežje. Ker pa sva hotela doseči več kot športno obliko turizma ali vaje v tehnični virtuoznosti, nama ni preostalo drugega, kot da se poskusiva še s težjimi stenami ali da jih naskočiva pozimi. Seveda sva mislila tudi na gore drugih kontinentov, toda kako brez denarja priti do njih?

Nepreplezana je bila zahodna stena Petit Druja in njegov jugozahadni stebri. Nikoli še nisva bila v Dolomitih. Tam so še stene, ki jih človek še ni zmozel. Torej imava tudi v Alpih še kaj iskati. Alpinizem ima seveda tudi svojo specializacijo... Midva z Lachenalom nisva bila za Dolomite, bila sva prepričana »zapadnjaka« (specialista za Zapadne Alpe). Navažena sva bila plezati v ledu in kopnini, ta svet nama je bil všeč, čarobno kraljestvo ledenikov, mejnava granita z bleščočim ledenim srebrnom. Ciste stene z njihovo enoličnostjo in njihovimi problemi naju niso mikale. »Dolomitizem« za naju dva ni veljal za alpinizem. Kljub temu sva bila dobra plezalca in sva to tudi dokazala. Lachenal je bil sploh razred zase za skrajno kočljiva mesta. Vendar sva se bolj navduševala za ledne ali kombinirane ture, nič pa za čisto skalno plezanje z umetnimi pripomočki. Mnogi, tudi povprečni plezalci menijo, da plezanje od klina do klina ni težko. To je zelo nalnvo. Plezanje z umetninimi pripomočki terja velike telesne in duševne kvalitete. To je neverjetna akrobatika, viseti ure in ure v previsih ali celo

dneve in zabijati klin v najbolj neugodnih in neudobnih položajih. Treba je biti bister in spreten, da prav zabiješ klin, prav vpenjaš in izpenjaš, da gre vse kakor igra. Stene so od 700 do 800 m visoke, na uro pa splezaš kvečjemu 20 do 30 m visoko, včasih celo samo 5 do 6 m. Treba je biti zdržljiv in trdne volje. Visiš na majhnem klinu nad prepadom, včasih v krušljivi skali. Občutek negotovosti lahko premagas samo z velikim pogumom. Midva z Lachenalom nisva nikoli oporekula, da tako plezanje ne bi bilo težko, nikoli se nisva rotila, da kaj takega ne bova poskusila. Pri plezanju sva imela rada občutek, da obvladaš svojo težo, da plešeš nad prepadom, da tečeš navpič. Človek se počuti pri tem kot letalec, ni več črv ki rije po zemlji, postaja napol gams na pol ptič. Vendar se nama je zdelo, da artistično plezanje človeka preveč veže na skalo, da se pomika le z mehanično zvijačo, da še bolj čuti svojo težo, slabost, omahljivost.

Samohodstva midva z Lachenalom nisva poskusila. Samohodec je marsikaka stena zaprta, čeprav sva priznavala, da je treba zanj moč značaja, ki je zelo redka. Oba sva bila sicer tehnično sposobna za samohodstvo, psihološko pa manj. Lachenal je bil izredno družaben človek, jaz sicer cenim samoto, vendar imam v gorah pred očmi grožnjo prirodnih moči. Dihanje drugega življenja mi pa pri tem daje pogum.

Večina alpinistov je nagnjena k individualizmu. Često pride med njimi do tekme in zoprvanja. Redke naveze si ostanejo zveste dalj časa. Večkrat pride do navez, ki si ne gredo k licu, ki se ne trpe, pa mislijo, da so lahko združene naveze kljub temu tehnično uspešne.

Z mnogimi svojimi tovariši v gorah me je vezalo globoko in trajno prijateljstvo, posebno z Lachenalom. Vzponi v taki navezi so me navduševali. Bilo bi pa nespametno trditi, da je alpinizem mogel samo v prijateljstvu. Če bi bilo tako, bi ga bilo zelo malo. Mnogi alpinisti so našli v zimskih vzponih zadoščenje svojemu hrepenjenju po boju in osvajanju. Meni so se zdeli preveč trdi, njihove tehnične možnosti pa vendarle preveč omejene. Vendar bi se bil lotil tudi zimskega alpinizma, pa sem imel zanj premalo priložnosti. Po Eigerju sem se pre-

več posvetil vodništvu. Nedvomno sem to moral storiti zaradi služke. Pri opravljanju tega poklica sem izčrpal toliko energije in poguma, da nisem čutil potrebe po drugih dejanjih v gorah. Ne poznam knjige, ki bi vodniški poklic vsaj približno objektivno opisala. Vodnik mora imeti dobre telesne in duhovne lastnosti, moč, spretnost, pogum in požrtvovalnost, kljub temu pa ne more biti niti šampion niti svetnik, čeprav legende govore tudi o takih. Povedati se mora zadovoljiti s tem, da »prevzema v delo« sorazmerno enostavne ture. Zanj to ni športna činitve, učil se tehniki, da bi turistu omogočil varen vzpon v smeri, ki bi ji turist sam ne bil kos. Vodnik je gospod v gorah, na čelu naveze je takoj za bogom. Res mora težko delati, držati pa v rokah življenje svojih klientov. Redkim mogočnikom na zemlji je kaj takega dano, ta odgovornost prinaša slavo tudi kapitanom in pilotom. Vodnik je stalno v stiku z naravo, sijajno in vzvišeno, daleč za njim ostaja umazanija, povprečnost in škandali v dolini. Redko pride do tega, da lepota in veličina, v kateri se giblje, ne bi odsevala v njegovi duši. Svetnik ni, skoraj pa nikoli ni poniglav hlapec, čeprav bi to kaj lahko postal.

Redko naleti na turista, s katerim bi se lotil težje ture. Malo velikih vzponov so vodniki opravili s klienti. Vendar so tudi taki. Mislim na nadarjene mlade ljudi, ki prve plezalske korake naredijo z vodnikom, nato pa pležajo sami. Moja dva holandska prijatelja de Booy in Egeler sta že med njimi. Vodniški biro ju je poslal k meni kot popolna novince. Od vzpona do vzpona sta bila boljša, tako da sem z njima plezal najtežje ledene ture. Vzela sta me s seboj preko morja, da bi z menoj prišla do zadnjih deviških vrhov v Andih. Tako Lionel Terray v svoji knjigi. Za psihologijo plezalstva in alpinizma so to zelo zanimive izjave.

FILMSKI FESTIVAL v Trentu je pregledal 49 filmov, ki so šli skozi sito in rešeto stroge žirije. Veliko nagrado mesta Trenta je dobil poljski film »Goras«. Pokazal je v 18 minutah vsakdanje življenje učitelje v gorski vasi. Žirija je namenoma poudarila pomen tega vsakdanjega odnosa človek — gora. Mario Fantin je za štiri filme, ki so prikazali Monzinove ekspedicije, dobil samo pohvalo.

S Podrta gore proti Voglu, bohinjski smučarski paradiž

Foto Ciril Praček

Ziriji se je zdel hladen, medtem ko so Normanu Dyhrenfurthu priznali, da je v Everestu 1963 »Amerikanci na Everestu« prikazal avanturistični duh, trdoto naprov in grozoto nevarnosti pa prekipavajočo radost nad uspehom. Zato je dobil nagrado CAI. Splošen vtis je bil, da je tudi s filmom o gorah težko kaj novega pokazati, tudi sestogradisti niso več novost, naj jih že snemajo od zgoraj, od spodaj ali od strani. Festival je pokazal, da bo moral planinski film iskati svojo snov zunaj čiste plezarije. Tako so Švicarji uspeli s filmom »Gozd — zakaj?«. Govoril je o gozdu — dobrotniku. Film trentskih filmarjev »1800 glav« je upodobil življenje ovčarjev, drug film še nemški jezikovni otok v trentski okolici. Nemški film se v Trentu leta 1965 ni izkazal, zagazil je v kič. Sicer

pa je festival potekal pod vtisom Terrayeve smrti. Diskusije alpinistov pa so odgovarjale na Bonatti-jevo vprašanje »Cemu alpinizem?« Zakaj? Zaradi športa, ljubezni do gora, veselja nad napori, tveganja, nevarnosti, senzacije, slavohelepa? Bila je nekaka javna spoved alpinistov desetih narodov, ki so se je udeležili mnoge znane osebnosti: Toni Heibeler, Kurt Maix, pisatelj Roger Frison-Roche, Guido

Magnone, Gaston Rebuffat, Beverly Clark, John Harlin, Loulou Boulaz, Yvette in Michel Vaucher, Jean Bich, Bruno Detassis, Toni Gobbi, Cesare Maestri, Alessio Ollier, Pierino Pession, med najvidnejšimi sta bila tudi Kurt Diemberger in Norman G. Dyhrenfurth. Da bi bil povabljen kdo od naših, nam ni znano (l. 1964 je dobila vabilo ing. Nadja Fajdiga).

Zahvala uprave Planinskega Vestnika: Tov. Jože Divjak iz Kamnika nam je odstopil obveznice »Skopje«, in poklonil honorar za sliko na ovitku PV 1966/3. Iskrena hvala!

Popravek: Gašperjeva koča pod Velikim Kozjem je oskrbovana samo ob sobotah, nedeljah in praznikih in to od 1. maja do 30. septembra. Pozimi torej ni odprta. (K objavi v PV 1966/1.)

RAZGLED PO SVETU

KALIFORNIJA je znana kot dežela oranž, manj kot gorska dežela. Pa je polovica dežele samih gorovij, ki dosega višino 4270 m, Mt. Whitney pa je s 4420 m najvišji vrh ZDA, če ne vključujemo Alaske. Kalifornijske gore niso nič podobne Alpam. Kalifornija je dežela protislovij, ekstremov in superlativov. Razteza se 1000 km med Oregonom in Mexico. Jugovzhodni del je puščavski, kjer vročina doseže maksimum na našem planetu. Severozapadni del pa je hladen in pokrit s širnimi gozdovi. Na jugu je padavin na leto nekaj cm, na severu v Sierra Nevada pa pade na leto tudi do 20 m snega, nikjer toliko na zemlji. Ta množina padavin se sesuje na deželo od novembra do aprila, medtem ko v poletnih mesecih ni padavin. To je za planinske načrte važno, oprema je lahko lažja. Mt. Whitney je poleti dosegljiv v telovadnih copatah in kratkih hlačah. Seveda je treba tudi poleti računati s spremembo vremena, je pa skrajno redka.

Kalifornijske gore niso bile nikoli poseljene. Nekaj iskalec zlata in nekaj »ressorts« (centrov oddiha) tega dejstva ne spremenijo. V teh gorah ni nobene človeške kulture. Ni poti, ni koč, ni ljudi, tudi planincev malo. Srečanje s živalmi, tudi z medvedom ni nič redkega, če imaš srečo — ali nesrečo — lahko naletiš celo na puma, na gorskega leva, na velike strupenjače. Vendar, tako zatrujejo poznavalci, se te živali človeku raje ognejo.

V Kaliforniji je več narodnih parkov, »national Monuments«, ki so jih ustanovili v času, ko o kaki preobljudenosti še ni bilo govora. Ustanavljajo se nove parke in rezervate. Tudi tu ne gre brez borbe s tistimi, ki mislijo samo na profit. Zaščita gora je v rokah Sierra Cluba, ki ima danes 30 000 članov. Glavna naloga tega kluba je, da ohrani prvobitnost teh gor, ne pa da jih odkriva. Klub ima več sekcij, ki se posvečajo plezanju, hoji, izletništvu, petju, prirod-

stvom raziskovanju i. p. Vsake četrta leta izide tiskan delovni program kluba, ki obstoji iz tečajev za planinstvo, plezanje, jadranje, hojo po ledu, skratka iz cele vrste načinov za aktiven oddih v naravi.

Planinstvo je tu še mlado. Indijanci niso zapustili na vrhah nobenih sledov kakor npr. v Andih. Le sem in tja najdemo kako kamenito puščico ali vklesan zaris. Več sledov je ostalo za iskalec zlata, ki so prerili vse gore od vrha do vznožja. Ostale so primitivne ceste in bajte. L. 1864 so prišli merilci in geologi, ki so se povzpeli na Mt. Tyndall (4200 m), na Mt. Langley (4280 m) in Mt. Whitney (4420 m). Šele proti koncu 19. stoletja so prišli alpinisti, ki jih je povedel John Muir, alpinist, ovčar, prirodoslovec in soustanovitelj Sierra Cluba. Prekrižal je mnogo vrhov, imel je s seboj le odejo in kotel za čaj, hranil se je le s prepečenem in čajem. Kilometri, ki jih je v najslabših okoliščinah prehodil čez breg in dol, se danes vzbujajo spoštovanje. Na taki stopnji je ostalo planinstvo vse do l. 1931, ko je Robert Underhill v Appalachian Mountain Club uvedel plezalno vrvo. Že isto leto so preplezali vzhodno steno Mt. Whitney, ena največjih plezarij v Sierra Nevada. L. 1934 so prišli na Cathedral Spire, 1936 na Royal Arches, Kraljevske loke v dolini Yosemite, vse VI, in to z minimalno uporabo klinov.

Po drugi svetovni vojni pa so začeli uporabljati kline v večjem številu, celo do petsto v eni steni. Nekaj let pred zadnjo vojno so v San Jacinto Mountains našli plezalni vrtec z imenom Tahyquitz Rock, 150 km od Los Angelesa. V višini 2430 m je gora vse leto brez snega. Že l. 1938 je bilo tu deset smeri, pred nekaj leti pa 60, danes pa jih je verjetno še več. Smeri so visoke do 250 m na severni, do 100 m na južni strani. Lahkih smeri sploh ni, največ V ali VI, le neke so IV. Smeri imajo čudna imena: Sahara Terror, Ski Tracks, Switchbacks, Fool's Rush, knjigotlačeva smer, Angel's Fright, Frightful Fright, Human Fright. Imena kažejo na samoironiziranje in na pomanjkanje tiste »živalske« resnosti, ki je značilna za evropskega plezalca. Amerikanski plezalec se ne heroizira. Plezanje je zabava, »fun«, torej razvedrilo.

Zelo priljubljeni cilj so Pinnacles, nekaj ur vožnje južno od Francisca. Podobni so saški Svici in spadajo v Coast Range, polni bogatih gozdov in osamljenih stebrov iz vulkanske breče, primerljivih za plezalno šolo.

Najimenoitnejša pa je Sierra Nevada, ki je po razsežnosti skoraj enaka Alpam, 600 km dolga in 80 km široka. 80 vrhov dosega višine 3960 m, 12 gora seže nad 4270 m. Globokih dolin tu ni, to je visoka planota, ki se na vzhodu grezi v globino. Poledenitev je skromna, je pa veliko jezer. Tu je masiv Mt. Whitney, North Palisades z mnogimi malimi ledeniki in lepimi grebenskimi plezarijami, Minaretes, Sawtooth Range z Matterhorn Peakom. Tu je dolina Yosemite, ena najlepših pokrajin na svetu.

V Yosemite so nekoč bivali Uzumati. Leta 1849 je sem zašel beli lovec William Penn Abrams, ko se je gnil za medvedom. Dve leti po tem je prišlo že do sporov z Indijanci Uzumati. Njihov poglavar Tenaya se ni hotel vdati. Poslali so nadenj bataljon vojakov in dolino imenovali Yosemite — Uzumati = medved grizli. Indijanci so poginili v boju ali pa podlegli v novih okoliščinah.

Gore, ki obdajajo Yosemite, so Half Dome (z nožem prerezana gora), Mount Starr King, Eagle Peak, North Dome, Basket Dome in Cathedral Rocks. L. 1933 so skušali preplezati južno steno Washington Column, prišli do Lunch Ledge (polica za malico) in sestopili. Šele naslednje leto so smer preplezali do vrha. Po težavnosti je enaka smeri Herzog-Fiechtl v Schüsselkarspitze in pomeni vrh ameriškega alpinizma pred vojno, če pristajemo še obe Cathedral Spires in Royal Arches. Po vojni je Svitar J. Salathé vpeljal v ameriški alpinizem nove metode. L. 1947 je po petdnevnem plezanju dosegel vrh Lost Arrow (izgubljena puščica). Lost Arrow je več sto metrov visok navpičen, gladek steber. Z A. Steckom je preplezal še severno steno Sentinel Rock prav tako v petih dneh. Uporabljal je tudi svedrovce, vendar je več ekstremnih mest izlezal prosto.

Zadnja faza ameriškega alpinizma pa je potekala v 900 m visokih stenah El Capitana, El Cap, kakor mu pravijo kalifornijski plezalci El Cap čuva vhod v Yosemite. Pravijo, da je največji granitni monolit na zemlji. Od vsega početka

je bilo jasno, da ga bo mogoče preplezati samo z največjo uporabo plezalskih pripomočkov.

L. 1957 so se začeli prvi poskusi. 23. nov. 1958 so prišli čez steno W. J. Harding, W. P. Merry in G. Whitmore. Plezanje je trajalo 47 dni. 34 noči so prebili v steni, zabili 675 navadnih klinov in 125 svetloboce. Pod steno so imeli pomagale za aprovizacijo, v steni so pritrdili na stotine metrov nylon-skih vrvi. Stena El Capa je visoka 900, široka 1000 m. L. 1961 je sledil vzpon po jugovzhodni steni v 10 dneh, novembra 1962 v isti steni direktna smer. Vodja naveze E. Cooper je o tem vzponu poročal: Plezalni čas 42,5 dni; 25 bivačkov, vrvi 1,2 km, klinov 600 do 700, svetlobocev 75 do 85, zlomljenih kladiv 6, 140 l pitne vode, v vsej steni samo 4 mesta, na katerih se lahko stoji na nogah. Razume se, da so plezali »professionalne«, da se je

vmešala tudi televizija in tisk, ki se hrani s senzacijami.

Severni del Sierre Nevade tvori Kaskadsko pogorje. Je nižje, vulkanskega izvora, bogato z gozdovi. Omembe vredni sta tu gori Lassen Peak (3190 m) in Mt. Shasta (4320 metrov). Lassen Peak slovi kot edini aktivni vulkan v ZDA. Nazadnje je bruhal pred prvo svetovno vojno. Danes se vzpenja nanj avtocesta. Gora je polna žvepljenih vrelcev in drugih ognjeniških pojavov.

Mt. Shasta je težje pristopna in ima še muhasto vreme.

S kalifornijskimi gorami slovensko planinstvo še ni imelo dejavnega stika. Ni nam znano, koliko članov v Sierra Clubu je Slovencev ali njihovih potomcev. Predlanski, 1964, se je z nekaterimi najlepšimi stvarmi v Sierri seznanil sedanji predsednik PZS dr. Miha Potočnik.

CHAMONIX je in ostane Meka alpinistov zaradi pestrosti »svojega alpinističnega programa« in zaradi razvedrila, ki ga nudi ljudem po izvršeni turi. L. 1779 je pisal o njem Goethe iz Ženeve, velik vtis je naredil na vrsto velikih ljudi, kakor so Aleksander v. Humboldt, Chateaubriand, Victor Hugo, Alexandre Dumas-père, Georges Sandova, kasneje Pasteur, Liszt, John Ruskin. L. 1818 je našel lord Byron v vpisni knjigi Montenversa vpis pesnika P. B. Shelleya, ki je v grški pisavi svojemu imenu dodal epiteton »ateist in filozof«. Byron mu je to podčrtal. V Chamonix je rad prišel Napoleon III, s cesarico Evgenijo. To in obisk waleškega princeja je vzpodbudilo chamoniske ljudi, da so začeli spreminjati lice svojemu kraju. Od l. 1770 do 1870 se v bistvu Chamonix ni nič spremenil. Šele l. 1886 so odprli prvi kazino. Do prve svetovne vojne je

Planina na Kraju, pogled proti Tičartci

Foto Ciril Praček

postal turistični center velikega stila. L. 1924 so bile v Chamonixu prve zimske olimpijske igre.

LOITOKITOK je ime kraju v Vzhodni Afriki, v Keniji, kjer že nekaj let deluje alpinistična šola po angleškem vzoru in nosi naslov »Outward Bound Mountain-School.« Tečaj traja en mesec, slušatelji so stari od 16 do 25 let. Vsak mora med tečajem prebiti vsaj eno noč zunaj, popolnoma sam, brez ozira na vreme. »Taka skušnjava krepi samozavest,« pravi učni program te šole.

PIK LERMONTOV (4855 m) stoji v pogorju Ala-Tau. Vrh so poimenovali po Lermontovu, pesniku Kavkaza, kirgiški alpinisti v čast 150-letnice rojstva Lermontova. Kirgiško skupino je pri prvenstvenem vzponu vodil A. Romanov.

OLIMP ima v svoji severovzhodni steni tudi nekaj smeri slovenskih plezalcev. Žal, tako kaže, jih CAH ni registriral, ker jih v zadnjem času, ko v Grčiji alpinizem po francoskih vzorih močno napreduje, v literaturi ne navajajo. Tako je med desetimi smermi zabeležena smer E. Comicija in A. Escher, medtem ko so naše ponovno izpuščene. Ko je bilo lani slovesno praznovanje jubileja Olimpove alpinistične zgodovine, je naše plezalsko žetev v Olimpu spregledal Hadjiloukas, ki je l. 1961 v Olimpu vpisal smer IV. stopnje. Nedvomno je vzrok pomanjkljivi registraciji našega alpinizma tudi to, da od l. 1932 nismo zmogli izdati vodnika, s katerim bi se pred svetom sistematičneje reprezentirali.

VISOKA TATRA je bila marca 1965 prizorišče mednarodnega planinskega tabora, ki se ga je udeležil tudi predsednik UIAA dr. E. Wyss-Dunant. Bilo je 500 čeških, jugoslovanskih, poljskih, bolgarskih in ogrskih planincev. SZ je poslala 15 alpinistov, vodil jih je znani J. A. Belecki, ki se je z dr. Wyss-Dunantom precej pogovarjal. V nagovoru je slednji dejal: »Mi planinci smo velika družina...«

BRATA SCHMIDA sta l. 1931 kot prva preplezala severno steno Matterhorna. Ta dogodek je takrat odjeknil tudi pri nas, sicer v redkih dušah, pa v teh časih močneje, saj je takrat nastopila svojo uspešno in sistematično plezalsko pot

naša »srednja« generacija, ki je potem l. 1928 do 1940 spravila v naših Alpah veliko delo. Vzpona bratov Schmidov sicer ni ponovila. Po vojni pa je slovenska naveza v tej steni vpisana s pristavkom — prva ženska naveza (l. 1953, Nadja Fajdiga in Ante Mahkota). Bratoma Schmid je olimpijski komite v Los Angeles podelil zlato medaljo »za izreden alpinistični uspeh«. Schmidova sta začela vznemljati pozornost že 1926, ko sta preplezala zapadno steno Obergesteirna v Wettersteinu, ki je do danes obdržal oceno V. L. 1931 je Franz Schmid s Hansom Ertlom preplezal 1400 m visoko severno steno Ortlerja, potem ko sta tu odnehala Willo Welzenbach in Willy Merkl. Nato sta oba brata uspela še v severovzhodni steni Grubenkarsspitze v Karwendlu, visoki 1000 m, ki še danes velja za eno najresnejših tur v Karwendlu. Isti mesec sta potem preplezala še severno steno Matterhorna. Leto nato se je Toni Schmid uhlil v severozapadni steni Wiesbachhorna. Franz Schmid je danes 60 let star in živi na Gornjem Bavarskem.

LAŠKO SMER v severni steni Velike Cine sta pomotoma preplezala Angleža Shirley in Swift. Bila sta prvič v Alpah in sta hotela spoznati Comicijevo smer (VI). Vstopila sta in se nista mogla načuditi številnim klinom. Seč po prvem svedrovcu pri velikem strešnem previsu sta prišla na to, da sta v moderni direttissimi, v saški smeri (VI+, A₂). Dobro, da sta bila seznanjena s tehniko takega plezanja, kajti v dveh dneh sta prišla čez in vpisala prvo angleško ponovitev. — Če je res, vsa čast. Če pa ni, sta si pa zgodbo o pomoti dobro izmislila.

ALAM-KUH (4850 m) je najlepša gora v Perziji, v Iranu. Ima 800 m visoko severno steno, do katere je iz Teherana 150 km vožnje z avtom, nato pa še poldrug dan hoje. Glavni vrh se imenuje Čakak. Severno steno tega vrha so že l. 1949 plezali Iranci, vendar so prišli na vrh, ko so izplezali v vzhodno stran gore. 1959 so smer popravili

Japonci. Greben Alam-Kuha se imenuje Nemški greben; zadnja leta so ga često preplezale iranske naveze, tudi ženske. L. 1964 je bila v Alam-Kuhu angleška ekspedicija, pa s severno steno ni imela sreče. Pač pa jo je preplezal Harry Rost z Irancem Amir Dalajjem v 14 urah. Porabila sta 60 klinov, 35 jih je ostalo v steni, sicer pa je bilo večji del prosto plezanje. Smer sta ocenila s VI. Direktissima pa to še ni, ta še čaka.

MOUNT WASHINGTON v državi New Hampshire v ZDA je gora s strašnim vremenom. Pozimi temperature -40° C niso redke. Vetru so tu namerili že hitrost 271,2 km, kar si že težko predstavljamo. Zleb Pinnacle je v tej gori zahtevna smer, v kateri sta marca 1965 našla smrt dva izkušena plezalca Craig Merrihue in Daniel Dooddy.

PLEZALNA SOLA NA TELEVI-ZIJI, ki jo je lansko jesen prinašala češka televizija, je naletela na ugoden odmev. Eno izmed prizorišč tega plezanja je tudi 70 m visok južni raz v osamljenem stebru plezalnega vrta Hrubá skalá. Na ta stolp vodijo samo smeri VI+. Gladka južna stena je bila doslej šele dvakrat preplezana. V televiziji sta to plezala Radovan Kuchař in Oldřich Kopál.

1300 TIBETANCEV je decembra 1964 prišlo na 4350 m visoki Puncake Peak, med njimi je bilo 65 žensk in nekaj osebnosti iz avtonomne tibetske vlade. Vzponc so opravili v okviru oficijelne telesno vzgojne akcije. — Višina za Tibet ni kaj posebnega, akcija pa spominja na naše poskuse z ZRENOM, ki se ga komaj še spominjamo.

ULU-TAU, trovrsna gora v Kavkazu, ima 930 m visoko steno, ki so jo od 16. do 21. marca 1965 preplezali mojstri športa Margijani, Porochuja, Sokolovskij, Ruševski in Hergijani, ki jih je vodil Cernoslavin. Smer je direttissima, naravnost na srednji vrh v geometrično ravni vpadnici. Cernoslavin in Hergijani sta dve najtežji mesti dan poprej opremila s klini in vrvjo, 19. marca pa so vstopili vsi.

Kupim Planinski Vestnik, letnike 1895—1899, 1902—1904, 1907. Lahko zamenjam z letnikom 1911, 1912.
Jože Divjak, Kamnik, Kidričeva 14.

Svet okoli Podrte gore in Zelene glave

Foto Ciril Praček

Porabili so 136 klinov, med temi 26 svedrovcev, 70 lednih klinov in 45 spiralnih lednih klinov. Pravijo, da je to doslej eno največjih dejanj v Kavkazu. Sovjetski plezalci so doslej opravili ca. 1000 zimskih vzponov. Od I–IV. 16. do 22. marca 1965 so prečili Užbo Kavunenko, Studendin, Bezjudnij in Satajev. Poročali smo že, da je v Kavkazu tudi gora, ki je na moč podobna Matterhornu z lepim imenom Belala-Kaja. Njeno vzhodno steno so prvi preplezali češki alpinisti Veselý, Čihula, Karoušek in Budin.

MICHAEL ANDERL je eden od alpinistov, ki ima pri 59 letih za seboj vse vzpone, ki pomenijo vrh alpinistične kariere, pri tem pa je še danes aktiven vojaški alpinistični inštruktor. Začel je s smerjo Schmid-Prebs in Auckenthaler v Laliderer (VI) in s Schüsselkarstpitze (VI), nadaljeval pa z dolomitскими šestkami v Veliki Cini, nato v Flz Badile itd. Bil je tudi sijajen smučar-tekač na dolge proge. L. 1954 je bil v nemški karakorumski ekspediciji, nato še leta

1960, ko je prišel na Depak Peak (7150 m). Pri 47 letih je dosegel svoj vrh. L. 1962 je preplezal Po-
inte Walker, l. 1963 severno steno Matterhorna, l. 1964 severno steno Eigerja, vmes pa je prišel čez Brenvo v Mt. Blancu in se udeležil tudi obeh nemških ekspedicij v Diamir na Nanga Parbatu.

STEINERJEVA SMER v južni steni Dachsteina je ena od znanih klasičnih alpskih smeri. Letos spomladi je umrl v starosti 81 let njen avtor gorski vodnik Frane Steiner. S svojim bratom je l. 1909 preplezal to 800 m visoko steno, vpisal pa je svoje ime v zgodovini avstrijskega alpinizma tudi kot prosvetljen ljubitelj folklorne v rodnem Schladmingu.

5 MILIJONOV SMUČARJEV ima Japonska — in 6 milijonov planincev. Alpinizem je na Japonskem zelo popularen. Sredi Tokia je hiša, ki ima cno steno spremenjeno v plezalski rekvizit z vsemi najvažnejšimi oblikami stene s 0° naklonine. Tu plezajo mladi Ja-

ponci pod nadzorstvom inštruktorjev in vabijo mladino Tokia v alpinistične vrste.

SEDEM EKSPEDICIJ V PAMIR je vodil J. A. Beleckij, zaslužni mojster športa, eden najuspešnejših sovjetskih alpinistov. Slovi kot najboljši poznavalec Pamira. Bil je na Pik Leninu (7134 m), Pik Komunizma (7495 m) in Mustaghi-Ati (7433 m). L. 1958 je vodil sovjetsko-kitajsko ekspedicijo na Everest. O tej smo poročali.

IXTACCIHUATL (5286 m), gora v Mexico, pomeni »speča žena«, Popocatepetl (5452 m) pa v jeziku Aztekov pomeni moža, ki kadil. Imenitna imena je dajalo človeštvo goram na vseh kontinentih. Omenimo pri nas »Mrtvega menih«, ki ga lahko gledamo od Socke in Mozirja vse do Gornjega gradu.

TRAGEDIJA NA ČO-OJU, to je smučarski vzpon Fritzta Stammbergerja, bodo advokati verjetno pritirali pred sodišče. Stammbergerjev oče se je poslužil tiskovnega

prava in je ostro odgovoril na obtožbe poročevalca v »Alpinizmu«. Hiebeler se seveda ni umaknil. Ima pisмено izjavo Stammbergerjevega tovariša Šč-Oju Rotta, da se je Stammberger zares pogodil s Schusterjem za reklamo, da Stammberger ni ravno posrečen vzorec nemškega alpinizma in še marsikaj podobnega. Bunte Illustrierte je za barvno sliko Šč-Oju izplačal 7000 DM honorarja, seveda ekskluzivno Stammbergerju, ne ekspediciji. 7000 DM za eno samo sliko! Glede ravnanja z obolima Hubrom in Thurmayerom je dal izjavo G. O. Dyhrenfurth: »Dubiozni tretji vzpon na Šč-Oju je v primeri s tem, da sta bila enostavno prepuščena smrti Huber in Thurmayer, malenkost« 23. 4. 1964 je prišel Stammberger v bazo in šele 5. 5. 1965 je prišla reševalna ekspedicija v tabor IV (7200 m). Bolnika pa nista imela butana, da bi stopila sneg. Tudi zdrav človek bi se v 8 dneh do smrti izžejal. Če za pljačo v višinskih taborih ni pravočasno in zadosti poskrbljeno, je to najtežja napaka, ki jo lahko neka ekspedicija zagreši. V bazi pa so bili Rott, Schwendner, Sirdar Dava Tensing in več šerp, med njimi od 27. 4. tudi Pu Dorje in od 28. 4. Stammberger. Kako žejan je bil tabor IV, kaže Stammbergerjeva izjava, da je 28. 4. izpil zadnji ostanek pljače pri sestopu in to bencin. Zakaj so čakali na reševalno odpravo iz Thimija? Kaj je pravzaprav počel v bazi Rott? In še cela vrsta odprtih vprašanj, ki močijo na tragedijo na Šč-Oju kaj čudno luč. Glede identičnosti fotografij s Šč-Oju Stammberger Hiebelerju sploh ni odgovoril.

AIGUILLE VERTE (4121 m) je gotovo ena od najbolj znanih in cenjenih tur, ne samo v Mt. Blancu, ampak v vseh Alpah. Njena severna stena, ki se dviga nad ledenikom Argentiére, spada med velike vzpone, ozebnika Couturier in Cordier med najbolj mogočna. Contaminova direktna smer v severni steni je imela letos od 9. do 13. marca prve zimske goste. Bili so Poljaki Jerzy Michalski, Macig, Gryczynski, Eugeniusz Chrobak, Jan Surdel in Ryszard Szafirski. Njihov uspeh spada med največja zimska dejanja v masivu Mt. Blanca. Poljake, katerih imena poznamo iz velikih kavkaških tur, so vzpodbujali k zimski ponovitvi rojaki J. Potocki, L. Sadus, L. Utrac-

ki in R. Zavadzki, ki so prvi poleti ponovili to smer. 5. marca so odšli iz Varšave. 9. marca ob 10.30 pa so bili pod steno. Vreme je bilo lepo, razmere v steni slabe, skale poprhane in požledene. Po šestih raztežajih jih je stena prisilila k bivaku. Naslednji dan so bivakirali na ledeni poskvi. Tretji dan so imeli najtežje plezanje, vendar kljub temu pravi užitek. Tretji bivak so prebili na dveh ledenih policah, naslednji dan pa so okoli dveh prišli na vrh markantnega trikotnika nad obema ozebnikom. Sledilo je 500 m visoko strmo pobočje, kjer pa jih je zadrževal vihar, tako da so vrh dosegli po četrtem bivaku kmalu po sončnem vzhodu. Sestopili so po Whymperjevem ozebniku. Klina niso srečali nobenega. Verjetno so večkrat krenili levo od originalne Contaminove smeri.

NAVANG GOMBU je 20. maja 1965 v dveh letih drugič dosegel vrh Everesta. L. 1963 je spremljal Whitakerja na Everest, vmes pa je bil l. 1964 še na vrhu Nanda Devi (7818 m). Navang Gombu je v službi v Mountaineering Institutu v Dardžilingu. Svojevrstni rekord, ki ga zlepa ne bo kdo prekosil! 22. maja 1965 sta prišla na vrh Everesta še Sonam Gyatso, 42 let star, in Sonam Wangyal, dva dni nato pa še Vohra in Aig Kami. Kdo bi si še pred petimi leti mislil, da gredo Indijci s tako velikimi koraki v prve vrste himalajcev! Danes so z uspehom iz leta 1965 v resnici občudovanja vredni.

HANNELORE UHSE je že nekaj let stalna gostja naših Julijcev. O njenih spisih v sekcijemskem glasilu smo že poročali. Kaže, da ji je mnogo na tem, če tudi v drugih planinskih glasilih piše o svojih vzponih in o tem in onem, kar zanima planince. V »Bergkammer« 10. junija 1965 je napisala uvodnik o Kugyju. Njegovo slovensko poreklo je zamočala, izčrpnost pa je opisala njegovo literarno delo. Med informatorji navaja tudi oskrbnika Pogačnikovega doma Pavla Poljanca in dr. Jakoba Prešerna. Takoj za uvodnikom je redakcija uvrstila njen članek »Moji ljubi Julijci«. Julijce je prvič ugledala s Kepe, kamor je stopila z letovanj ob Baškem jezeru. Prizna, da ji je bilo leto nato tesno pri srcu, ko je z možem stopila v komunistično de-

želo. No, pa ni bilo nič hudega. Nasprotno: Videla sta resnično gostoljubje, doživela prisrčen sprejem in pošteno planinsko tovarštvo. Z jezikom ni imela težav. Zabavalo jo je, ko je poslušala Angleže, kako se mučijo z njeno materinščino. Slovenščina se ji zdi težka, naša gramatika podobna latinski, poleg tega pa vsaka vas govori drugače. »Svobodni, samozvestni, pošteni in ponosni so Slovenci, njihov značaj s prirojenim smislom za lepoto korenini v stari kulturi,« se vrste komplimentii: »Planinske kočje so dobro oskrbovane, čiste, osebje prijazno in se vede prirodno. Za markacije in pota skrbi PZS morda kar preveč!« Posebno pohvalo izreka 70-letnemu oskrbniku Poljancu na Kriških Podih. Med drugim ji imponira tudi to, da se pri Poljancu na juhi dobi svež peteršilj. Kako in kje ga skrbni oskrbnik goji!

HEINI HARRER zaključuje svoje alpinistično, smučarsko in publicistično dejavnost s filmanjem v Nepal in v Indiji. S salzburskim snemalcem Herbertom Raditschniggom sta odšla tja za pet mesecev, filmača življenje domačinov v dolini Rapti, Kali-Gandaki in Muktinatku. Nato sta pozimi prekoračila 5300 m visoko sedlo in prišla v dolino Marsyandi in okoli Annapurne prispela spet v Pokhara. Preko 500 km sta prehodila peš. V severni Indiji, v Assamu sta za nemško televizijo posnela običaje starega indijskega plemena, medtem pa večkrat obiskala Dalai-Lamo in njegovo družino v Daramsali. Dalai-Lama, Harrerjev prijatelj iz vojnih let, živi tu v izgnanstvu.

PLEZALNI TEČAJI v Alpah so iz leta v leto številnejši, vodje sami najbolj znani plezalci, ki so svoje najboljše dosegali v prvem desetletju po vojni. Cene za tečajnike so za naše razmere precej visoke. V Alto Adige na Rifugio Agostini plačajo tečajniki za en teden 23 000 lir, v čemer je všteto prenočišče, oskrba, zavarovanje, taksa za tečaj pa ne. Verjetno tudi George Livanos, imenovan »Grka«, v Drenti ni bil cenejši. 14 dni v plezalni šoli v Heiligenblutu stane 1570 do 2350 šilingov, tu pa začetnik prejme opremo na posodo brez odškodnine. Poseben tečaj sta vodila tudi René Desmaison in Wal-lisu in Lionel Terray v Bernini.

DAISY VOOG, prva ženska, ki je preplezala severno steno Eigerja, se je junija 1965 poročila. Odslej se piše Leidig. V Kaliforniji, v Castro Courtu, pa se je poročil Fritz Stammberger, mož iz Co-Oju 1964. Daisy Leidig je zašla na kriva pota, bila je pred sodiščem zaradi poneverb.

ARARAT (5165 m), najvišja gora v Turčiji je l. 1965 imela prvič smučarske goste na svojem vrhu. Bili so Avstrijci iz Linza, Graden in Kapfenberga in so za ta smučarski vzpon tvegali pet dni. Preizkusili so nov tip kvedrovcev za dolge smuške pohode, kar je spričo modernih smuških vezi res potrebno.

WIESSNER je znano nemško plezalsko ime iz dobe med obema vojnama. Zdaj je star 65 let. Junija 1965 je praznoval 50-letnico, odkar hodi v gore in še to proslavil s plezalskim vzponom na čelu navede: Preplezal je južno steno Campanile di Val Montanaia, 200 m visoko, IV/V. Za njegova leta uspehi!

WILLY RICKMER RICKMERS je junija 1965 v Münchenu umrl v starosti 82 let. Bil je pionir mednarodnega planinstva in visokogorskega smučarstva. Kot alpinist je spoznal Ben Nevis, Oldenhorn, Dent du Midi, Col du Durand, Monte Rosa, Ötztal, Ortler, Winklerturn, Campanile II, greben Val di Roda, Oberaahorn, Wallis. L. 1895 je bil na Araratu in na Kavkazu, kjer je zamen poskušal priti na južni vrh Uže. L. 1900 je prišel v Svanetijo, l. 1903 je organiziral ekspedicijo na Kavkaz in stopil na vse pettisoke od Elbrusa do Tetnuda. Bil je tudi na Uzb. L. 1906 je bil v gorah Turkestana, l. 1913 v zapadnem Pamiru. Za l. 1914 je že pripravil ekspedicijo na Kavkaz, pa je moral zaradi vojne ostati doma. Leta 1928 je vodil nemško-sovjetsko ekspedicijo v Alai-Pamir, ki je prišla na 7127 m visoki Pik Lenin. Kot smučar je vodil prve tečaje AV. Njegov konjiček je bila etnografija. Zbirko Ruharo je dal berlinskemu muzeju, 500 knjig knjižice AV že l. 1902, l. 1948 še 2000. Innsbruska univerza ga je počastila s častnim doktoratom kot raziskovalca, organizatorja, zbiralca, pisatelja in filozofa.

MT. ASGARD v Baffin Islandu v Kanadi ima 2000 m visoko severno

steno, ki še čaka na prve plezalce. Zadnja leta se razvija v vzhodni Kanadi živahno alpinistično delovanje. Dieter Cukrovski, Karl Ritzmann in Walter Schock so preplezali l. 1963 Obelisk v Perce Rock, nato Perce Rock sam. Plezali so deset dni. L. 1964 so isti preplezali 400 m visoko vzhodno steno Cape Trinity ob reki Saguenay. Plezali so pet dni. Oktobra 1964 so v dveh dneh zmogli 380 m visoki steber v Cran des Etalles v Saurentians. L. 1965 so Dieter Cukrovski (Nemčija), Josef Kucher in Dieter Nebelung preplezali 500 m visoki zapadni ozebnik v Mt. Albert in 650 m visoko severovzhodno steno Mt. Nicol. Sledilo je prečenje 12 milj dolge gorske verige od Cap Chat do Mt. Logan in Gaspe. Morda bodo te mednarodne naveze v vzhodni Kanadi uspele tudi v Mt. Asgardu.

TURPIN PEAK je predmet spora v evropskem himalaizmu, odkar ga je Hiebelerjev Alpinismus imenoval skromno vzpetino, ki so jo že pred 5200 obiskovali mimo grede geodeti, bavorska ekspedicija v Karakorumu 1964 pa ga je prištela med svoje uspehe. Vodja te ekspedicije je bil P. Rosenthal, spremljali so ga Walcher, Reiter, Höfler, dr. Danneger in Vidoni. Rosenthal je lastnik tovarne porcelana in je skromen zameetek tega, kar so imeli Italijani v Ghiglioneju in imajo sedaj v Monzinu. Na Hiebelerjeve očitke odgovarja ekspedicija, da je Turpin Peak 5900 m visok, ne pa 5200 m. Rosenthal je tvegaj za ekspedicijo 42 000 DM, DAV je dal 10 000 mark, ker pa niso prišli na 7428 m K 12, so od te vsote vrnili DAV 4000 mark. Zapsalo se je tudi, da Rosenthal pri svojih 48 letih ni novinec, da je bil z Vidonijem na 6957 m visoki Aconcagui, da je v Himalaji 220 km pešačil in nosil do 30 kg na hrbtu. Če so dali gori ime Turpin, to ni angleško, ampak je to ime paladina Karla Velikega. Skratka: Ta ali oni danes poskusi za to, da v himalaizmu potegne osvežujoči veter polemike. V l. 1964 je šlo iz Zapadne Nemčije 11 ekspedicij.

PIZ CORVATSCH (3298 m) v Graubündenu je znana gora, posebno zaradi svojih širnih smučišč, ki so zelo uporabna tudi poleti. Leta 1964 so iz Surleja na vrh Corvatscha zgradili vzpenjačo, ki je pomnila pravo senzacijo za turiste, za varuhe narave pa depresijo. V

poldrugem letu je ta vertikalna naprava na vrh Corvatscha pripeljala 1 milijon turistov in smučarjev.

MONUMENT VALLEY, dolina spomenikov, leži v Arizoni, ne daleč od Grand Canyona del Colorada. V tej dolini je nagradenih paleontoloških spomenikov, znana pa je tudi po orjaških apneniških spomenikih »Slonovih nogah«, pravih čudežev narave najrazličnejših oblik. Indijanci, kolikor jih še živi tu, so si zadnje čase opomogli s turizmom, saj laško drago prodajo vse, kar spada v indijansko domačo obrt.

ZASČITA PRED PLAZOVI gre počasi od rok, ker je pač draga in ker do velikih plazov vendarle redko pride. Po obeh katastrofalnih zimah 1951 in 1954 so v Avstriji sklenili, da bodo zavarovali z velikimi napravami vsaj 20 področij. Doslej so jih zgradili le 13 in to najmanjše. Cenejša zaščita je sistematično pogozdovanje. 1 ha pogozditve stane 15 000 šilingov, gradbena zaščita na 1 ha pa 1 milijon šil. Največje plazolome so doslej zgradili v občini Haselberg v Lechtalu. Pravijo, da je bilo to le cenejše kot izselitev prebivalcev. Plazovi so tu l. 1951 uničili gozdni pas in vrgli v dolino 12 000 m³ lesa. Zaščita se poslužuje lesenih, aluminijastih in jeklenih konstrukcij, visečih žičnatih mrež, železnih obnov in pogozdovanja. Prvič so uporabili zgolj železne konstrukcije, navpično v breg postavljene, ki zdre tudi maksimalni naval snega. Pogozdili so v 5 letih 25 ha. 17 ha je pregrajenih s plazolomi, ki so stali 15 milijonov šilingov.

GORA SINAJ, znana iz biblije, zdaj pa tudi zato, ker je arabsko izraelski spor seznanil svetovno javnost z geografskimi pojmi med Egiptom in Izraelom, je visoka 2800 m. Mojzes, ki je na tej gori prebil 40 dni in noči, je bil torej tudi eden izmed predhodnikov planinstva, ki je imelo tod in še marsikje religiozno vsebino in obliko. Sem spadajo tudi razna romanja, ki jih poznajo skoraj vse religije. V Italiji so v opatiji na Monte Cassino odkrili star rokopis, ki je zapisal zanimive stvari o romanjih, pod naslovom »Peregrinatio ad loca sancta«. Rokopis govori tudi o nuni Eteriji, ki je v 7. st. prehodila Pirenceje in spada

kot taka med predhodnice žensk, ki se same uveljavljajo na nevarnih gorskih poteh. Sama je odšla v Jeruzalem, v Sveto deželo, zraven pa obiskala še Egipt, Sinaj in Mezopotanijo. Svojo pot je na kratko opisala.

ATLAS V MAROKU je že močno alpinistično obdelan. Zadnje zelo sistematično ekspedicijo v Atlas je l. 1963 pripravila rimska sekcija CAJ. Poročilo Paola Consiglia o tem je obenem zelo dobra informacija o orografiji Atlas in o njegovi alpinistični zgodovini, opremljena z zemljevidom, dobrimi fotografijami in tehničnimi opisi. Izšlo je skoro dve leti potem, ko je ekspedicija delala, v jan. številki »Rivista Mensile« 1965. Italijani so se posvetili predvsem zimskim prvenstvenim vzponom v Tiferdine (3550 m), Ouaougoulzatu (3770 m) in Ansodu (4071 m). Omenjujejo jih s IV—V.

EMANUELLE ANDREIS, dolga leta predsednik torinske sekcije CAJ (od l. 1949 do l. 1963), se je lani v starosti 63 let v gorah ponesrečil. Deloval je kot član skupščine CAJ, v redakciji Rivista Mensile, v komisiji za planinskeSOLE in za toponomastiko. V l. 1927 do l. 1931 je opravil več prvenstvenih vzponov v Punta Kennedy, Piz Rosegu, Nordendu, Gran Paradisu, Clarforonu, Lyskammu. Več vrhov je kot prvi obiskal s smučmi ali brez njih. Alpinistična smrt ga je poiskala na Dent du Géant.

G. O. DYHRENFURTH je bil lani imenovan za častnega člana CAJ. V utemeljitvi pišejo Italijani: Od l. 1903 do l. 1934 je opravil več prvenstvenih vzponov v Alpah, Tatri, Himalaji in Karakorumu. Je geolog mednarodnega slovesa, alpinist, avtor monografije o Engadinskih Dolomitih, vodja ekspedicije v Karakorum l. 1934. Te se je udeležil tudi ing. P. Ghiglione in prišel s smučmi v višino 7100 m. Ker Dyhrenfurth ni hotel položiti nacistične prisage, je odšel v Švico in postal univ. profesor v Baslu. G. O. Dyhrenfurth je najboljši poznavalec himalaistične zgodovine in še zbira gradivo zanjo. Skoraj vsi veliki CA so ga imenovali za častnega člana. Njegov dom ob jezeru Brienz v bernskem kantonu je zbirališče vseh velikih alpinistov.

Poleg Dyhrenfurtha je CAJ izbral za častne člane še Sira Johna Hun-

ta, T. H. Somerwella, predsednika Alpine Club 1902—1905, Guida Bertarelli in Uga di Valleplano. Bertarelli je začel z alpinizmom l. 1900 in je od l. 1933 izdal svoj znameniti Guida dei Monti d'Italia CAJ—TCL. Zaslužen je tudi za razvoj smučanja in zimskega alpinizma. Zaradi kulturnega dela v CAJ sta bila za častna člana imenovana tudi Aldo Bonacossa in Alfredo Corti, iz istih razlogov tudi Ugo di Valleplano.

BRENOVA je tista stran montblanškega masiva, v kateri se naši alpinisti še niso preizkusili, predstavlja pa pomemben plezalski cilj najboljšim na svetu, čeprav težave tu niso ekstremne. O smerih, ki so speljane v Brenvi, smo že večkrat poročali. Od leve proti desni so naslednje: Pilier d'Angle (Pilastro d'Angelo), la Poire (Pera), voie Majeur (Major), la Sentinelle Rouge (Sentinella Rossa) in Epéron (Sperone della Brenva). Vsaka od njih ima slavno alpinistično zgodovino.

POINTE CROZ v Grandes Jorasses ni tako slavna kot Pointe Walker, vendar tako težka, da je od l. 1935 do l. 1963 doživela v svojem severnem stebri komaj 6 ponovitve. Prva sta prišla čez Nemca Peters in M. Meier, druga Italijana Gervasutti in Chabod, tretja je bila Loulou Boulaz z Lambertom; po vojni je l. 1947 uspel Rébuffat, šesta naveza pa sta bila Poljaka Zbigniew Jurkowski in Andrzej Nowacki.

PRIVATNA GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA, bi lahko rekli poskusu znane športne hiše Schuster. Firma je v zimski sezoni 1965/66 uvedla za smučarje »Funkskihlife«, ki naj bi pospešila reševanje ponesrečenih smučarjev. Krajevna reševalna služba je po radijski zvezi o nesreči takoj obveščena, firma pa v krogu 200 km okoli Münchena skrbi za red na pistah, pospeje na nevarnih mestih, za prvo pomoč na njih. Pri izteku pa stoji avto, v katerem popravljajo smuč, v hudih primerih pa služi tudi za prevoz. V avtu je tudi radijski obveščevalni center. Schuster gotovo ne dela tega iz golega človekoljubja, vsekakor pa je zanimivo, da je priskočil na pomoč reševalni službi na smučiščih, kjer je v zimski sezoni na tisoče njegovih klientov. S Schusterjevih reševalnih avtomobilih

so trije možje. Sofer je obenem radijski obveščevalec, monter za popraviljanje smuč, skrbi za tehniko, tretji pa stalno vozi po smučarski progi, opremljen je z radijskim oddajnikom, s katerim alarmira reševalce. Pravijo, da se je ta Schusterjeva služba že pri polzkusih uveljavila.

LECCO je priznan italijanski plezalski center. Vsako leto prireja plezalni tečaj. Leta 1965 je bil že trinajsti po vrsti, vodil ga je Anglieri. Vsak inštruktor — biti mora »accademico« (član CAAT) — ali trener državne plezalske šole, ima samo po dva učenca, tako da se program hitro predela. V Lecco so ustanovili plezalski krožek l. 1945. Najprej so ga imenovali »Sempre al verde« po zelenih torbah, ime »ragno« pa jim je dal član vodnik Tito Piaz. Ragni (pajki) imajo danes 35 častnih članov, med katerimi je tudi Ugo Tizzoni, ki je s Cassinom plezal Pointe Walker. Danes je aktivnih 25 plezalcev, med njimi Riccardo Cassin in Carlo Mauri. Sedanji predsednik je Romano Perego, že večkrat imenovani uspešni as iz Eigerja, Walkerja, Piz Badile in Matterhorna. Izbor v družbo »pajkov« je zelo strog. Vsako leto je kakih 8 kandidatov, izberejo pa le po dva člana.

Po zgledu pajkov iz Lecca so leta 1963 tudi v Münchenu ustanovili družbo »gorskih pajkov«, ki zdaj leta »pobira« najtežje smeri v Alpah. Klub šteje 13 članov.

GANGAPURNA (7450) je vrh, ki ga je dosegla nemška himalajska ekspedicija 1965. Prvotni cilj je bila Annapurna I (8078 metrov). V ekspediciji so bili mladinski vodja DAV Greissl Wünsche, Selbold, Ehlers, dr. Ekkerlein, dalje znani Köllensperger, filmski operater Reichsmüller, vodil pa jih je Günther Hauser. Sirdar sta bila Ang Temba in Phu Dorje, ki je bil leta 1964 na Čo Oju. Po številu in pa pratežu je bila ekspedicija lahka. Vseh 8 sahibov je prišlo na vrh.

SPUD imenuje Ernest Bolain v »Mountaineeringu« (glasilo British Mount. Councila) leseno zagazdo ali zagazdo iz duraluminija, ki se zatakne na takih mestih, kjer klin ne gre nikamor. Spud ima uho, v njem zanko iz vrvi, na to pa se vpne vponka. Bolain pravi, da mu je »zagazda z zanko« prišla že šestokrat prav.

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

ŽELEZARNA JESENICE

Jesenice na Gorenjskem, SR Slovenija
Telefon: 245, 246, 250; Telegram: Zelezarna Jesenice
Tekoči račun: NB Jesenice 607-13/1-406
Tele-printer: št. 0,3196 Ljubljana
JESENICE NA GORENJSKEM, SR SLOVENIJA

PROIZVODNI PROGRAM

Jekla:

- konstrukcijska
- za cementacijo in poboljšanje
- za vzmeti
- orodna
- za ladjedelništvo
- nerjaveča in ognjevarna

Topla in hladna predelava:

- palice; debela, srednja in tanka pločevina, hladno valjani trakovi; vlečena, luščena in brušena jekla; vlečena žica; transformatorska in dinamo pločevina

VARJENE CEVI

ELEKTRODE ZA VARJENJE JEKLA

ŽEBLJI

BODEČA ŽICA

Podrobnejše informacije lahko dobite v našem katalogu in prospektih